

Földrajz 9.
OH-FOL09TB
Tanmenetjavaslat

**OKTATÁSI
HIVATAL**

Bevezetés

A tanmenet a Kormány 5/2020 (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról megnevezésű jogszabály alapján készült Kerettanterv a gimnáziumi nevelés-oktatás 9. évfolyama számára megnevezésű kerettanterv Földrajz tantárgy előírásainak megfelelően készült.

A tanmenet heti 2 órás időkeretre íródott, összesen 67 órával tervezve a tanévre. 7 fejezetet tartalmaz, ezekben összesen 46 óra foglalkozik új anyag feldolgozásával és 21 óra képességfejlesztéssel, összefoglalással, gyakorlással, ellenőrzéssel (ebből 7 óra ellenőrzéssel).

Fejezetekre bontva tartalmazza a tankönyvi leckék címét, a leckékben megjelenő szakkifejezéseket és topográfiai fogalmakat, az adott leckéhez kapcsolódóan a kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatokat, ismereteket, tanulási eredményeket, valamint javasolt tevékenységeket és munkaformákat. Javasoljuk, hogy a tananyag feldolgozásánál minél több tevékenykedtető, csoportos munkaformában elvégezhető feladatot alkalmazzanak. A tanmenet minden fejezet végére betervezett egy összefoglaló és egy ellenőrzésre fordítható órát.

A földrajz tananyag a természeti és társadalmi környezet összefüggéseivel, kölcsönhatásaival foglalkozik. A középiskolai tananyag a geoszférák természeti, társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatait állítja a középpontba, kiemelt hangsúlyt helyezve a térbeli folyamatok közötti összefüggésekre, kölcsönhatásokra. A 9. évfolyam feladata a kozmikus környezet, valamint a geoszférák természeti folyamatainak, törvényszerűségeinek megismertetése és megértetése, a tananyag-feldolgozás fókuszába állítva a folyamatok összefüggéseinek és hatásmechanizmusainak bemutatását, a földrajzi eredetű veszélyek és kockázatok felismerését, illetve a természeti erőforrások és a társadalmi-gazdasági folyamatok közti kapcsolatok feltárását.

Óraszámok felosztása

Témák	Új tananyag feldolgozása (óraszám)	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés (óraszám)	Teljes óraszám	Kerettantervi órakeret
Év eleji ismétlés	-	1	1	
I. Tájékozódás a kozmikus térben és időben	5	2	7	6
II. A kőzetburok	6	3	9	11
III. A légkör földrajza	6	3	9	9
IV. A vízburok	5	2	7	7
V. A geoszférák kölcsönhatásai és összefüggései	11	3	14	15
VI. Társadalmi folyamatok a 21. század elején	6	2	8	7
VII. A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig	7	3	10	(17)
Év végi ismétlés	-	2	2	
Összesen	46	21	67	72

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
1.	Év eleji ismétlés		A hetedik és nyolcadik évfolyamon tanultak átismétlése.	
I. Tájékozódás a kozmikus térben és időben				
2.	A Világegyetem peremétől a Napig	Naprendszer, Tejút(rendszer), Világegyetem, csillag, naptevékenység, napenergia	Térszemlélet kialakítása a kozmikus térben. A Világegyetem tér- és időbeli léptékeinek megértése. A Világegyetem, a Tejútrendszer és a Naprendszer viszonyának tisztázása. A naptevékenységek és a Nap földi hatásainak értelmezése. Problémaközpontú feladatok megoldása a Nap földi hatásaihoz kapcsolódóan. A Világegyetem, a Tejútrendszer és a Naprendszer összevetésével a rendszerben és összefüggésekben való gondolkodás fejlesztése. A csillagászzal kapcsolatos hírek önálló feldolgozása kapcsán az értékelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése. A napenergia hasznosítási lehetőségeinek áttekintése.	Vázlatos rajzok készítése a Világegyetem, a Tejútrendszer és a Naprendszer egymáshoz való kapcsolatának érzékeltetéséhez. Úrfelvételek vizsgálata (https://hubblesite.org/). A fényév és a kilométer távolság-mértékegységek összehasonlítása. Aktuális csillagászati hírek értelmezése közösen vagy csoportosan (https://www.csillagaszat.hu/category/hirek/). A napsugárzás hasznosítási lehetőségeinek számba vétele csoportmunkában.
3.	A Naprendszer és bolygói	Naprendszer, csillag, Föld típusú bolygó, Jupiter típusú bolygó, kisbolygó, törpebolygó, üstökös, meteor, meteorit	A Föld elhelyezése a Naprendszerben. A Naprendszer felépítésének értelmezése, égitestek megismerése, a bolygók jellemzése. Egyszerű, a Naprendszer méreteivel kapcsolatos csillagászati számítások által a matematikai kompetencia fejlesztése. A Világegyetem és a Naprendszer jellemzőinek ismeretével és összehasonlításával a rendszerben és összefüggésekben való gondolkodás fejlesztése. A csillagászzal kapcsolatos újdonságok (cikkek, hírek) önálló feldolgozása kapcsán az értékelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése. A Naprendszer bolygótípusainak általános jellemzése, összehasonlítása a Föld egyedi jellemvonásainak kiemelésével.	A Naprendszer felépítésének modellezése. A Naprendszer részéről készült úrfelvételek vizsgálata. A Naprendszer bolygóinak, holdjainak, illetve csillagképeinek tanulmányozása okostelefonos alkalmazások vagy online, szabad felhasználású szoftverek segítségével. Aktuális csillagászati hírek értelmezése közösen vagy csoportosan a tankönyvi forrás alapján. Adatok elemzése, összehasonlítása, értelmezése a nagybolygók és a Plútó legfontosabb adatait tartalmazó táblázatok alapján. Jegyzetkészítés a bolygók legfontosabb tulajdonságairól. A nagybolygók bemutatása kiselőadásokon keresztül.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
4.	A Föld és a Hold	nap-éj egyenlőség, napforduló, holdfázisok, napfogyatkozás, holdfogyatkozás	<p>A Föld mint bolygó jellemzőinek, mozgásainak ismerete, a mozgások következményeinek és összefüggéseinek belátása.</p> <p>A Föld helyének vizsgálata a Naprendszerben, a csillagászati térben való tájékozódás fejlesztése.</p> <p>A napsugarak beesési szögével kapcsolatos számolási feladatok révén a matematikai kompetencia fejlesztése.</p> <p>A Föld mozgásainak részletes ismerete révén az analízáló és szintetizáló gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A Föld mozgásai és ennek földrajzi következményei értelmezése.</p>	<p>Animációk elemzése a Föld és a Hold mozgásairól.</p> <p>A Hold és a Föld mozgásainak, valamint Kepler törvényeinek testmodellezése.</p> <p>A napsugarak beesési szögének, annak változásának számolása a tankönyvi feladatok alapján.</p> <p>A Nap Föld körüli keringését és a nevezetes dátumokat bemutató ábra értelmezése.</p> <p>A Föld mozgásainak, a holdfázisoknak, a nap- és holdfogyatkozásnak a modellezése elemlámpa segítségével.</p> <p>A Hold felszínének vizsgálata úrfelvételek segítségével (www.google.com/moon)</p>
5.	Tájékozódás az időben	földrajzi fókusz, helyi idő, zónaidő, időzóna, szökőév	<p>Egyszerű időszámítással kapcsolatos feladatok megoldásán keresztül a matematikai kompetencia fejlesztése.</p> <p>Az időszámítással kapcsolatos hírek önálló feldolgozása kapcsán az értékelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.</p> <p>A Föld mozgásainak következményei és az időszámítása összefüggéseinek értelmezése.</p> <p>Az évi és a napi időszámítás megismerése.</p>	<p>A hétköznapi életben hasznosítható időszámítási feladatok megoldása (pl. kontinensek közötti utazás vagy telefonálás esetén, élőben közvetített televízió-műsor időpontja kapcsán).</p> <p>Helyi idő számolása a földrajz fókusz segítségével.</p> <p>Időzónatérképek elemzése segítségével időszámítási feladatok megoldása.</p> <p>A napi időszámítás és a Föld forgása közti összefüggés modellezése elemlámpával.</p> <p>Napóra készítése csoportmunkában (https://folyoiratok.oh.gov.hu/mikkamakka/napora-keszítése-arnyekvetovel).</p>
6.	Modern technika a térképészetben	űr- vagy műholdfelvétel, távérzékelés, légi felvétel	<p>A légi és úrfelvételek sajátosságainak, alkalmazási területeinek megismerése.</p> <p>Környezeti változások elemzése térképek és légi- vagy úrfelvételek összehasonlításával.</p> <p>A különböző léptékű és típusú térképek és műholdfelvételek összehasonlításával az analízáló és szintetizáló, valamint a problémaközpontú gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A műholdképekhez kötődő online, szabad felhasználású szoftverek órai alkalmazásával a digitális kompetencia és a szociális készségek fejlesztése.</p> <p>A földrajzi térben való tájékozódás fejlesztése a különböző léptékű és típusú térképek és műholdfelvételek alkalmazásával.</p>	<p>A különböző típusú térképek és műholdfelvételek összehasonlítása irányított szempontok alapján pármunkában.</p> <p>Különböző időpontban készült légi vagy úrfelvételek összevetése, a látható környezeti változások megállapítása páros munkában.</p> <p>Föld körüli utazás 3D-ben műholdfelvételek segítségével, illetve 3D modellek, vizualizációk tanulmányozása.</p> <p>A műholdak hasznosítási lehetőségeinek számba vétele csoportmunkában vagy párban.</p> <p>Prezentáció készítése a műholdfelvételek gyakorlati hasznosításának bemutatására.</p> <p>Műholdfelvételek gyűjtése a lakóhelyről.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			A műholdfelvételek, a GPS online alkalmazása kapcsán a digitális kompetencia fejlesztése. Mesterséges égitestek (műholdak) szerepének megismerése a mindennapi életben.	
7.	Összefoglalás		Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, űr- és légi felvételek, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában. Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.
8.	Ellenőrzés			
II. A kőzetburok				
9.	A Föld belső szerkezete	geoszféra, geotermikus energia, földkéreg, földköpeny, földmag, kőzetburok, kőzetlemez, Eurázsiai-, Észak-amerikai-, Csendes-óceáni-, Dél-amerikai-, Afrikai-, Indoausztráliai- és Antarktisz-i-, Arab-, Fülöp-, Nazca-lemez	Megismerni a Föld felépítésének törvényszerűségeit. A Föld belső szerkezetének és fizikai tulajdonságainak vizsgálata. A földtani folyamatok mindennapi vonatkozásainak és alkalmazási lehetőségeinek (pl. geotermikus energia hasznosítása) megismerése. A belső gömbhéjak tulajdonságainak számbavétele, a fizikai tulajdonságok (nyomás, sűrűség) összevetése, összefüggések megállapítása. Az óceáni és a szárazföldi kéreg összehasonlítása. A nagy kőzetlemezek elhelyezése a térképen. A kőzetlemezek mozgástípusainak bemutatása.	A belső gömbhéjakat és a kőzetburkot bemutató ábrák elemzése. A geotermikus energia felhasználási lehetőségeinek számbavétele csoportmunkában. Számolás a geotermikus gradienssel. A kontinentális és az óceáni kéreg összehasonlító táblázatának elkészítése. Térképes gyakorlat: a nagyobb kőzetlemezek mozgásának leolvasása a térképről. Vázlatos rajz készítése a kőzetlemezekről és mozgásairól. A témához kapcsolódó tudományos-fantasztikus filmrészletek megtekintése és a tudományos szempontból hibás ábrázolások megkeresése (pl. Utazás a Föld középpontja felé című film).
10.	A lemeztektonika alapjai	lemeztektonika, óceánközépi hátság, mélytengeri árok, Vöröstengeter, Mariana-árok, Japán-árok, Szent András-törésvonal	Összefüggéseiben bemutatni a kőzetlemezmozgások lokális és az adott helyen túlmutató globális hatásait. A lemeztektonikai folyamatok, kockázatok és veszélyek ismeretével a problémamegoldó, analízáló és szintetizáló gondolkodás fejlesztése. A lemeztektonika folyamatát bemutató ábrák, modellek és animációk elemzésével az ábraelemző képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése. Ismerni a kőzetburok folyamataihoz kapcsolódó földtani veszélyek okait, következményeit, tér- és időbeli jellemzőit.	Folyamatábra készítése a kőzetlemezmozgásokhoz kapcsolódó jelenségek bemutatására. Gondolattérkép készítése a lemezmozgások következményeiről. Megnézni a tengerfenék domborzatát műholdképen (www.earth.google.com) és térképen, beazonosítani a kőzetlemezeket. Modellezni a kőzetlemezmozgásokat pl. takarókkal vagy gyurmával.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			Párhuzamot vonni a jelenlegi és múltbeli földrajzi folyamatok között.	Animációkat nézni a kőzetlemezek mozgástípusairól, a lemeztektonika földtörténeti eseményeiről (www.ucmp.berkeley.edu/geology/tectonics.html). Kiselőadásokban bemutatni a földtörténeti idők lemezmozgásait. Hírfigyelés: hazai és nemzetközi hírek keresése és elemzése aktuális lemeztektonikai folyamatok témakörében.
11.	A hegységképződés	hegységrendszer, gyűrődés, vetődés, Kaledóniai-hegységrendszer, Variszkuszi-hegységrendszer, Eurázsiai-hegységrendszer, Pacifikus-hegységrendszer	Összefüggéseiben bemutatni a lemeztektonika és a hegységképződés kapcsolatát, térbeliségét. A hegységképződés folyamatát bemutató ábrák, modellek és animációk elemzésével az ábraelemző képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése. Párhuzamot vonni a jelenlegi és múltbeli földrajzi folyamatok között. Megérteni a különböző kőzettani felépítésű területek eltérő környezeti érzékenysége, terhelhetősége közti összefüggéseket.	Gyűrődéses és vetődéses formák modelljeinek elkészítése pl. gyurmából. Animációk elemzése a gyűrődés és a vetődés folyamatáról. A hegységképződés különböző típusaihoz kapcsolódó példák megfigyelése, beazonosítása a térképen és műholdképen (www.googleearth.com) páros munkában. Összehasonlító táblázat készítése a négy tanult hegységképződésről. Animációk elemzése a földtörténet során lezajlott hegységképződésekről (https://ucmp.berkeley.edu/geology/tectonics.html).
12.	A vulkáni tevékenység	vulkanizmus, magma, láva, magmás kőzet, vulkáni utóműködés, Vezúv, Etna, Mount St. Helens, Popocatépetl	Összefüggéseiben bemutatni a lemeztektonika és a vulkanizmus kapcsolatát, térbeliségét. Ismerni a vulkanizmus folyamataihoz kapcsolódó veszélyek okait, következményeit, tér- és időbeli jellemzőit, illetve elemezni az alkalmazkodási, kármegelőzési lehetőségeket; A vulkanizmus folyamatát bemutató ábrák, modellek és animációk elemzésével az ábraelemző képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése. Párhuzamot vonni a jelenlegi és múltbeli földrajzi folyamatok között. Megérteni a különböző kőzettani felépítésű területek eltérő környezeti érzékenysége, terhelhetősége közti összefüggéseket.	Egyszerű animációk elemzése a vulkanizmussal kapcsolatban. Vulkánkitörés megtekintése és elemzése felvételtől. Vulkánkitörés modellezése (https://www.youtube.com/watch?v=BZLO-cZ41LI). A Föld legaktívabb tűzhányóinak megtekintése műholdfelvételeken (www.googleearth.com). A vulkáni utóműködés hazai előfordulásainak összegyűjtése az internet segítségével, majd csoportosítása a tanult szempontok alapján. Hírfigyelés: hazai és nemzetközi hírek keresése és elemzése aktuális vulkanikus folyamatok, kockázatok és veszélyek témakörében. Prezentáció készítése a földtörténet legnagyobb vulkánkitöréseiről.
13.	A földrengések	földrengés, Richter-skála, cunami	Ismerni a földrengések okait, következményeit, tér- és időbeli jellemzőit, illetve elemezni az alkalmazkodási, kármegelőzési lehetőségeket.	Videofelvétel elemzése földrengésekről és annak következményeiről (pl. cunamiról).

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>Összefüggéseiben bemutatni a lemeztektonika és a földrengések kapcsolatát, térbeliségét, illetve magyarázni a kőzetlemezmozgások lokális és az adott helyen túlmutató globális hatásait.</p> <p>A földrengésekhez kapcsolódó folyamatok, kockázatok és veszélyek ismeretével a problémamegoldó, analízáló és szintetizáló gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A földrengések folyamatát bemutató ábrák, modellek és animációk elemzésével az ábraelemző képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A földrengések folyamatát (okai, következményei, kármelegelőzési lehetőségek) bemutató forrásszövegek feldolgozásával a szövegértési és -elemző képesség, valamint a mérlegelő gondolkodás és véleményalkotás fejlesztése.</p>	<p>Hírfigyelés: hazai és nemzetközi hírek keresése és elemzése aktuális földrengések témakörében. A hírek prezentálása pármunkában.</p> <p>A földrengések pusztítását csökkentő stratégiák kidolgozása csoportmunkában.</p> <p>Empátiagyakorlat: Mit érezhetnek és mit tehetnek az emberek földrengéskor, illetve cunami esetén?</p> <p>A legerősebb hazai földrengések összegyűjtése (foldrenges.lap.hu).</p> <p>Kiselőadás tartása a 2011-es japán földrengésről és következményeiről.</p>
14.	Ásványok, kőzetek, ásványkincsek	<p>ásvány, kőzet, magmás kőzet, üledékes kőzet, átalakult kőzet, érc, homok, lösz, mészkő, bazalt, gránit, homokkő, kvarc, kalcit, kősó, lignit, kőszén, kőolaj, földgáz, bauxit</p>	<p>Párhuzamot vonni a jelenlegi és múltbeli földrajzi folyamatok között.</p> <p>Érteni a különböző kőzettani felépítésű területek eltérő környezeti érzékenysége, terhelhetősége közti összefüggéseket.</p> <p>Példákat említeni a főbb ásványok és kőzetek gazdasági és mindennapi életben való hasznosítására.</p> <p>A földtani folyamatok mindennapi vonatkozásainak és alkalmazási módjainak ismeretével a földrajzi térszemlélet, a rendszerben való gondolkodás és a környezettudatos, fenntarthatóságra törekvő magatartás fejlesztése.</p> <p>A bányászott nyersanyagok 21. századi hasznosítási trendjei.</p>	<p>A legfontosabb ásványi nyersanyagok és felhasználási lehetőségeik összegyűjtése csoportmunkában.</p> <p>Folyamatábra készítése a szén és a szénhidrogének keletkezéséről.</p> <p>A legnagyobb mennyiségben bányászott ércek összegyűjtése.</p> <p>A legfontosabb ásványi nyersanyagok főbb lelőhelyeinek térképi azonosítása.</p> <p>Digitális kőzetgyűjtemény készítése.</p>
15.	Ásványok és kőzetek megismerése – gyakorlati óra	<p>bazalt, andezit, bazalttufa, gránit, mészkő, dolomit, homokkő, lösz, folyami kavics, agyag, futóhomok, márvány, kristályos pala</p>	<p>Felismerni az alapvető ásványokat és kőzeteket, példákat említeni azok gazdasági és mindennapi életben való hasznosítására.</p>	<p>Alapvető ásványok és kőzetek felismerése és egyszerű vizsgálata csoportmunkában.</p> <p>A tanult kőzetek tulajdonságainak összesítése táblázatban.</p> <p>Pókábra készítése a kőzetek gazdasági hasznosításáról.</p> <p>Néhány fontos ásványi nyersanyag legfontosabb kitermelőinek kikeresése és térképi ábrázolása.</p> <p>A gazdasági fejlettség és az ásványkincsekben való gazdagság összefüggéseinek vizsgálata.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				A különösen ritka és drága ásványkincsek összegyűjtése.
16.	Összefoglalás		Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában. Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.
17.	Ellenőrzés			
III. A légkör földrajza				
18.	A légkör szerkezete és felmelegedése	troposzféra, sztratoszféra, ózonréteg, üvegházhatás	Ismerni a légkör összetételét és szerkezetét, fizikai és kémiai jellemzőit, magyarázni az ezekben bekövetkező változások mindennapi életre gyakorolt hatását. Magyarázni a levegő felmelegedését, és ismerni az azt befolyásoló tényezőket.	Kördiagram készítése a levegő alkotóelemeiről. A légköri rétegek tulajdonságainak rendezése táblázatban. Folyamatábra készítése a levegő felmelegedéséről. Egyszerű kísérlet elvégzése az üvegházhatás jelenségének alátámasztására csoportmunkában.
19.	A hőmérséklet, a légnyomás és a szél	idő, időjárás, éghajlat, izoterma, légnyomás, izobár, szél, tornádó	Az időjárás és az éghajlat közti különbségek és jellemzőik ismeretével a logikai és a rendszerben való gondolkodás fejlesztése. Az időjárás témaköréhez kapcsolódó műholdfelvételek online alkalmazása kapcsán a digitális kompetencia fejlesztése. Felismerni a szélsőséges időjárási helyzeteket, és a helyzetnek megfelelően cselekedni.	Az aktuális időjárás-előrejelzés megkeresése és elemzése internetes forrásokból. Az aktuális idő jellemzése az időjárási elemek segítségével páros munkában. Hőmérsékleti adatokkal való számolás. Izoterma- és izobártérképek elemzése. Projektfeladat: időjárás-megfigyelés – saját meteorológiai mérések rögzítése, az adatok ábrázolása és értelmezése, az adatokon alapuló számolási feladatok elvégzése. Helyzetgyakorlat: hogyan kell viselkedni szélviharban, tornádó vagy kánikula esetén? Ötlebörze csoportosan: környezettudatos energiahasználat, a szél hasznosítása a mindennapi életben.
20.	A csapadékképződés	szél, felhőképződés, csapadék-képződés, csapadékfajták	A felhő- és csapadékképződés magyarázata. A csapadékhoz kapcsolódó időjárási szélsőségek (pl. jégeső, aszály) felismerése, okainak ismerése, a megfelelő viselkedés alkalmazása.	Számolás abszolút és relatív páratartalommal. A csapadékfajták és tulajdonságaik rendszerezése önálló jegyzetkészítéssel. A hegyvidéki felhő- és csapadékképződést bemutató ábra értelmezése. A helyes viselkedés megbeszélése jégeső vagy felhőszakadás esetén párokban.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
21.	Ciklonok, anticiklonok	ciklon, anticiklon, hidegfront, melegfront, trópusi ciklon, hurrikán, tájfun	Ciklonok, anticiklonok, trópusi ciklonok és időjárási frontok keletkezésének és működésének ismerete. Összefüggéseiben bemutatni a légköri folyamatokat és jelenségeket, illetve összekapcsolni ezeket az időjárás alakulásával. Időjárási térképek és előrejelzések értelmezése, egyszerű prognózisok készítése. Az időjárás témaköréhez kapcsolódó műholdfelvételek online alkalmazása kapcsán a digitális kompetencia fejlesztése.	Ciklonokhoz, anticiklonokhoz és frontokhoz kapcsolódó ábrák értelmezése. Az aktuális orvosmeteorológiai jelentés értelmezése. A mérséklet övezeti és a trópusi ciklon összehasonlítása táblázat segítségével önálló jegyzetelés alapján. Időjárás-jelentés és prognózis készítése műholdfelvételek, online adatok felhasználásával páros munkában.
22.	Egy kis meteorológia – gyakorlati óra	időjárás-előrejelzés	Időjárási térképek és előrejelzések értelmezése, egyszerű prognózisok készítése. Az időjárás és az éghajlat közti különbségek és jellemzőik ismeretével a logikai és a rendszerben való gondolkodás fejlesztése. Az időjárás témaköréhez kapcsolódó műholdfelvételek online alkalmazása kapcsán a digitális kompetencia fejlesztése.	Időjárás-jelentés és prognózis készítése műholdfelvételek, online adatok (pl. www.met.hu, www.freemeteo.hu) felhasználásával. Az előrejelzés prezentálása páros munkában. Saját hőmérsékleti mérések rögzítése, az adatok ábrázolása és értelmezése, az adatokon alapuló számolási feladatok elvégzése. Számolás a páratartalom változásával. Prezentáció készítése az időjárás mindennapi életre gyakorolt hatásáról. Izobártérkép elemzése. Népi megfigyelések gyűjtése az időjárással kapcsolatban.
23.	Az általános légkörzés és a monszunszélrendszer	nyugati(as) szél, sarki szél, paszszatszél, monszunszél	Az általános légkörzés és a monszunszélrendszer működésének megértése a korábban tanult légköri törvényszerűségek alapján. A trópusi és a mérsékelt övezeti monszun jellemzése.	Az általános légkörzés, a trópusi és a mérsékelt övezeti monszun ábrájának értelmezése. Önálló jegyzetkészítés a trópusi és a mérsékelt övezeti monszun összehasonlítására. Animációk megtekintése a trópusi és a mérsékelt övezeti monszunról.
24.	Globális légköri problémák	üvegházgáz, üvegházgázok, savas eső, globális felmelegedés, éghajlatváltozás	A fő légszennyező anyagok ismerete. Megnevezni a légkör legfőbb szennyező forrásait és a szennyeződés következményeit, érteni a lokálisan ható légszennyező folyamatok globális következményeit. A légkör globális változásaival foglalkozó források elemzése, érveken alapuló vélemény megfogalmazása a témával összefüggésben. Magyarítani az éghajlatváltozás okait, valamint helyi, regionális, globális következményeit.	Folyamatábra készítése a légszennyező anyagok kibocsátásától a leülepedésükig. Vázlat készítése a legfontosabb légszennyező anyagokról. A légszennyezéssel, a globális felmelegedéssel és az éghajlatváltozással kapcsolatos hagyományos és online források elemzése, szóbeli értékelése, reflektálás, saját vélemény alkotása. „Klímamentő” ötletek gyűjtése és rendszerezése fűrtáblán csoportmunkában.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>Az éghajlatváltozás globális és lokális okainak, következményeinek, mérséklési és alkalmazási stratégiáinak ismeretével a rendszerben való gondolkodás, az egyéni és közösségi felelősségvállalás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint a felelős döntéshozatal fejlesztése.</p> <p>Az éghajlatváltozással (okai, következményei, mérséklési stratégiák) kapcsolatos, hagyományos és online forrásszövegek elemzése és szóbeli értékelése kapcsán a szövegértési, kommunikációs és digitális kompetencia fejlesztése.</p> <p>A légkör globális változásai és problémái (ózonréteg elvékonyodása, savas esők, éghajlatváltozás, szmog): okok és következmények magyarázata.</p> <p>Az éghajlatváltozás következményei Magyarországon, mérséklési és alkalmazkodási stratégiák.</p>	<p>Helyi környezetvédelmi akciók tervezése csoportmunkában.</p> <p>A klímaváltozás lokális okainak felkutatása a lakóhelyen csoportmunkában.</p> <p>Hírfigyelés és beszámoló készítése a légkör globális és lokális változásaival és aktuális problémáival kapcsolatban.</p> <p>Tanórai vita: Már érezzük? – Az éghajlatváltozás következményei Magyarországon címmel.</p> <p>Ötletbörze csoportmunkában: Mit tehetek én a légszennyezés csökkentése érdekében? Hogyan lehetne a légszennyezést globálisan csökkenteni?</p>
25.	Összefoglalás		<p>Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása.</p> <p>A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.</p>	<p>A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában.</p> <p>Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.</p>
26.	Ellenőrzés			
IV. A vízburok				
27.	A tengervíz és mozgásai	tenger, óceán, peremtenger, beltenger, hullámváz, tengeráramlás, tengerjárás, Csendes-, Atlanti-, Indiai-, Jeges-, Déli-óceán, Északi-, Karib- (Antilla-), Balti-, Vörös-, Adriai-, Japán-, Perzsa (Arab)-öböl, Észak-atlanti áramlás, Golf-áramlás, Labrador-áramlás, Humboldt-áramlás	<p>A vízburok témakörével kapcsolatos ismeretek mindennapi életben történő alkalmazásának erősítése, ezáltal az analízis és szintetizáló gondolkodás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint az egyéni és közösségi felelősség fejlesztése.</p> <p>A Föld vízkészletének megoszlása.</p> <p>A víz mint erőforrás: a gazdasági és társadalmi folyamatokat befolyásoló szerepe (ivóvízkészlet, vízenergia, ipartelepítő tényező, mezőgazdaság, migráció) értékelése.</p> <p>A világtenger felosztása, a beltenger és a peremtenger megkülönböztetése.</p>	<p>A tanult óceánok, tengerek és tengeráramlások térképi beazonosítása.</p> <p>A tengeráramlásokat ábrázoló és a tengerjárást magyarázó ábrák értelmezése.</p> <p>Összegyűjteni a tengervíz gazdasági hasznosíthatóságának lehetőségeit csoportmunkában.</p> <p>Animációkat elemezni a tengeráramlások és a tengerjárás működéséről.</p> <p>Saját tapasztalatok megbeszélése a tengervíz hullámvázáról, tengerjárásról.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>A tengervíz és a tengeri jég fizikai-kémiai tulajdonságainak számba vétele.</p> <p>A tengervíz mozgásainak (hullámzás, tengeráramlás, tengerjárás) megismerése.</p>	
28.	Folyóvizek és tavak	<p>vízgyűjtő terület, vízválasztó, vízállás, vízhozam, vízjárás, árvíz, tó, holtág, fertő, mocsár, láp, Volga, Temze, Duna, Rajna, Tisza, Szamos, Bodrog, Amazonas, Kongó, Nílus, Rhône, Orinoco, Bajkál-tó, Tanganyika-tó, Holt-tenger, Balaton, Velencei-tó, Szent Anna-tó, Genfi-tó, Garda-tó, Szelidi-tó, Fehér-tó, Gyilkos-tó, Tisza-tó, Nasszer-tó, Kaszpi-tenger, Viktória-tó, Nagy-tavak, Aral-tó</p>	<p>A felszíni vizek főbb típusainak és azok jellemzőinek megismerése.</p> <p>Igazolni a felszíni vizek egyre fontosabbá váló erőforrásszerépét és gazdasági vonatkozásait, bizonyítani a víz társadalmi folyamatokat befolyásoló természetét, védelmének szükségességét</p> <p>A folyókkal kapcsolatos környezeti veszélyek (belvíz, árvíz), a folyóvíz mennyiségi és minőségi védelme megértése.</p>	<p>A folyókkal kapcsolatos hagyományos és online média híreinek értelmezése, reflektálás, saját vélemény megfogalmazása, pl. aktuális vízállásjelentés elemzése.</p> <p>Műholdfelvételeken és térképen beazonosítani a legnagyobb folyókat és tavakat.</p> <p>Digitális fotóalbum készítése folyókról és tavakról.</p> <p>Pókábrán megszerezni a folyók és a tavak gazdasági hasznosításának lehetőségeit csoportmunkában.</p> <p>Műholdfelvételek segítségével a felszíni vizek és vízkészletek időbeli változásának összehasonlító vizsgálata (például: Aral-tó), a változás okainak feltárása.</p> <p>A tanult tavak csoportosítása keletkezésük szerint.</p> <p>Folyamatábra készítése a tavak pusztulásáról.</p>
29.	A felszín alatti vizek és a karsztosodás	<p>felszín alatti víz, vízfogó kőzet, víztartó kőzet, talajnedvesség, talajvíz, artézi víz, karsztvíz, hévíz, ásványvíz, karsztjelenség, karsztformák</p>	<p>Ismerni a felszín alatti vizek főbb típusait, azok jellemzőit, a mennyiségi és minőségi viszonyait befolyásoló tényezőket, a víztípusok közötti összefüggéseket.</p> <p>Igazolni a felszín alatti vizek egyre fontosabbá váló erőforrásszerépét és gazdasági vonatkozásait.</p> <p>Ismerni a felszín alatti vizekkel kapcsolatos környezeti veszélyek okait, és reálisan számolni a várható következményekkel.</p> <p>A víz mint erőforrás: a felszín alatti vizek szerepének ismerése az ivóvízkészletben.</p> <p>A karsztosodás folyamatának és következményeinek megismerése, a karsztos formák felismerése.</p> <p>A karsztterületek környezeti és turisztikai jelentőségének belátása.</p>	<p>A felszín alatti vizek főbb típusainak és azok jellemzőinek összefoglalása gondolattérkép elkészítésével.</p> <p>Digitális fotóalbum készítése narrációval a karsztjelenségekről, a karsztterületek környezeti és turisztikai jelentőségéről.</p> <p>Adatok gyűjtése a hazai gyógy- és ásványvizekről. Hazánk ásványvíztérképének elkészítése.</p> <p>A felszín alatti vizek elhelyezkedését, felszín alatti útját, a hévizek keletkezését bemutató ábrák elemzése.</p> <p>A vízburok témakörével kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.</p> <p>A vízburokkal kapcsolatos aktuális hírek prezentálása páros munkában.</p>
30.	Vízgazdálkodás	<p>vízgazdálkodás, belvíz, árvíz, ivóvíz, ipari víz, szennyvíz, vízenergia</p>	<p>A vízgazdálkodás szerteágazó feladatainak megismerése.</p> <p>Felismerni a személyes szerepvállalások értékét a globális vízgazdálkodás és éghajlatváltozás rendszerében.</p>	<p>Pókábra készítése a vízgazdálkodás feladatairól és a víz mindennapokban betöltött szerepéről.</p> <p>Empátiagyakorlat: mi lehet tenni árvíz esetén?</p> <p>Vízmintha (ivóvíz, öntözővíz, csapadékvíz) gyűjtése és egyszerű vizsgálata, adatgyűjtés a vonatkozó egészségügyi és környezetvédelmi határértékekről.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>Az ivóvízzel kapcsolatos egyszerű kísérletek elvégzése, adott szempontok szerinti megfigyelése és értelmezése.</p> <p>A víz mint erőforrás: a gazdasági és társadalmi folyamatokat befolyásoló szerepének (ivóvízkészlet, vízenergia, ipartelepítő tényező, mezőgazdaság, migráció) ismerete.</p>	<p>Ötlebörze – Légy tudatos vízhasználó! Vízkímélő praktikák gyűjtése csoportosan.</p> <p>A vízfogyasztási szokások felmérése, egyéni és közösségi vízlábnyom kiszámítása (https://waterfootprint.org/en/resources/interactive-tools/personal-water-footprint-calculator/).</p> <p>Javaslatlista készítése a vízfogyasztás csökkentésére csoportmunkában.</p> <p>Az ivóvíz védelmére buzdító plakát készítése csoportmunkában.</p> <p>Projektfeladat: A víz világnapja alkalmából iskolai rendezvény programjának összeállítása, a program lebonyolítása.</p>
31.	Vizeinket fenyegető veszélyek	vízszennyező anyagok, hőszennyezés, szikesedés	<p>Igazolni a felszíni és felszín alatti vizek védelmének szükségességét.</p> <p>Tudatában lenni a személyes szerepvállalások értékének a globális vízgazdálkodás és éghajlatváltozás rendszerében.</p> <p>A vízburok témakörével kapcsolatos ismeretek mindennapi életben történő alkalmazásának erősítése, ezáltal az analízis és szintetizáló gondolkodás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint az egyéni és közösségi felelősség fejlesztése.</p> <p>A vízburok témakörével kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.</p> <p>A vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme fontosságának tudatosítása.</p>	<p>Műholdfelvételek segítségével a felszíni vizek és vízkészletek időbeli változásának összehasonlító vizsgálata (például: Aral-tó, gleccserek), a változás okainak feltárása.</p> <p>Animáció megtekintése az óceán megtisztításának egyik módjáról (https://www.youtube.com/watch?v=O1EAeNdTFHU).</p> <p>Javaslatok összegyűjtése a felszíni és a felszín alatti vizek megtisztítására csoportmunkában.</p> <p>A vízburok témakörével kapcsolatos hagyományos és online média híreinek értelmezése, reflektálás, saját vélemény megfogalmazása.</p> <p>Kiselőadás készítése a 2000-es tiszai ciánszennyezésről és a 2010-ben a Mexikói-öbölben történt olajszennyezésről.</p> <p>Látogatás a helyi vízműbe és/vagy szennyvíztisztítóba.</p>
32.	Összefoglalás		<p>Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása.</p> <p>A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.</p>	<p>A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában.</p> <p>Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.</p>
33.	Ellenőrzés			

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
V. A geoszférák kölcsönhatásai és összefüggései				
34.	A külső és a belső erők munkája – a felszín alakulása	külső erők, belső erők, aprózódás, mállás, kormeghatározás, földtörténeti idő	<p>Bemutatni a felszínformálás többtényezős összefüggéseit.</p> <p>Érteni az ember környezetátalakító szerepét, ember és környezete kapcsolatrendszerét.</p> <p>Felismerni a történelmi és a földtörténeti idő eltérő nagyságrendjét, ismerni a geoszférák fejlődésének időbeli szakaszait, meghatározó jelentőségű eseményeit.</p> <p>A geoszférák egymással kölcsönösen összefüggő folyamatainak komplex elemzésével a rendszerben történő gondolkodás, az analízis, szintetizáló és logikai gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A geoszférák közötti kölcsönhatások kiemelésével a geoszférák fejlődésének időbeli szakaszaihoz kötődő, meghatározó jelentőségű földtörténeti események bemutatása.</p> <p>A természeti és társadalmi tényezők kölcsönhatásának ismerete által a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése.</p> <p>Az egyes geoszférák folyamataikhoz, jelenségeikhez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.</p>	<p>Az aprózódás és a mállás összehasonlítása táblázatban önálló jegyzeteléssel.</p> <p>Folyamatára készítése a külső erők felszínformálásának szakaszairól.</p> <p>Tanulói kísérletek megtervezése és kivitelezése a külső erők felszínformáló munkájának megfigyelésére.</p> <p>Tervek készítése egy felhagyott bányaterület turizmusban való hasznosítására csoportmunkában.</p> <p>Kiselőadás készítése a bányászat környezetkárosító tevékenységéről.</p> <p>Példákat gyűjteni az emberi tevékenység hatására kialakult felszíni képződményekre. Digitális fotóalbum készítése ezekről a formákról.</p> <p>Kiselőadás készítése a különböző kormeghatározási módszerekről.</p> <p>Földtörténeti eseménysorok elemzése pl. logikai láncok alkotásával, „gázlókövek” módszer alkalmazásával.</p> <p>Látványos idővonal vagy földtörténeti óra készítése a geoszférák fejlődéséről grafikus elemekkel vagy online interaktív tervezővel.</p>
35.	A tengervíz és a folyóvíz felszínformálása	magas part, lapos part, turzás, lagúna, meder, hordalékszállítás, sodorvonal, szurdok, sziget, zátony	<p>Bemutatni a víz felszínformálásának többtényezős összefüggéseit, ismerni és felismerni a víz felszínformáló folyamataikhoz kapcsolódóan kialakuló felszíni és felszín alatti formakincset.</p> <p>A geoszférák egymással kölcsönösen összefüggő folyamatainak komplex elemzésével a rendszerben történő gondolkodás, az analízis, szintetizáló és logikai gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A tengervíz és a folyóvíz felszínformáló tevékenységének megismerése.</p>	<p>Példákat keresni a tengervíz és a folyóvíz felszínformáló tevékenysége nyomán kialakuló formákra a térképen és a műholdképeken (www.googleearth.com).</p> <p>A tengervíz és a folyóvíz munkáját magyarázó ábrák értelmezése.</p> <p>Rajzos folyamatára készítése a pusztuló és az épülő tengerpartok formálódásáról.</p> <p>Saját tapasztalatok megvitatása a magas és a lapos tengerpartok mellett tapasztalható felszíni folyamatokról.</p> <p>Térkép alapján megállapítani a Duna szakaszjellegét a folyó magyarországi szakaszán.</p> <p>Képekkel illusztrált prezentáció készítése az épülő, illetve a pusztuló tengerpart formakincsének bemutatására.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
36.	A szél és a jég felszínformálása	szélkifúvás, szélmarás, gombaszikla, dűne, jégkorszak, lavina, gleccser, jégtakaró, moréna, fjord	<p>Bemutatni a szél felszínformálásának többtényezős összefüggéseit.</p> <p>A szél pusztító és felhalmozó munkájának összehasonlítása, a szél által kialakított felszíni formák felismerése.</p> <p>A gleccserek és a síkvidéki jégtakarók felszínformáló munkájának összevetése, a jég által kialakított felszíni formák felismerése.</p> <p>A geoszférák közötti kölcsönhatások kiemelésével a meghatározó jelentőségű földtörténeti események bemutatása a jégkorszakok példáján keresztül.</p>	<p>Fényképes prezentáció készítése a szél és a jég által kialakított felszíni formákról.</p> <p>Térképen és műholdelvételen (www.googleearth.com) beazonosítani a szél és a jég által kialakított formákat.</p> <p>Az elsvatagosodás problémaalapú megbeszélése, a kiváltó tényezők összegyűjtése, javaslatok keresése a folyamat visszaszorítására csoportmunkában.</p> <p>Kiselőadás készítése a jégkorszakokról.</p>
37.	A talaj	talaj, humusz, talajtípus, talajszennyezés, talajerózió, zonális talaj, azonális talaj	<p>A talajképződéshez kapcsolódóan a geoszférák egymással kölcsönösen összefüggő folyamatainak komplex elemzésével a rendszerben történő gondolkodás, az analízis, szintetizáló és logikai gondolkodás fejlesztése.</p> <p>Egyszerű talajtani kísérletek elvégzésével, értelmezésével a logikus és rendszerben történő gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A talajképződés vizsgálata az éghajlati, hidrológiai, földtani és domborzati tényezők kölcsönhatásának tükrében.</p> <p>A talajok gazdasági jelentőségének feltárása.</p> <p>A talaj sérülékenységének belátása által a környezet-tudatos és fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése.</p> <p>A talajhoz kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.</p> <p>A talajvédelem feladatainak és eszközeinek ismerete, fontosságának belátása.</p> <p>Az alapvető talajtípusok főbb jellemzőinek ismerete, a talajtípusok és az éghajlati tényezők összefüggéseinek belátása.</p>	<p>Folyamatábra készítése a talajképződésről önálló jegyzetelés alapján.</p> <p>A talajképződés folyamatát bemutató ábra alapján megnevezni a talajképződésben részt vevő geoszférákat.</p> <p>Talajkímélő mezőgazdasági technikák összegyűjtése csoportmunkában.</p> <p>Különböző talajtípusok összehasonlítása táblázatban önálló jegyzetelés alapján.</p> <p>Talajszelvény vizsgálata (pl. építkezéseknél, útbevágásoknál, vízmosásokban), az egyes talajszintek elkülönítése, tulajdonságaik megállapítása.</p> <p>Különböző talajminták összevetése egyszerű vizsgálatok (pl. szemcseméret, szín, homogenitás, tömördőtség, növények és állatok jelenléte) alapján.</p> <p>Elhelyezni a térképen a jellegzetes zonális talajokat.</p> <p>Konkrét példákat gyűjteni a hazánkban található zonális és azonális talajokra a földrajzi hely megnevezésével.</p> <p>Pókábra készítése a talajpusztulás lehetséges módjairól.</p>
38.	Az éghajlati és a földrajzi övezetesség	szoláris éghajlati övezetesség, valódi éghajlati övezetesség, földrajzi övezetesség, függőleges övezetesség, övezet, öv, vidék, terület	<p>Összefüggéseiben, kölcsönhatásaiban bemutatni a földrajzi övezetesség rendszerének egyes elemeit, a természeti jellemzők társadalmi-gazdasági vonatkozásait.</p>	<p>Kísérlettel igazolni, hogy alacsonyabb beesési szög esetén nagyobb felületen oszlik el ugyanaz a sugárzásmennyiség.</p> <p>A szoláris és a valódi éghajlati övezetek összehasonlítása önálló jegyzetkészítéssel.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>A geoszférák egymással kölcsönösen összefüggő folyamatainak komplex elemzésével a rendszerben történő gondolkodás, az analizáló, szintetizáló és logikai gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A szoláris éghajlati övezetek kialakulásának, elhelyezkedésének és főbb tulajdonságainak ismerete.</p>	<p>A sarki 24 órás nappal és éjszaka modellezése földgömbön.</p> <p>A földrajzi övezetességet kialakító tényezők összefüggéseinek ábrázolása rajzos formában páros munkában.</p> <p>A földrajzi övezetesség rendszerének ábrázolása jelmagyarázat és szinkód segítségével egy képzeletbeli földrészen.</p>
39.	A forró övezet I. – Az egyenlítői és az átmeneti öv	<p>egyenlítői öv, átmeneti öv, esőerdő, szavanna, elsivatagosodás, Amazonas, Kongó, Niger</p>	<p>Ismerni a forró övezet elhelyezkedését, jellemző tulajdonságait, felosztását.</p> <p>Jellemezni az egyenlítői és az átmeneti öv éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket.</p> <p>Az egyenlítői és a szavannaéghajlattal összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása.</p> <p>Éghajlati diagramok értelmezése.</p> <p>Az egyenlítői és az átmeneti öv folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.</p>	<p>Az éghajlati övekhez tartozó konkrét földrajzi helyek keresése térképen.</p> <p>Éghajlati diagramok elemzése.</p> <p>Folyamatábra készítése az elsivatagosodás és az esőerdő pusztulásának jelenségéről.</p> <p>Empátiagyakorlat: Milyen lehet az élet az esőerdőben és a szavannán?</p> <p>Afrikából az EU-ba érkező mezőgazdasági termékek gyűjtése.</p> <p>Képzeletbeli levélírás pl. az amazonasi esőerdők védelmében az illetékeseknek.</p> <p>Online információk alapján az éghajlati területekre jellemző életképek megalkotása csoportmunkában.</p> <p>Az egyenlítői és az átmeneti övvel kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.</p>
40.	A forró övezet II. – A térítői öv és a monszunvidék	<p>térítői öv, trópusi sivatagi éghajlat, sivatag, félsivatag, oázis, monszunvidék, forró övezeti monszun éghajlat, monszunerdő (dzsungel)</p>	<p>Jellemezni a térítői öv és a monszunvidék éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket.</p> <p>A térítői öv és a monszunvidék éghajlatával összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása.</p> <p>Éghajlati diagramok értelmezése.</p> <p>A térítői öv és a monszunvidék folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.</p>	<p>Az éghajlatokhoz tartozó konkrét földrajzi helyek keresése térképen.</p> <p>Éghajlati diagramok elemzése.</p> <p>Empátiagyakorlat: Milyen lehet az élet a sivatagban és a monszunvidéken?</p> <p>Online információk alapján az éghajlati területekre jellemző életképek megalkotása csoportmunkában.</p> <p>A térítői övvel és a monszunvidékkel kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.</p> <p>Összegyűjteni azokat a mezőgazdasági termékeket, amelyekkel India a világpiac előkelő helyein szerepel.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
41.	A mérsékelt övezet I. – A meleg mérsékelt öv	meleg mérsékelt öv, mediterrán terület, mediterrán éghajlat, monszunterület, mérsékelt övezeti monszun éghajlat, keménylombú erdő, macchia, babérlombú erdő	Ismerni a mérsékelt övezet és a meleg mérsékelt öv elhelyezkedését, jellemző tulajdonságait, felosztását. Jellemezni a mediterrán és a mérsékelt övezeti monszunterület éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket. A mediterrán és a mérsékelt övezeti monszunterület éghajlatával összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása. Éghajlati diagramok értelmezése. A mediterrán és a mérsékelt övezeti monszunterület folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.	Az éghajlati övekhez tartozó konkrét földrajzi helyek keresése térképen. Éghajlati diagramok elemzése. A Mediterráneumból hazánkba érkező mezőgazdasági termékek gyűjtése. Szerepjáték csoportosan: mit tapasztalunk turistaként egy olasz tengerparton/étteremben/városlátogatáskor? Videofelvétel elemzése a hagyományos és a modern-nagyüzemi rizs-, olajfa- és déligyümölcs-termesztésről. Online információk alapján az éghajlati területekre jellemző életképek megalkotása csoportmunkában. A mediterrán területtel és a mérsékelt övezeti monszunterülettel kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.
42.	A mérsékelt övezet II. – A valódi mérsékelt öv	valódi mérsékelt öv, óceáni terület, óceáni éghajlat, mérsékelt szárazföldi terület, nedves kontinentális éghajlat, lombhullató erdő, szárazföldi terület, száraz kontinentális éghajlat, sztyepp, feketeföld	Ismerni a valódi mérsékelt öv elhelyezkedését, jellemző tulajdonságait, felosztását. Jellemezni az óceáni, a mérsékelt szárazföldi és a szárazföldi terület éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket. Az óceáni, a mérsékelt szárazföldi és a szárazföldi terület éghajlatával összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása. Éghajlati diagramok értelmezése. Az óceáni, a mérsékelt szárazföldi és a szárazföldi terület folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.	Éghajlati diagramok elemzése, azok összehasonlítása a lakóhely éghajlati adataival, értékeivel. Az éghajlati területekhez tartozó konkrét földrajzi helyek keresése térképen. Éghajlati diagramok elemzése. Összehasonlítani Észak-Amerika és Eurázsia valódi mérsékelt övének éghajlati tagolódását. Vázlatos rajz készítése. Saját tapasztalatok megbeszélése a valódi mérsékelt öv éghajlataival kapcsolatban páros munkában. Online információk alapján az éghajlati területekre jellemző életképek megalkotása csoportmunkában. Az óceáni, a mérsékelt szárazföldi és a szárazföldi területtel kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.
43.	A mérsékelt övezet III. – Szélsőségek a mérsékelt övezetben	szélsőségesen szárazföldi terület, mérsékelt övezeti sivatagi éghajlat, hideg mérsékelt öv, tajgaéghajlat, tajga	Ismerni a valódi és a hideg mérsékelt öv elhelyezkedését, jellemző tulajdonságait, felosztását. Jellemezni a szélsőségesen szárazföldi terület és a hideg mérsékelt öv éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket. A szélsőségesen szárazföldi terület és a hideg mérsékelt öv éghajlatával összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása.	Éghajlati diagramok elemzése, azok összehasonlítása a lakóhely éghajlati adataival, értékeivel. Az éghajlatokhoz tartozó konkrét földrajzi helyek keresése térképen. Éghajlati diagramok elemzése. A Tarim-medence vizsgálata műholdképen (www.googleearth.com): települések, folyók, utak keresése a területen.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			Éghajlati diagramok értelmezése. A szélsőségesen szárazföldi terület és a hideg mérsékelt öv folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.	Fényképes kiselőadás készítése a Death Valley Nemzeti Parkról. Online információk alapján az éghajlati területekre jellemző életképek megalkotása csoportmunkában. A szélsőségesen szárazföldi terület és a hideg mérsékelt övvel kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.
44.	A hideg övezet és a függőleges övezetesség	hideg övezet, sarkkörü öv, sarkvidéki öv, tundra, függőleges övezetesség, erdőhatár, hóhatár	Ismerni a hideg övezet elhelyezkedését, jellemző tulajdonságait, felosztását. Jellemezni a sarkkörü és a sarkvidéki öv éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket. A hideg övezettel összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása. Éghajlati diagramok értelmezése. A hideg övezet és a függőleges övezetesség folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.	Az éghajlatokhoz tartozó konkrét földrajzi helyek keresése térképen. Éghajlati diagramok elemzése. Online információk alapján a jellemző életképek megalkotása csoportmunkában. Digitális fotóalbum készítése a magashegységi növényzet változatosságáról. Kiselőadás tartása az eszkimók életéről. A hideg övezettel és a függőleges övezetességgel kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése. A Föld különböző hegységeiben lévő magassági növényövek összehasonlítása, a hegységek éghajlatváltoztató szerepének elemzése metszetábrák alapján.
45.	Ismerjük meg jobban az éghajlatokat! – gyakorlati óra		Az éghajlatokról tanultak ismétlése, gyakorlása. Éghajlati diagramokkal kapcsolatos feladatok megoldása.	Éghajlati diagram szerkesztése és értelmezése. Konkrét tájak, országok jellemző éghajlatának megállapítása térkép alapján párosával. Éghajlatok felismerése leírások alapján. Éghajlati diagramok felismerése. Konkrét éghajlat részletes jellemzése párosával. Éghajlati diagramok és éghajlatra jellemző képek párosítása. Összefoglaló táblázat készítése az éghajlatok jellemzőiről önálló jegyzetelés alapján.
46.	Összefoglalás		Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
47.	Ellenőrzés			
VI. Társadalmi folyamatok a 21. század elején				
48.	Földünk népessége	népességrobbanás, természetes szaporodás, születési és halálzási ráta, népesedési átmenet szakaszai, népsűrűség	Bemutatni a népességszám-változás időbeli és területi különbségeit, ismertetni okait és következményeit. A demográfiai szakaszok (átmenetek) jellemzői. A népességnövekedés fordulópontjainak ismerete. Aktuális demográfiai adatok elemzésével és összehasonlításával a matematikai és logikai, valamint az összefüggésekben történő gondolkodás fejlesztése. Aktuális hírekre, információkra történő reflektálással a felelős véleményalkotás és a vitakultúra fejlesztése. A Föld népességszámának növekedéséből, a területi különbségekből adódó globális problémák bemutatása, a kedvezőtlen következmények mérséklési lehetőségeinek feltárása.	Az egyes országok, régiók eltérő demográfiai trendjeinek megismerése internetes alkalmazások segítségével (www.gapminder.org/tools). Összehasonlítani diagram alapján Európa, Afrika, India és Kína népességváltozását 1830 óta páros munkában. Népsűrűség számítása. A demográfiai átmenet diagramjának értelmezése, önálló vázlatkészítés az egyes szakaszok jellemzőiről. Kigyűjteni a negatív természetes szaporodással rendelkező országokat. Animáció megtekintése a Föld népességének alakulásáról (https://worldpopulationhistory.org/map/2050/mercator/1/0/25/#). Demográfiával kapcsolatos aktuális hírek, információk elemzése, azokra reflektálás, véleményalkotás.
49.	A népesség összetétele	születéskor várható élettartam, világnyelv, világvallás	Különböző népességi, társadalmi és kulturális jellemzők alapján bemutatni egy kontinenst, országot, országcsoportot. A nagyraszok és rasszok bemutatása. A világ nyelvi, vallási és kulturális sokszínűsége – a kulturális identitás és a kulturális globalizáció földrajzi összefüggéseinek ismerete.	Bemutató – pl. prezentáció, kiállítás – készítése az emberiség nyelvi, vallási és kulturális sokszínűségének bemutatására. Európai etnikai kisebbségek gyűjtése. Francia/spanyol hivatalos nyelvű országok összegyűjtése. Példákat gyűjteni a vallások mindennapi életet befolyásoló hatásaira csoportmunkában.
50.	Népesedési problémák	korszerkezet, korfa, előregedő társadalom, migráció, vándorlások egyenleg, Jeruzsálem, Mekka, Vatikán	Bemutatni a fiatalodó és az öregedő társadalmak jellemző folyamatait és problémáit, összefüggéseit a népességszám-változás időbeli és térbeli alakulásával. Aktuális demográfiai adatok elemzésével és összehasonlításával a matematikai és logikai, valamint az összefüggésekben történő gondolkodás fejlesztése. Aktuális hírekre, információkra történő reflektálással a felelős véleményalkotás és a vitakultúra fejlesztése. Az elvándorlás, a migráció térbeli vonatkozásai, ezek okainak és összefüggéseinek feltárása.	Adatgyűjtés és az adatok ábrázolása a saját település és megye, valamint az ország demográfiai adatainak alakulásáról, a tendenciák megfogalmazása. Korfaelemzés – a lakóhely, megye, ország korfájának elemzése pl. a KSH interaktív korfái segítségével párosan. Az egyes országok, régiók eltérő demográfiai trendjeinek megismerése internetes alkalmazások segítségével (www.gapminder.org/tools). Empátiagyakorlat: Milyen nehézségeket tapasztalhatnak meg a mindennapokban a külföldön dolgozó magyarok és a hazánkban dolgozó külföldiek?

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>A Föld népességszámának növekedéséből, a területi különbségekből adódó globális problémák bemutatása, a kedvezőtlen következmények mérséklési lehetőségeinek feltárása.</p> <p>Nyitottság az egyes térségek demográfiai eredetű problémáinak megismerése iránt, felelős és tényeken alapuló véleményalkotás.</p>	<p>Javaslatok kidolgozása a bevándorlók integrációjának elősegítésére csoportmunkában.</p> <p>Önálló kutatómunka: a 21. század jellemző népességföldrajzi folyamatainak – elvándorlás, városba áramlás, migráció – térbeli vonatkozásai, okai és összefüggései. A kutatás eredményének bemutatása.</p>
51.	Átalakuló falvak	település, városi funkció, vonzáskörzet, tanya, farm, város	<p>Különböző szempontok alapján csoportosítani és jellemezni az egyes településtípusokat, bemutatni szerepük és szerkezetük változásait.</p> <p>Érteni és követni a lakóhely környékén zajló település- és területfejlődési, valamint demográfiai folyamatokat.</p> <p>A településtípusok szerepének, jellemzőinek átalakulása – tanya (farm), falu, város kapcsolatrendszerének bemutatása.</p>	<p>Tabló vagy lapbook készítése a lakóhelyről adatokkal, történetekkel, fényképekkel.</p> <p>Javaslatok megfogalmazása a lakóhely fejlesztésével kapcsolatban csoportmunkában.</p> <p>A lakóhely értékelése különböző nézőpontokból, a vélemények rendszerezése csoportmunkában.</p> <p>A lakóhely településszerkezetének bemutatása fényképfelvételek alapján.</p> <p>Az atlasz és az internet segítségével példákat keresni a különböző alaprajzú településekre.</p> <p>Javaslatok megfogalmazása egy tanya turisztikai hasznosítási lehetőségeire csoportmunkában.</p>
52.	A városfejlődés folyamata	város, urbanizáció (városodás, városiasodás), technopolisz, városszerkezet	<p>Különböző szempontok alapján csoportosítani és jellemezni az egyes településtípusokat, bemutatni szerepük és szerkezetük változásait.</p> <p>A városodás és a városiasodás fogalmának értelmezése és megkülönböztetése.</p> <p>Kiemelt szerepkörű városok csoportosítása, példák megnevezése.</p> <p>A városok szerkezetének jellemzése, az egyes város szerkezeti övek bemutatása.</p>	<p>A lakóhely településszerkezetének bemutatása fényképfelvételek alapján, javaslatok megfogalmazása a település fejlesztésére.</p> <p>Különböző településfejlődési utak elemzése logikai láncok alkotásával.</p> <p>Hazai és nemzetközi példák keresése az egyes várostípusokra.</p> <p>Kiselőadásban fényképekkel bemutatni Budapest egyik városszerkezeti övét.</p> <p>Beazonosítani Budapest térképén az egyes városszerkezeti övekhez tartozó kerületeket.</p> <p>Összegyűjteni az előnyeit és a hátrányait a belső és a külső lakóhelyöveknek egy átlagos fiatal felnőtt szempontjából.</p>
53.	Az urbanizáció kérdései	agglomeráció, BoshWash megalopolisz	<p>A városba áramlás térbeli vonatkozásai, ezek okainak és összefüggéseinek feltárása.</p> <p>A települések vonzó és taszító tényezőinek mérlegelése, a tényezők időbeli változásának belátása.</p> <p>A 21. századi nagyvárosi élet ellentmondásainak magyarázata.</p>	<p>A nagyvárosi élet előnyeinek és hátrányainak rendszerző, összegző bemutatása városlakókkal készített képzeletbeli vagy valós interjúk alapján.</p> <p>Különböző településfejlődési utak elemzése logikai láncok alkotásával.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			A nagyvárosok növekedésének környezeti következményei, a környezetkárosítás mérséklésének lehetőségei, a problémák feltárásával a felelős környezeti szemlélet erősítése. Ismerni a nagyvárosok és a környező települések fejlődésének lehetséges útjait.	Összegejteni a BoshWash várostömörülés lehetséges telepítő tényezőit. A lakóhely vonzó és taszító tényezőinek összegyűjtése. Listát készíteni Európa 10 legnépesebb városáról. Az agglomerációs települések előnyeinek és hátrányainak összegyűjtése. Tanórai vita: Miért jó nagyvárosban lakni? Empátiagyakorlat: Hogyan telhetnek a hétköznapjai egy dél-amerikai favelában élő középiskolásnak? Összehasonlítani a Google Maps műholdképei segítségével egy amerikai előváros és egy magyar agglomerációs lakópark utcaképét.
54.	Összefoglalás		Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában. Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.
55.	Ellenőrzés			
VII. A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig				
56.	A piacgazdaság működése	piac, piacgazdaság, nyereség (profit), állam, szociális háló, gazdasági fejlettség, bruttó hazai termék (GDP), bruttó nemzeti jövedelem (GNI)	Modellezni a piacgazdaság működését. A hagyományos, a tervutasításos és a piacgazdaság működésének magyarázata, a különböző gazdálkodási módok összehasonlítása. A piacgazdaság kialakulásának és működésének bemutatásával a mindennapi életben hasznosítható gazdasági, pénzügyi és vállalkozói ismeretek és képességek kialakítása és fejlesztése. Bemutatni az állam szerepét a piacgazdaságban. Értelmezni és értékelní a társadalmi-gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatók adatait. A gazdaságilag aktív és inaktív népesség megkülönböztetése példák alapján.	A piac működési elveit bemutató helyzetgyakorlat a termelő, a fogyasztó és a közvetítő szemszögéből. A termelés folyamatának bemutatása a hagyományos, a tervutasításos és a piacgazdaság rendszerén belül folyamatra segítségével önálló jegyzetkészítés alapján. Egy konkrét termék példáján keresztül modellezni a kereslet és a kínálat alakulásának hatását az árakra csoportmunkában. Értelmezni az állami kiadások megoszlását bemutató diagramot, összefoglalni, mire költ az állam. Heti/havi mérleg készítése a kiadásokról és a bevételekről a családi háztartásban vagy saját zsebpénzről. Hazai munkanélküliségi adatok gyűjtése és értelmezése (www.ksh.hu). Országok GNI/fő értékeinek kigyűjtése, rendszerezése, csoportosítása, értelmezése (www.worldbank.org).

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
57.	A gazdasági és foglalkozási szerkezet	gazdasági és foglalkozási szerkezet, gazdasági szektorok, infrastruktúra, foglalkozási átrétegződés, kutatás-fejlesztés (K + F)	Bemutatni az egyes gazdasági ágazatok jellemzőit. Értelmezni a gazdasági szerkezetváltás folyamatát. A Föld különböző térségeiben kialakult eltérő társadalmi-gazdasági fejlettség okainak elemzése alapján az értékelő gondolkodás fejlesztése. A gazdasági szektorok világ gazdaságban betöltött szerepének bemutatásával a komplexitásban történő gondolkodás képességének fejlesztése.	Egy fejlett és egy fejlődő ország gazdasági szerkezetéről adatok gyűjtése (www.worldbank.org), ezek ábrázolása kördiagramon. Az eltérések magyarázata páros munkában. A gazdasági szerkezetváltás összefoglalása folyamat-ábrán. Konkrét ipari üzemek és szolgáltatások infrastrukturális igényeinek összegyűjtése páros munkában. A hazai társadalmi-foglalkozási átrétegződést bemutató ábra elemzése. Plakátkészítés csoportmunkában a K+F tevékenységekről. Internetes adatgyűjtés: olyan országok keresése, amelyekben a foglalkoztatottak több mint 60%-a/kevesebb mint 3%-a a mezőgazdaságban dolgozik (www.data.worldbank.org). Az eredmények tematikus térképen való ábrázolása.
58.	A fejlettség mérése – gyakorlati óra	bruttó nemzeti termék (GDP), emberi fejlettség indexe (HDI), életminőség	Értelmezni és értékelni a társadalmi-gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatók adatait, a társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségeit a Föld különböző térségeiben. Ismerni a GDP-vel kapcsolatos kritikus észrevételeket. A társadalmi-gazdasági fejlettség összehasonlításával, a fejlettség területi különbségeinek elemzésével földrajzi problémák iránti érzékenységet kialakítása, az azokra történő reflektálás képességének fejlesztése. A Föld különböző térségeiben kialakult eltérő társadalmi-gazdasági fejlettség okainak elemzése alapján az értékelő gondolkodás fejlesztése.	A társadalmi-gazdasági fejlettséghez kapcsolódó adatok gyűjtése csoportmunkában, az adatok összehasonlítása, elemzése tematikus térképek segítségével.
59.	Változó telepítő tényezők	telephely, telepítő tényező, fogyasztópiac, ipari park	Ismertetni a gazdaság szerveződését befolyásoló telepítő tényezők szerepének átalakulását. Értékelni az eltérő adottságok, erőforrások szerepét a társadalmi-gazdasági fejlődésben. A gazdaság szerveződését befolyásoló telepítő tényezők változó szerepének, a gazdaság gyors térbeli átalakulásának bemutatásával a komplex gondolkodás képességének fejlesztése.	Gondolattérkép készítése a telepítő tényezőkről. A tanulók által kiválasztott termék előállításához megfelelő telephely keresése, a szükséges telepítő tényezők listázása kooperatív munkában. Esettanulmány elkészítése a térségben megvalósult zöld- vagy barnamezős beruházásokról. A hazai autógyárak telephelyválasztásának magyarázata.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
60.	Centrum és periféria a világgazdaságban	centrum, periféria, félperiféria, Triád, területi fejlettségi különbség	<p>Bemutatni a világgereszkedelem kialakulását. Összehasonlítani az európai, ázsiai és amerikai erőterek gazdaságilag meghatározó jelentőségű országainak, országcsoportjainak szerepét, illetve azok változását a globális világban.</p> <p>Összefüggéseiben bemutatni a perifériatársadalmi-gazdasági fejlődésének jellemző vonásait, a felzárkózás lehetőségeit.</p> <p>Megnevezni a világgazdaság működése szempontjából tipikus térségeket, országokat.</p> <p>A nemzetközi szintű munkamegosztást kialakító okok és következmények értelmezésével a komplexitásban történő gondolkodás képességének fejlesztése.</p> <p>A centrum- és perifériatársadalmak kapcsolatrendszerének bemutatása.</p> <p>Megérteni az államok eladósodásának folyamatát és következményeit.</p>	<p>Az amerikai, az európai és az ázsiai erőter szerepét alátámasztó adatsorok összehasonlító elemzése.</p> <p>A centrum- és perifériatársadalmak komplex bemutatása infografika segítségével, kooperatív tanulási módszer alkalmazásával.</p> <p>Szemléletes ábra, térképvázlat készítése a centrum- és perifériaországok kapcsolatrendszerének bemutatására.</p> <p>Összehasonlítani a Triád és Kína részeseledését a világtermelésből a tankönyvi ábra alapján.</p> <p>A nemzetközi kereskedelmet illusztráló ábra alapján önálló jegyzetkészítés.</p> <p>Példákat gyűjteni az egyes centrumtársadalmakhoz kapcsolódó perifériaterületekre.</p>
61.	A transznacionális vállalatok	transznacionális vállalat (TNC), beruházás, globalizáció, liberalizáció	<p>A transznacionális vállalatok működési elvének ismerete.</p> <p>A transznacionális vállalatok szerepének bemutatása a globalizáció kialakulásában.</p> <p>A nemzetközi szintű munkamegosztást kialakító okok és következmények értelmezésével a komplexitásban történő gondolkodás képességének fejlesztése.</p>	<p>Logikai lánc alkotása a nemzetközi szintű munkamegosztást kialakító okokról és következményekről.</p> <p>Adatgyűjtés után összehasonlítani a legnagyobb transznacionális vállalatok éves forgalmát hazánkéval és a szomszédos országokkal csoportmunkában.</p> <p>Egy ismert transznacionális vállalat működési modelljének elkészítése.</p>
62.	A globalizáció megjelenési formái	transznacionális vállalat, világgazdaság, világtermék, globális város	<p>Értelmezni a globalizáció fogalmát, a globális világ kialakulásának és működésének feltételeit, jellemző vonásait.</p> <p>Példák alapján bemutatni a globalizáció társadalmi-gazdasági és környezeti következményeit, mindennapi életünkre gyakorolt hatását.</p> <p>A globális világ kialakulásának és működésének feltételei, jellemző vonásai.</p> <p>A globalizáció társadalmi-gazdasági és környezeti következményeinek, mindennapi életünkre gyakorolt hatásainak rendszerezésével a véleményformálás és az értékelő gondolkodás képességének kialakítása és fejlesztése</p>	<p>Tanórai vita a globalizáció előnyeiről és hátrányairól.</p> <p>Médiafigyelés: egy kiválasztott médium megfigyelése a globalizáció jelenségének bemutatása szempontjából csoportmunkában.</p> <p>Világmarkák gyűjtése.</p> <p>Javaslatok megfogalmazása a tömegturizmus környezetromboló hatásának csökkentésére csoportmunkában.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
63.	Nemzetközi szervezetek	nemzetközi gazdasági integráció, nemzetközi szervezet, Európai Unió, ENSZ, NATO	Megnevezni és értékelni a gazdasági integrációk és a regionális együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezőket. Bemutatni a világpolitika és a világgazdaság működését befolyásoló nemzetközi szervezetek, együttműködések legfontosabb jellemzőit. Ismerni a legfontosabb gazdasági integrációkat és nemzetközi szervezeteket.	Az integrálódás fokozatainak ábrázolása piramisábrán. A gazdasági integrációk és a regionális együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezők ábrázolása fűrtábrán. Összegyűjteni, milyen nemzetközi szervezeteknek tagja Magyarország. Kiselőadás készítése egy kiválasztott nemzetközi szervezetről. Példákat hozni az Európai Unió működésének a hétköznapi életben tapasztalható megnyilvánulásaira csoportmunkában.
64.	Összefoglalás		Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában. Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.
65.	Ellenőrzés			
66.	Év végi ismétlés		A tanév során tanultak átismétlése.	
67.	Év végi ismétlés		A tanév során tanultak átismétlése.	

Földrajz 9–10. tankönyv II. kötet
OH-FOL910TB/II
Tanmenetjavaslat

**OKTATÁSI
HIVATAL**

Bevezetés

A tanmenet a 2020-ban módosított Nemzeti alaptanterv (5/2020 (I. 31.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról) alapján készült, a gimnáziumi nevelés-oktatás 9–10. évfolyamának földrajz tantárgyra vonatkozó kerettanterve előírásain alapul.

A tanmenet heti 1 órás időkerettel tervez. A 36 órából 1-1 év eleji és év végi ismétlés, a fennmaradó 34 óra 4 fejezet között oszlik meg. Összesen 23 óra foglalkozik új ismeretanyag feldolgozásával, 13 pedig képességfejlesztéssel, gyakorlással, összefoglalással, ellenőrzéssel.

Fejezetekre bontva tartalmazza a tankönyvi leckék címét, a leckében megjelenő szakkifejezéseket és topográfiai fogalmakat, az adott leckéhez kapcsolódóan a kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatokat, ismereteket, tanulási eredményeket, valamint javasolt tevékenységeket és munkaformákat. A tanmenet minden fejezet végére betervezett egy összefoglaló és egy ellenőrzésre fordítható órát.

A 10. évfolyam kiemelt feladata a 21. század jellemző társadalmi és gazdasági folyamatainak, a mindinkább globális léptékben szerveződő világgazdaság térbeli sajátosságainak feltárása a tanulók előtt. Ugyancsak a tantárgy feladata ezen az évfolyamon az egész bolygónk jövőjét meghatározó természet-, társadalom- és gazdaságföldrajzi okokra visszavezethető problémák, veszélyhelyzetek összefüggésekben történő bemutatása, a mind nagyobb mértékű fogyasztás és a fenntarthatóság között feszülő ellentétek problémaközpontú feldolgozása, illetve az egyéni szerepvállalás lehetőségeinek és fontosságának felismertetése.

A tankönyv címe (Földrajz 9–10. II. kötet) is utal arra, hogy a 10. évfolyamos tananyag szerves folytatása a 9. évfolyamon tanultaknak. A II. kötet első fejezete (A nemzetgazdaságtól a világgazdaságig) tulajdonképpen a második része az I. kötet utolsó fejezetének. A tankönyv azonban nemcsak a 9.-es tanulmányokra épít, hanem a korábbi, az általános iskolában megtanult földrajzi tartalmakra is; azokat ismertnek tekinti. Az átdolgozott tankönyv keveset foglalkozik klaszterikus regionális földrajzzal, helyette a világgazdaság működése, a gazdasági élet szereplőinek kölcsönhatásai, a természet, a társadalom és a gazdaság kapcsolatrendszerének megértése áll a középpontban. Kiemelt hangsúlyt kap a fenntarthatóság, a társadalomnak és a környezetnek is hosszú távon kielégítő gazdálkodás kérdése. Külön fejezet foglalkozik Magyarország régióinak komplex bemutatásával, valamint a monetáris világ működési mechanizmusaival is.

Az OH-FOL910TB/I. és az OH-FOL910TB/II. kötetek anyaga egy egységként értelmezhető, ezért is rugalmasan beosztható a 9–10. évfolyamon belül a helyi adottságokhoz, lehetőségekhez (a helyi tantervhez) igazodva.

Javasoljuk, hogy a tananyag feldolgozása során szánjanak minél több időt a feldolgozás típusú tanulásra, a tevékenykedtető információfeldolgozásra, a kooperatív munkaformában elvégezhető feladatokra a gyerekek együttműködése és az élményalapú tanulás támogatásának érdekében. Javasoljuk továbbá a digitális, internetes tartalmak használatát a tananyag feldolgozása során akár önálló adatgyűjtésre, akár tanári irányítással történő információfeldolgozásra.

Óraszámok felosztása

Témák	Új tananyag feldolgozása (óraszám)	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés (óraszám)	Teljes óraszám	Kerettantervi órakeret
Év eleji ismétlés		1	1	
I. A nemzetgazdaságtól a világgazdaságig	5	2	7	6 (17)*
II. Magyarország és a Kárpát-medence	6	3	9	9
III. A pénz és a tőke mozgása a világgazdaságban	4	3	7	7
IV. A fenntartható jövő kérdőjelei	8	3	11	14
Év végi ismétlés		1	1	
Összesen	23	13	36	36

*A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig című témakör megoszlik a Földrajz 9–10. tankönyv I. és II. kötete között, a kerettantervi óraszám zárójelben szereplő része az I. kötetben jelent meg.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
1.	Év eleji ismétlés		A hetedik, nyolcadik és a kilencedik évfolyamon tanult földrajzi tartalmak (különösen a világgazdaság fontos szereplői jellemzésének) rövid átismétlése.	A korábban elsajátított ismeretek felidézése játékos formában (pl. kvíz vagy képek segítségével) egyénilig vagy csoportosan.
I. A nemzetgazdaságtól a világgazdaságig				
2.	Az Európai Unió	integráció, római szerződés, Európai Gazdasági Közösség, (EGK), vámunió, gazdasági és pénzügyi unió, euró, eurózona, schengeni övezet, Európai Bizottság, Európai Parlament, Európai Tanács, Miniszterek Tanácsa, Európai Központi Bank, „kék banán”, strukturális és kohéziós alapok, mezőgazdasági politika, vidékfejlesztés Brüsszel, Frankfurt am Main, Strasbourg, Luxembourg	A gazdasági integrációk és a regionális együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezők megnevezése és értékelése az Európai Unió példáján keresztül, ezáltal az összefüggésekben gondolkodás képességének fejlesztése. Az európai, ázsiai és amerikai erőterek gazdaságilag meghatározó jelentőségű országai, országcsoportjai szerepének összehasonlítása. Az Európai Unió működése földrajzi alapjainak ismeretése. Példák segítségével bemutatni az Európai Unión belüli társadalmi-gazdasági fejlettségbeli különbségeket, és megnevezni a felzárkózást segítő eszközöket.	A gazdasági integrációk és a regionális együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezők ábrázolása fűrtábrán. Az amerikai, az európai és az ázsiai erőter gazdaságilag meghatározó jelentőségű országainak, országcsoportjainak szerepét alátámasztó adatsorok összehasonlító elemzése csoportmunkában. Az EU-n belüli regionális gazdasági fejlettségi különbségek összehasonlítása tematikus térképek segítségével. Szemléletes ábra, térképvázlat készítése a centrum- és perifériaországok kapcsolatrendszerének bemutatására páros munkában. Ötletbörze: javaslatok az unió vidéki népessége életminőségének javítására, a vidékfejlesztésre csoportmunkában.
3.	Amerikai Egyesült Államok	NATO, NAFTA, monopólium, tömegáru-termelés, konjunktúra, recesszió, tőke kivitel, posztindusztriális társadalom, agyelszívás (brain drain), megalopolisz, peremváros, Szilícium-völgy New York, Detroit, Boston, Washington, Los Angeles, San Francisco	Az eltérő adottságok, erőforrások szerepének értékelése a társadalmi-gazdasági fejlődésben az Egyesült Államok példáján keresztül. Az európai, ázsiai és amerikai erőterek szerepének, illetve azok változásának összehasonlítása. Más társadalmak kultúrájának megismerése iránti érdeklődés felkeltése, a különböző kultúrák iránti tolerancia fejlesztése az Egyesült Államok kultúrájának példáján.	Az USA világgazdasági szerepének bemutatása médiahírek elemzésével, páros munkában. Térképvázlat készítése az USA legnagyobb városairól. Az USA gazdasági körzeteinek és azok fő jellemzőinek összefoglalása táblázatos formában. Különböző típusú bemutatók készítésével az Egyesült Államok kultúrájának megismertetése (pl. zenei válogatás készítése, étlap összeállítása, ünnepek és szokások bemutatása).
4.	Japán és követői	technopolisz, robottechnika, exportösztönző gazdaságpolitika, autógyártás, „kis tigrisek”, különleges közigazgatási övezet, ültetvényes gazdálkodás, olajpálmás és rizstermesztés, ónércbányászat, megalopolisz Tokió, Hongkong, Szingapúr	Az eltérő adottságok, erőforrások szerepének értékelése a társadalmi-gazdasági fejlődésben Kelet- és Délkelet-Ázsia országainak példáján keresztül. Az európai, ázsiai és amerikai erőterek szerepének, illetve azok változásának összehasonlítása. A világgazdaság újonnan iparosodó térségeinek bemutatása, a fejlődés tényezőinek elemzése.	A társadalmi-gazdasági fejlettség összehasonlítása, elemzése Kelet- és Délkelet-Ázsia országaiban adatsorok segítségével, kooperatív munkában. Szemléletes folyamatábra készítése az újonnan iparosodó országok gazdasági fejlődésének legfontosabb lépcsőfokairól.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>Más társadalmak kultúrájának megismerése iránti érdeklődés felkeltése, a különböző kultúrák iránti tolerancia fejlesztése.</p>	<p>Különböző típusú bemutatók készítésével a japán és a délkelet-ázsiai országok kultúrájának megismertetése, pl. zenei válogatás készítése, étlap összeállítása, ünnepek és szokások bemutatása kooperatív munkamódszerrel.</p>
5.	A BRICS-országok	<p>BRIC, BRICS, regionális különbségek, nyomornegyed, tőke kivétel, Független Államok Közössége, külkereskedelmi többlet, különleges gazdasági övezet, metropolisz, szolgáltatásexport, kiszervezés (outsourcing), apartheidrendszer, bantu</p> <p>Amazónia, Brazília város, Mumbai (Bombay), Kolkata (Kalkutta), Bangaluru (Bangalore), Johannesburg, Pretoria</p>	<p>Az eltérő adottságok, erőforrások szerepének értékelése a társadalmi-gazdasági fejlődésben a BRICS-országok példáján keresztül.</p> <p>A Föld különböző térségeiben kialakult eltérő társadalmi-gazdasági fejlettség okainak elemzése alapján az értékelő gondolkodás fejlesztése, a földrajzi problémák iránti érzékenység kialakítása, az azokra történő reflektálás képességének fejlesztése.</p> <p>A BRICS-országok példáján keresztül a gazdasági tevékenység környezeti következményeinek rendszerezésével a véleményformálás és az értékelő gondolkodás képességének kialakítása.</p>	<p>A BRICS-országok társadalmi-gazdasági fejlettségének összehasonlítása, elemzése adatsorok, tematikus térképek segítségével páros munkában.</p> <p>A BRICS-országok komplex bemutatása infografika segítségével, kooperatív tanulási módszer alkalmazásával.</p> <p>Tematikus térkép készítése a BRICS-országok fő ipari központjainak elhelyezkedéséről.</p> <p>Képes kiállítás szervezése a BRICS-országok nagyvárosairól csoportmunkában; a nagyvárosi élet elmentmondásainak bemutatása.</p>
6.	Sajátos szerepű országok	<p>Közel-Kelet, OPEC, tartályhajó, csővezeték, tárolóközet, mesterséges sziget, palesztin, offshore terület, offshore cég, tengerentúli terület</p> <p>Rijád, Dubai, Palesztin Autonómia, Haifa, Tel-Aviv, Jeruzsálem, Kajmán-szigetek, Bahama-szigetek, Mallorca, Hawaii-szigetek, Maldív-szigetek, Seychelle-szigetek, Mauritius, Francia Polinézia</p>	<p>Egyedi fejlődési utak bemutatása a sajátos szerepkörrel rendelkező országok példáján.</p> <p>A világgazdaság működése szempontjából tipikus térségek, országok megnevezése.</p> <p>A Föld különböző térségeiben kialakult eltérő társadalmi-gazdasági fejlettség okainak elemzése alapján az értékelő gondolkodás fejlesztése</p>	<p>Szemléletes ábra, térképvázlat készítése a centrumtérségek és az egyedi szerepkörű országok kapcsolatrendszerének bemutatására.</p> <p>A sajátos szerepkörű országok társadalmi-gazdasági fejlettségének összehasonlítása, elemzése adatsorok, tematikus térképek segítségével páros munkában.</p> <p>Prezentáció készítésével pl. az arab kultúra megismertetése.</p> <p>Vita: a tömegturizmus környezetromboló hatásának és a turistaparadicsomok gazdasági felvirágzásának ütköztetése.</p>
7.	Összefoglalás		<p>Az ismeretek ismételése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása.</p> <p>A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.</p>	<p>Gondolattérkép készítése csoportmunkában a fejezetben tárgyalt ismeretek rendszerezésére.</p> <p>A fejezetben megismert fogalmak értelmezéséhez szöveges és/vagy vizuális magyarázat készítése kooperatív tanulási módszerrel.</p>
8.	Ellenőrzés			

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
II. Magyarország és a Kárpát-medence				
9.	Hazánk természeti és társadalmi-gazdasági erőforrásai	átmenő forgalom, fővárosköz-pontú út- és vasúthálózat, nemzetközi idegenforgalom, természeti erőforrás, barna erdőtalaj, mező-ségi talaj, mérsékelt kontinentális éghajlat, szénhidrogének, lignit-előfordulás, nemzetiség, természetes fogyás, születéskor várható élettartam, aprófalú, tanyavilág	Magyarország természeti-társadalmi értékeinek bemutatásával és rendszerezésével a nemzeti identitás erősítése. Aktuális demográfiai, munkaerőpiaci és urbanizációs folyamatok bemutatásával a véleményformálás és az értékelő gondolkodás fejlesztése. Hazánk környezeti állapotának értékelése, jelentősebb környezeti problémáinak megnevezése.	Tematikus térkép készítése hazánk természeti erőforrásainak feltüntetésével csoportmunkában. Magyarország népesedési folyamatainak elemzése és értékelése diagramok, korfák és a KSH interaktív térképeinek vizsgálatával. Projektfeladat: külföldieknek szóló országbemutató, országimázs-összeállítás forgatókönyvének megtervezése és elkészítése. Nyomtatott és online cikkek, információk alapján az aktuális társadalmi és gazdasági folyamatok bemutatása, értékelése, saját vélemény megfogalmazása.
10.	Határon átívelő kapcsolatok a Kárpát-medencében és Európában	politikai rendszerváltozás, külföldi működőtőke-befektetés, Visegrádi Együtműködés (V4), határon átnyúló együtműködés, INTERREG	Adatok elemzésével és összehasonlításával Magyarország társadalmi-gazdasági szerepének jellemzése és értékelése szűkebb és tágabb nemzetközi környezetben, a Kárpát-medencében és az Európai Unióban. A Visegrádi Együtműködés és a határ menti regionális együtműködések bemutatása, szerepük értékelése az Európai Unión belül.	Adatgyűjtés és azok közös értelmezése, illetve szemléletes bemutatása kooperatív munkamódszerrel a következő témában: az európai uniós tagság hatása a Kárpát-medencei országok magyarságára. A V4-országok társadalmi-gazdasági fejlettségének összehasonlítása adatsorok, tematikus térképek segítségével, páros munkában. Páros munkában javaslatok megfogalmazása a kohéziós alap számára a V4-országok fejlődésének elősegítése céljából. Csoportmunkában osztálykirándulás tervezése a Novohrad-Nógrád Geoparkba. A lakóhelyen és környékén néhány uniós támogatással készülő beruházás bemutatása többféle forrás felhasználásával.
11.	Budapest és Pest régiók	régió, közigazgatás, nemzetiség, város, világorökség, agglomeráció, bolygóváros, alvóváros Budapest, Szentendre, Százhalombatta, Vác, Visegrád	A területi fejlettségi különbségek okainak és következményeinek bemutatása Magyarországon, a felzárkózás lehetőségeinek megfogalmazása. Budapest városfejlesztésének, városszerkezetének bemutatása konkrét példák alapján, összevetése a tanult urbanizációs folyamatokkal. Budapest és Pest megye aktuális társadalmi és gazdasági folyamatainak bemutatásával és rendszerezésével a véleményformálás és az értékelő gondolkodás fejlesztése.	Regionális és helyi fejlesztési tervek fontosabb céljainak bemutatása önálló információgyűjtés alapján. Fényképes bemutató készítése Budapest városszerkezeti öveiről, és az egyes övek előnyeinek és hátrányainak összevetése kooperációs munkaformában. Két csoportban érvelni a nagyvárosi élet és az agglomerációba való kiköltözés előnyei mellett. Prezentáció készítése a fővárosi látványosságokról, tudományos és kulturális eseményekről.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				Adatsorok, tematikus térképek és média hírek alapján összefoglalni és értékelni a főváros és az azt körülvevő települések kapcsolatát csoportmunkában.
12.	Középhegyvidéki régióink	<p>agglomerálódó térség, régió, ipari park, falu, táj, város, világörökség</p> <p>Ajka, Balassagyarmat, Balatonfüred, Dunaújváros, Esztergom, Eger, Gyöngyös, Hollókő, Kazincbarcika, Komárom, Miskolc, Ózd, Salgótarján, Sárospatak, Tata, Tatabánya, Tiszaújváros, Várpalota, Veszprém, Visonta, Duna-Ipoly Nemzeti Park, Bükki Nemzeti Park, Aggteleki Nemzeti Park</p>	<p>A Közép-Dunántúl és az Észak-Magyarország régió természeti és társadalmi erőforrásainak, gazdasági szerkezetének, főbb ipari telephelyeinek és turisztikai célpontjainak megnevezése.</p> <p>A középhegyvidéki régiók környezeti állapotának értékelése, a jelentősebb környezeti problémák megnevezése, okainak feltárása.</p> <p>Aktuális társadalmi és gazdasági folyamatok bemutatásával és rendszerezésével a véleményformálás és az értékelő gondolkodás fejlesztése a középhegyvidéki régiók példáján.</p>	<p>Esettanulmányok segítségével a rendszerváltozás (1989) gazdasági következményeinek megvitatása a középhegyvidéki régiók példáján keresztül.</p> <p>Regionális és helyi fejlesztési tervek fontosabb céljainak bemutatása önálló információgyűjtés alapján.</p> <p>Projektfeladat: öröm- és bánattérkép készítése a megye, a régió rendezett, fejlődő és a pusztuló, leszakadó területeiről.</p> <p>Ötletbörze: javaslatok gyűjtése egy kiválasztott közephegyvidéki település fejlesztésére páros munkában.</p> <p>Többnapos kirándulás tervezése a Dunántúli- és az Északi-középhegység területén.</p>
13.	Nyugat- és Dél-Dunántúl régiók	<p>agglomerálódó térség, régió, nemzetiség, kultúrtáj, világörökség</p> <p>Bük, Győr, Harkány, Hegyeshalom, Hévíz, Kaposvár, Keszthely, Kőszeg, Mohács, Nagykanizsa, Paks, Pannonhalma, Pécs, Siófok, Sopron, Szekszárd, Szentgotthárd, Szombathely, Zalaegerszeg, Zalakaros, Fertő-Hanság Nemzeti Park, Őrségi Nemzeti Park, Duna-Dráva Nemzeti Park</p>	<p>A Nyugat- és Dél-Dunántúl régiók természeti és társadalmi erőforrásainak, gazdasági szerkezetének, főbb ipari telephelyeinek és turisztikai célpontjainak megnevezése.</p> <p>A Nyugat- és Dél-Dunántúl régiók környezeti állapotának értékelése, a jelentősebb környezeti problémák megnevezése, okainak feltárása.</p> <p>Aktuális társadalmi és gazdasági folyamatok bemutatásával és rendszerezésével a véleményformálás és az értékelő gondolkodás fejlesztése a Nyugat- és Dél-Dunántúl régiók példáján keresztül.</p>	<p>A régiók jellemzőinek összehasonlítása, a területi fejlettségi különbségek okainak és következményeinek, illetve a felzárkózás lehetőségeinek bemutatása kooperatív módszerek alkalmazásával.</p> <p>Önálló adatgyűjtés: pl. a Kisalföldön előállított termékek vagy a Győrben működő járműipari cégek gyűjtése.</p> <p>Regionális és helyi fejlesztési tervek fontosabb céljainak bemutatása önálló információgyűjtés alapján.</p> <p>Csoportmunkában területfejlesztési terv készítése a dél-dunántúli aprófalvas térségek fejlesztésére.</p>
14.	Észak- és Dél-Alföld régiók	<p>bokortanya, szőlőtermelés, telepítő tényező, hungarikum, településhálózat, táj, világörökség, idegenforgalmi régió</p> <p>Baja, Békéscsaba, Debrecen, Gyula, Hajdúszoboszló, Hódmezővásárhely, Jászberény, Kalocsa, Kecskemét, Makó, Nyíregyháza, Orosháza, Szeged, Szolnok, Záhony, Hortobágyi Nemzeti Park,</p>	<p>Az Észak- és Dél-Alföld régiók természeti és társadalmi erőforrásainak, gazdasági szerkezetének, főbb ipari telephelyeinek és turisztikai célpontjainak megnevezése.</p> <p>Aktuális társadalmi és gazdasági folyamatok bemutatásával és rendszerezésével a véleményformálás és az értékelő gondolkodás fejlesztése az Észak- és Dél-Alföld régiók példáján keresztül.</p> <p>Az alföldi régiók környezeti állapotának értékelése, a jelentősebb környezeti problémák megnevezése, okainak feltárása.</p>	<p>Az alföldi régiók jellemzőinek összehasonlítása, a területi fejlettségi különbségek okainak és következményeinek, illetve a felzárkózás lehetőségeinek bemutatása kooperatív módszerek alkalmazásával.</p> <p>Projektfeladat: külföldieknek szóló bemutató, országimázs-összeállítás forgatókönyvének megtervezése és elkészítése az Alföldről.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		Kiskunsági Nemzeti Park, Körös-Maros Nemzeti Park		Csoportmunkában tematikus térképek elemzése az alföldi régiók mezőgazdasági termeléshez kapcsolódó természeti adottságairól, térképvázlat készítése az alföldi mezőgazdaságról. A turizmus szerepének bemutatása az Alföldön képek és önálló adatgyűjtés alapján. Vita a tanyavilág jövőjéről és fejlesztési lehetőségeiről. Önálló adatgyűjtés: az Alföldön megtermelt és előállított mezőgazdasági termékek listája.
15.	Hol élünk, hogyan élünk? – gyakorlati óra		A saját település aktuális társadalmi és gazdasági folyamatainak bemutatásával és rendszerezésével a véleményformálás és az értékelő gondolkodás fejlesztése, a helyi identitás erősítése. A lakóhely környezeti állapotának értékelése, a jelentősebb környezeti problémák megnevezése.	Interjú szülőkkel, nagyszülőkkel megadott szempont alapján: Milyen volt az élet az 1980-as években? címmel – az interjúk alapján társadalmi-gazdasági korrajz elkészítése. Regionális és helyi fejlesztési tervek fontosabb céljainak bemutatása önálló információgyűjtés alapján. A lakóhelyen és környékén néhány uniós támogatással készülő beruházás bemutatása többféle forrás felhasználásával.
16.	Összefoglalás		Az ismeretek ismételése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	Gondolattérkép készítése csoportmunkában a fejezetben tárgyalt ismeretek rendszerezésére. A fejezetben megismert fogalmak értelmezéséhez szöveges és/vagy vizuális magyarázat készítése.
17.	Ellenőrzés			
III. A pénz és a tőke mozgásai a világgazdaságban				
18.	Mindennapi pénzügyeink	készpénz, bankjegy, pénzérme, bankszámla, fix és változó kamatozású hitel, önerő, kamat, hozam, lekötöttség, likviditás, teljes hitel-díjmutató (THM), egységesített betéti kamatlábműtató (EBKM), költségvetés, befektetés, vállalkozás, pénzügyi tudatosság, állami háztartás	Pénzügyi döntéshelyzetek, aktuális pénzügyi folyamatok értelmezése és a lehetséges következmények megfogalmazása, ezáltal a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. A pénzügyi lehetőségeket mérlegelve egyszerű költségvetés készítése, a hitelfelvétel előnyeinek és kockázatainak értékelése. A megszerzett ismeretek alkalmazása pénzügyi döntésekben; a körültekintő, felelős pénzügyi tervezés és döntéshozatal fontosságának belátása.	Aktuális banki adatok, tájékoztatók segítségével pénzügyi döntéshelyzetek szimulálása (pl. folyószámlanyitás, személyi kölcsön vagy lakáshitel felvétele, lakáscélú megtakarítás vállalása). Beszélgetés vagy helyzetgyakorlat a biztonságos pénz- és bankkártyahasználatról, tájékozódás elektronikus kiadványok segítségével. Önálló adatgyűjtés és -feldolgozás a hiteldíjmutatókkal kapcsolatban.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				Konkrét, az életkori sajátosságnak megfelelő tevékenységekhez költségvetés készítése, a kiadások mérlegelése.
19.	Pénz a világ körül	valuta, valutaárfolyam, infláció, árstabilitás, fogyasztói árindex, euró, eurózóna (euróövezet), Európai Központi Bank	A monetáris világ működésének, alapvető fogalmainak magyarázata. Aktuális pénzügyi (inflációval, árfolyamváltozással kapcsolatos) adatsorok elemzésével, értelmezésével és összehasonlításával a matematikai és logikai, valamint az összefüggésekben történő gondolkodás fejlesztése.	Hírfigyelés: reflektálás, vélemény megfogalmazása és ütköztetése aktuális pénzügyi hírekkel kapcsolatban. Helyzetgyakorlat: különböző valuták egymás közti elképzelt átváltása. Önálló adatgyűjtés az internetről: ismert valuták árfolyamának összegyűjtése. Vita az euró bevezetésének előnyeiről és hátrányairól páros munkában.
20.	A munkára fogott pénz	tőke, működő tőke, barnamezős beruházás, zöldmezős beruházás, tőkevonzó képesség, tőkeexportőr, állami és uniós támogatás, eladósodás, adósságcsapda	A működőtőke és a pénztőke mozgásának, világgazdasági szerepének összehasonlítása. Az aktuális pénzügyi helyzetben elérhető befektetési lehetőségek összevetése az előnyök és a lehetséges veszélyek (befektetési háromszög) bemutatásával a felelős pénzügyi gondolkodás fejlesztése érdekében. A hitelfelvétel és a fejlesztés, illetve az eladósodási kockázat összefüggéseinek bemutatása a mindennapok példái alapján, az egyén és a nemzetgazdaságok szintjén.	A működőtőke-befektetés térbeli jellemzőinek bemutatása, a hazánkba érkező tőke területi, gazdasági és szektoronkénti megoszlásának jellemzése, következtetések levonása grafikonok és tematikus térképek alapján, kooperatív munkamódszerekkel. Egy képzeletbeli vállalkozás üzleti tervének elkészítése és bemutatása csoportmunkában. Önálló internetes adatgyűjtés a súlyosan eladósodott országokról. Szemléletes folyamatábra készítése az adósságcsapda kialakulásáról.
21.	A nemzetközi pénzpiac	monetáris világgazdaság, értékpapír, részvény, kötvény, árutőzsde, értéktőzsde, bróker, New York-i értéktőzsde (NYSE), Dow Jones, BUX-index, Nemzetközi Valutaalap (IMF), Világbank, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD)	A monetáris világgal kapcsolatos alapvető fogalmak, folyamatok és azok összefüggéseinek ismerete, nemzetközi pénzügyi szervezetek megnevezése. Aktuális pénzügyi (tőzsdei) hírekre, információkra történő reflektálással a felelős véleményalkotás és a vitalitúra fejlesztése.	Helyzetgyakorlat: egy nagyobb pénzösszeg – pl. lottonyeresmény vagy családi örökség – befektetési lehetőségeinek mérlegelése. Online betekintés a tőzsde világába, szimulációs gyakorlat a tőzsde működésének bemutatására. Internetes kutatómunka párban a New York-i értéktőzsdével kapcsolatban.
22.	Pénzügyi tervezés iskolai keretek között – gyakorlati óra		A hitelfelvétel előnyeinek és kockázatainak értékelése. A megszerzett ismeretek alkalmazása pénzügyi döntésekben, a körültekintő, felelős pénzügyi tervezés és döntéshozatal fontosságának belátása. A mindennapi élethelyzetekből adódó pénzügyi döntéshelyzetek megismertetésével és értelmezésével a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.	Konkrét, az életkori sajátosságnak megfelelő tevékenységekhez költségvetés készítése, a kiadások mérlegelése. Egy iskolák közötti diákcsera programtervének és költségvetésének elkészítése csoportmunkában. Az iskolai pénzügyi és vállalkozói témahét programjának, ütemezésének és költségvetésének elkészítése csoportmunkában.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			A személyes pénzügyi döntésekkel kapcsolatos témák feldolgozása során megalapozott véleményalkotás az aktív pénzügyi gondolkodás, illetve a vitakészség fejlesztése érdekében.	
23.	Összefoglalás		Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	Gondolattérkép készítése a megismert pénzügyi fogalmakról. A tanult pénzügyi fogalmak szemléletes magyarázata szöveges és/vagy rajzos formában.
24.	Ellenőrzés			
IV. A fenntartható jövő kérdőjelei				
25.	Fenntartható-e a fejlődés?	környezeti világválság, globális felmelegedés, éghajlatváltozás, népességrobbanás, városodás (urbanizáció), fenntartható fejlődés, riói egyezmények, párizsi egyezmény, karbonsemlegesség, ökológiai lábnyom, biológiai kapacitás, ökológiai gazdálkodás, UNEP, fenntartható fejlődési célok, WWF	A fenntartható gazdaság és gazdálkodás fogalmának ismerete, érvek megfogalmazása a fenntarthatóságot szem előtt tartó gazdaság, illetve gazdálkodás fontossága mellett, ezáltal a fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése. A földrajzi eredetű helyi, regionális és globális természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti veszélyhelyzetek kialakulásának magyarázata és megértése alapján az összefüggésekben történő gondolkodás fejlesztése. Javaslatok megfogalmazása a globális társadalmi-gazdasági és környezeti problémák megoldására. A környezet védelmében történő nemzetközi összefogás szükségességének igazolása; a természet védelméért küzdő hazai és nemzetközi szervezetek megnevezése. Az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségei, a tevékeny közreműködés példái a környezet védelme érdekében.	Gondolattérkép készítése a népességrobbanás és a felfokozott ipari termelés összefüggéseinek ábrázolásához. Vita a fejlett és a fejlődő országok CO ₂ -kibocsátásának csökkentéséről az országcsoportok átlagos élet-színvonalának tükrében. Az ökológiai lábnyom kiszámítása pármunkában, internetes kalkulátorokkal. Ötlebörze: Mit tehet egy középiskolás a fenntarthatóság érdekében? A környezetvédelemmel foglalkozó hazai és nemzetközi szervezetek névjegykártyájának elkészítése, fő tevékenységük összegyűjtése. Vita a fenntartható gazdaságról.
26.	A fogyasztói társadalom ellentmondásai	termelés, fogyasztás, fogyasztói társadalom, gazdasági növekedés, túltermelés, meg nem újuló (fogyó) természeti erőforrások, újrahasznosítás, fosszilis energiaforrások, mélytengeri bányászat,	A fogyasztói társadalom és a tudatos fogyasztói közösség jellemzőinek megkülönböztetése, ezáltal a tudatos fogyasztóvá válás fejlesztése. Az egyéni társadalmi szerepvállalás lehetőségeinek bemutatása, a tevékeny közreműködés példáinak ismerete	Szemléletes folyamatábra készítése a gazdaság és a fogyasztás növekedésének összefüggéseiről. Akcióterv készítése csoportmunkában az élelmiszer-pazarlás csökkentésére családi, települési vagy országos szinten.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		megújuló energiaforrások, túlfogyasztás napja, ökológiai lábnyom, élelmiszerpazarlás, tömeges elhízás, éhínség, tudatos fogyasztói magatartás, ökológiai gazdálkodás, szelektív hulladék	a környezet védelme érdekében, illetve a tanuló saját döntéseiben a környezeti szempontok érvényesítése. A geoszférákat ért környezetkárosító hatások rendszerezése és a folyamatok kölcsönhatásainak bemutatása alapján a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése. A hagyományos és elektronikus vásárlás fogyasztóvédelmi szempontú összevetése.	Közvélemény-kutatás a tudatos fogyasztói (élelmiszer-, nyersanyag-, energiafogyasztás) magatartás fontosságáról, lehetőségeiről, az eredmények kiértékelése, a tanulói vélemények ütköztetése. Saját és családi tapasztalatok alapján érvelés a hagyományos és az elektronikus vásárlás mellett, fogyasztóvédelmi szempontok figyelembevételével.
27.	Lemaradó államok – sajátos kihívások	alacsony jövedelmű országok, szegénységi küszöb, minőségi éhezés, alultápláltság, a Föld eltartóképessége, gyermekhalandóság, mezőgazdasági túlhasználat, hulladékkereskedelem, elektronikus szemét, társadalmi egyenlőtlenség, korrupció	A társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségeinek ismerte a Föld különböző térségeiben; a társadalmi-gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatók adatainak értelmezése. A perifériatársadalmi-gazdasági fejlődése jellemző vonásainak bemutatása, a felzárkózás lehetőségeinek számbavétele. A természetkárosítás és a természeti, illetve környezeti katasztrófák társadalmi következményeinek bemutatásával a veszélyek és kockázatok reális értékelési képességének kialakítása és fejlesztése a fejlődő országok példáján. A környezetkárosodás életkörülményekre, életminőségre gyakorolt hatásának komplex értelmezése, a hatásaikra való felkészülés és a védekezés képességének kialakítása és fejlesztése.	Figyelemfelhívó plakátok készítése az élelmiszerpazarlásról és az élelmiszerhiányról. A Föld legszegényebb országainak térképen történő beazonosítása, önálló adatgyűjtés ezen országok gazdasági-társadalmi fejlettségével kapcsolatban; az adatok összehasonlítása hazánk megfelelő mutatóival – csoportmunkában. Tematikus térképek és diagramok értelmezése a fejlődő országokkal kapcsolatban. Önálló internetes adatgyűjtés és digitális diagramkészítés a leszakadó országok társadalmi-gazdasági fejlettségének bemutatására. Bírósági tárgyalás: a nemzetközi hulladékkereskedelem és a lemaradó országok környezeti terhelésének összefüggéseiről.
28.	Klímaváltozás – az alkalmazkodóképesség versenye	globális felmelegedés, éghajlatváltozás, emisszió, karbonsemlegesség, szénmegkötő technológiák, üvegházhatás, üvegházhatású gázok, antropogén eredetű gázok, betelepülő fajok, tengerszint emelkedése, Éghajlatváltozási Kormányközi Testület	A geoszférákat ért környezetkárosító hatások rendszerezése és a folyamatok kölcsönhatásainak bemutatása alapján a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése. A természetkárosítás és a természeti, illetve környezeti katasztrófák társadalmi következményeinek bemutatásával a veszélyek és kockázatok reális értékelési képességének kialakítása és fejlesztése. A földrajzi eredetű helyi, regionális és globális természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti veszélyhelyzetek kialakulásának magyarázata és megértése alapján az összefüggésekben történő gondolkodás fejlesztése.	A geoszférákat ért környezetkárosító hatások rendszerezése gondolattérképen. Drámajáték, helyzetgyakorlat: vádirat és védőbeszéd készítése egy választott környezeti téma tárgyalására. Ötletgyár a globális felmelegedés mérsékléséhez vezető folyamatok beindítására (pl. károsanyag-kibocsátás csökkentése, erdőtüzek megelőzése). Műholdképek alapján prezentáció készítése a gleccserek visszahúzódásáról. A környezetvédelemmel foglalkozó hazai és nemzetközi szervezetek névjegykártyájának elkészítése, fő tevékenységük összegyűjtése.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			A globális problémákhoz vezető, Földünkön egy időben jelen lévő, különböző természeti és társadalmi-gazdasági eredetű folyamatok értelmezése, összefüggései, mérséklésük lehetséges módjai és azok nehézségei.	
29.	Szűkös vízkészletek	vízkészlet, ivóvíz, vízellátás, vízhiány, vízfogyasztás, túlhalászat, tengeri rezervátum, külső és belső vízlábnyom	A globális vízkészletek mennyiségének és állapotának ismerete, a rendelkezésre álló ivóvíz és a növekvő víz-igény összefüggésének belátása. A vízburkot érő környezetkárosító hatások és folyamatok bemutatása alapján a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése. A természetkárosítás és a természeti, illetve környezeti katasztrófák társadalmi következményeinek bemutatásával a veszélyek és kockázatok reális értékelési képességének kialakítása és fejlesztése.	Az édesvíz szerepének, gazdasági jelentőségének bemutatása kooperatív módszerekkel (a víz szerepe az ember életében, a víz felhasználásának időbeli és térbeli változása, vízhiány mint konfliktusforrás). Adatsorok és tematikus térképek elemzésével a vízhiányos területek és az elégtelen vízellátású országok lokalizálása, a problémák gyökerének feltárása és megoldások keresése. Prezentáció készítése a víztisztító eszközök, a vízhiányt enyhítő megoldások működéséről Afrika példáján. Esettanulmány elemzése Izrael vízgazdálkodásáról, vita az alkalmazott módszerek globális használhatóságáról és környezeti következményeiről. Figyelemfelhívó plakátok készítése a vízkészletek szűkösségéről és a tiszta víz fontosságáról. Ötletgyár a környezeti veszélyek elkerülésére, meglévő problémák hatásának mérséklésére (pl. óceáni szemétfolt). Vízlábnyom számítása internetes kalkulátorok segítségével.
30.	Átalakuló energiagazdaság	elsődleges és másodlagos energia-hordozó, megújuló és nem megújuló energiaforrás, energiafogyasztás, energiatudatosság, energiahatékonyság, szél erőműtelep, szél-turbina, nap-energia, napkollektor, geotermikus energia, hőszivattyú, biomassa, bioüzemanyag	Az energiahatékony, nyersanyag-takarékos, illetve „zöld” gazdálkodás lényegének megfogalmazása, ezáltal a környezettudatos állampolgári magatartás megalapozása. Példák megnevezése a környezeti szempontok érvényesíthetőségére a termelésben és a fogyasztásban.	Diagramok és adatsorok alapján a globális energiafelhasználás és a különböző energia-hordozók szerepe változásának értékelése. A fosszilis és a megújuló energia-hordozók jellemzőinek összefoglalása infografikán, csoportmunkában. Ötletbörze: példák az energia- és nyersanyag-takarékos gazdálkodására, életvitelre csoportmunkában. Prezentáció tartása az épületek energiahatékonyságának növelésének lehetőségeiről.
31–32.	Túl sokan vagyunk a Földön?	túlnépesedés, népességnövekedés, demográfiai átmenet, természetes szaporodás (fogyás), népességrobbanás, termékenységi arányszám,	A demográfiai szakaszok (átmenetek) jellemzői, a népességszám és a korösszetétel társadalmi-gazdasági következményeinek elemzésével a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.	Korfaelemzés – a lakóhely, megye, ország korfájának elemzése pl. a KSH interaktív korfái segítségével.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		előregedő társadalom, urbanizáció, megaváros, nyomornegyed, kertváros, zöldövezet, okosváros	<p>A 21. század jellemző népességföldrajzi folyamatainak – pl. elvándorlás, városba áramlás, migráció – térbeli vonatkozásai, ezek okainak és összefüggéseinek feltárása.</p> <p>A Föld népességszámának növekedéséből, a területi különbségekből adódó globális problémák bemutatása, a kedvezőtlen következmények mérséklési lehetőségeinek feltárása.</p> <p>A 21. századi nagyvárosi élet ellentmondásainak bemutatása, a nagyvárosok növekedésének környezeti következményei, a környezetkárosítás mérséklésének lehetőségei, a problémák feltárásával a felelős környezeti szemlélet erősítése.</p>	<p>Az egyes országok, régiók eltérő demográfiai trendjeinek megismerése internetes alkalmazások és diagramok segítségével, kooperatív tanulási módszerekkel.</p> <p>Önálló kutatómunka: a 21. század jellemző népességföldrajzi folyamatainak – elvándorlás, városba áramlás, migráció – térbeli vonatkozásai, okai és összefüggései. A kutatás eredményének bemutatása.</p> <p>A nagyvárosi élet előnyeinek és hátrányainak rendszerező, összegző bemutatása városlakókkal készített képzeletbeli vagy valós interjúk alapján.</p> <p>Ötlebörze: mobilalkalmazások elméleti fejlesztése a nagyvárosi lakosság életminőségének javítása céljából.</p>
33.	Fenntartható-e a településed? – gyakorlati óra		<p>A lakóhely adottságaiból kiindulva a fenntartható fejlődés társadalmi, természeti, gazdasági, környezetvédelmi kihívásainak értelmezése; a tanuló lakóhelyén a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti problémák felismerése és azonosítása, kialakulásuk okainak megnevezése, és javaslatok megfogalmazása a megoldásukra.</p> <p>A lakóhely környékén zajló település- és területfejlesztési, valamint demográfiai folyamatok követése és megértése.</p> <p>Az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségei, a tevékeny közreműködés példái a környezet védelmében.</p>	<p>Szeretsz a saját településeden élni? – a lakóhely értékelése különböző nézőpontokból, a vélemények rendszerezése csoportmunkában.</p> <p>Rajz, leírás készítése Milyen lesz a lakóhelyed 20 év múlva? címmel. Az elkészült alkotás értelmező bemutatása (Miért rajzoltam/írtam ezt? – ok-okozati viszonyok, tendenciák feltárása).</p> <p>Mit tehet egy középiskolás a fenntarthatóság érdekében a saját lakóhelyén? – ötletbörze, a javaslatok rendszerezése, megvitatása.</p>
34.	Összefoglalás		<p>Az ismeretek ismételése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása.</p> <p>A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.</p>	<p>Fogalmak (pl. ökológiai lábnyom, tudatos fogyasztói magatartás, fogyasztóvédelem, energiatudatosság, vízlábnyom) értelmezéséhez szöveges és vizuális magyarázatok készítése.</p> <p>A geoszféraát érintő környezetkárosító tevékenységek összefüggéseinek ábrázolása gondolattérképen.</p>
35.	Ellenőrzés			
36.	Év végi ismétlés		<p>Korunk jellemző társadalmi-gazdasági folyamatainak összegzése, a globális világgazdaságban kulcsszerepet betöltő államok, valamint a hazai régiók jellemzőinek</p>	<p>A tanév során feldolgozott tananyagok ismételése, összegzése, értékelése játékos formában vagy egy produktum (pl. infografika, plakát, kisfilm) elkészítésével.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			összevetése; az egész bolygónk jövőjét meghatározó veszélyhelyzetek értékelése.	

Gyűjtemény a földrajz emelt szintű
oktatásához 11-12.
OH-FOL1112E
Tanmenetjavaslat (1. rész)

Bevezetés

A tanmenet a Kormány 5/2020 (I. 31.) Korm. rendelete a *Nemzeti alaptanterv* kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról megnevezésű jogszabály alapján készült *Kerettanterv a gimnáziumi nevelés-oktatás 9–10. évfolyama számára* megnevezésű kerettanterv *Földrajz tantárgy* előírásainak megfelelően készült.

A földrajz tantárgy oktatását a *Kerettanterv* a 9–10. évfolyam számára írja elő. A földrajzérettségire készülők azonban a 11–12. évfolyamon is tanulhatják a földrajzot választott tantárgy formájában. A tantárgy emelt szintű oktatása így elsősorban az érettségire készülők és az érdeklődő tanulók felkészítését szolgálja. A tantárgy a 11. évfolyamon átismétli a 9. évfolyamon tanultakat, összefoglalja, rendszerezi, néhol kiegészíti a tanulók ismereteit.

A *Gyűjtemény a földrajz emelt szintű oktatásához 11...* tanmenet heti 2 órás időkeretre készült, összesen 72 órával tervezve a tanévre. 6 érettségi témakört tartalmaz, ezekben összesen 47 óra foglalkozik a tananyag feldolgozásával és 20 óra képességfejlesztéssel, összefoglalással, gyakorlással, ellenőrzéssel (ebből 6 óra ellenőrzéssel).

Témakörönként tartalmazza a tankönyvi leckék címét, a leckékben megjelenő szakkifejezéseket és topográfiai fogalmakat, az adott leckéhez kapcsolódóan a kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatokat, ismereteket, tanulási eredményeket, valamint javasolt tevékenységeket és munkaformákat. A tanmenet minden témakör végére betervezett egy összefoglaló és egy ellenőrzésre fordítható órát.

A 11. évfolyam feladata a térképi ismeretek, a kozmikus környezet, valamint a geoszférák (kőzetburok, levegőburok, vízburok) és kölcsönhatásaik bemutatása. A tananyag-feldolgozás középpontjába a természetföldrajzi folyamatok összefüggéseinek és hatásmechanizmusainak bemutatása, az ismeretek rendszerezése, illetve a természeti és a társadalmi-gazdasági folyamatok közti kapcsolatok feltárása kerül.

Óraszámok felosztása

Témák	Új tananyag feldolgozása (óraszám)	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés (óraszám)	Teljes óraszám	Kerettantervi órakeret
I. Tájékozódás a földrajzi térben	2	4	6	
II. Tájékozódás a kozmikus térben és az időben	2	4	6	
III. A kőzetburok földrajza	11	4	15	
IV. A levegőburok földrajza	9	6	15	
V. A vízburok földrajza	6	4	10	
VI. A geoszférák kölcsönhatásai és a földrajzi övezetesség	15	5	20	
Összesen	45	27	72	

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
I. Tájékozódás a földrajzi térben				
1.	A térkép	térkép, földgömb, méretarány, vonalas aránymérték, jelkulcs, topográfiai, földrajzi és tematikus térkép, atlasz, kis, közepes és nagy méretarányú térkép, szintvonalas, színfokozatos, árnyékolásos domborzatábrázolás, sík-, henger- és kúpvetület, síkrajz, domborzatrajz, névrajz	A földrajzi térben való tájékozódás fejlesztése a különböző léptékű, típusú és tartalmú térképek és műholdfelvételek alkalmazásával. Különböző típusú és tartalmú térképek tudatos használata a tanuláshoz. A különböző léptékű, típusú és tartalmú térképek, műholdképek, légifelvételek sajátosságainak felismerése, a mindennapi életben való felhasználásuk lehetőségeinek ismerete. A térkép fogalma és jelrendszere. A hagyományos és digitális térképek fajtái.	A különböző típusú térképek összehasonlítása irányított szempontok alapján grafikus rendszerező segítségével pármunkában. Tematikus térképek megadott szempontok szerinti elemzése.
2.	Térképészeti gyakorlatok, számítások	tényleges és viszonylagos földrajzi fekvés, tengerszint feletti magasság, magassági szám, abszolút és relatív magasság, földrajzi fokhálózat, szélességi kör, hosszúsági kör, északi, déli, keleti és nyugati félgömb, keresőhálózat, fő- és mellékvilágtájak, földrajzi (csillagászati) és mágneses északi irány, mágneses deklináció	Távolság-, magasság- és területszámítással kapcsolatos feladatok megoldásán keresztül a matematikai kompetencia fejlesztése. A tájékozódási, valamint a térképalapú távolság- és helymeghatározási feladatok megoldása kapcsán a matematikai és logikai gondolkodás fejlesztése. Hagyományos és digitális térképen történő távolság- és helymeghatározás segítségével a térbeli tájékozódás és a logikai gondolkodás fejlesztése. Gyakorlati feladatok megoldása (pl. távolság- és helymeghatározás, utazástervezés) terepen, valamint nyomtatott és digitális térképek és online felületek segítségével. A földrajzi helymeghatározás módszerei.	Az érettségien előforduló távolság-, magasság- és területszámítási feladatok megoldása. Iránytű, térkép, GPS használatának gyakorlása tájékozódási feladatok, kereső játékok során. Távolság és hely meghatározása térképen. Játékos feladatok a földrajzi helyek meghatározására megadott földrajzi koordináták segítségével.
3.	Távérzékelés, térinformatika	távérzékelés, légi és űrfelvétel, műhold, globális helymeghatározó rendszer (GPS), passzív és aktív távérzékelés, valós színes és hamis színes felvétel, felbontóképesség, földrajzi információs rendszer (GIS)	Távérzékelés és földrajzi alkalmazásai (műholdképek, légifelvételek). Különböző időpontban készült űr- vagy légifelvételek és térképek párhuzamos használatával a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Különböző időpontban készült űr- vagy légifelvételek és térképek párhuzamos használatával földrajzi megfigyelések elvégzése, problémák megoldása. A földrajzi térben való tájékozódást segítő hagyományos és egyes digitális eszközök ismerete.	A különböző típusú térképek és műholdfelvételek összehasonlítása irányított szempontok alapján pármunkában. Különböző időpontban készült légi vagy űrfelvételek összevetése, a látható környezeti változások megállapítása páros munkában. Különböző időpontokban készült űr- vagy légifelvételek és térképek párhuzamos használatával földrajzi megfigyelések elvégzése. A műholdak hasznosítási lehetőségeinek számbavétele csoportmunkában vagy párban.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				Prezentáció készítése a műholdfelvételek gyakorlati hasznosításának bemutatására. Műholdfelvételek gyűjtése a lakóhelyről.
4.	Gyakorlás, feladatmegoldás			
5.	Összefoglalás		Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, űr- és légi felvételek, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában. Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.
6.	Ellenőrzés			
II. Tájékozódás a kozmikus térben és az időben				
7.	Világegyetem, Tejútrendszer, Naprendszer	fényév, csillagászati egység (CSE), csillag, bolygó, csillagrendszer (galaxis), csillagkép, nagybolygó, kőzetbolygó (Föld típusú bolygó), gázbolygó (Jupiter típusú bolygó), gyűrűrendszer, hold, törpebolygó, kisbolygó (aszteroida), üstökös, meteoroid, meteor, meteorit, bolygóközi anyag, ősrobbanás, a bolygók mozgástörvényei, a Nap gömbhéjai (mag, sugárzási öv, áramlási öv, fotoszféra, kromoszféra, napkorona), plazma, magfúzió (termonukleáris folyamat), napkitörés, napszél, napfolt, sarki fény, naptevékenység, meteoritkráter, az üstökös részei (mag, kóma, csóva)	Térszemlélet kialakítása a kozmikus térben. A Világegyetem tér- és időbeli léptékeinek megértése. A Világegyetem, a Tejútrendszer és a Naprendszer viszonyának tisztázása. A naptevékenységek és a Nap földi hatásainak értelmezése. Problémaközpontú feladatok megoldása a Nap földi hatásaihoz kapcsolódóan. A Világegyetem, a Tejútrendszer és a Naprendszer összevetésével a rendszerben és összefüggésekben való gondolkodás fejlesztése. A csillagászzal kapcsolatos hírek önálló feldolgozása kapcsán az értékelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése. A napenergia hasznosítási lehetőségeinek áttekintése. A Föld elhelyezése a Naprendszerben. A Naprendszer felépítésének értelmezése, égitesteinek megismerése, a bolygók jellemzése. Egyszerű, a Naprendszer méreteivel kapcsolatos csillagászati számítások által a matematikai kompetencia fejlesztése. A csillagászzal kapcsolatos újdonságok (cikkek, hírek) önálló feldolgozása kapcsán az értékelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.	Vázlatos rajzok készítése a Világegyetem, a Tejútrendszer és a Naprendszer egymáshoz való kapcsolatának érzékeltetéséhez. Űrfelvételek vizsgálata (https://hubblesite.org/). A fényév és a kilométer távolság-mértékegységek összehasonlítása. Aktuális csillagászati hírek értelmezése közösen vagy csoportosan (https://www.csillagaszat.hu/category/hirek/). A napsugárzás hasznosítási lehetőségeinek számbavétele csoportmunkában. A Naprendszer felépítésének modellezése. A Naprendszer részéről készült űrfelvételek vizsgálata. A Naprendszer bolygóinak, holdjainak, illetve csillagképeinek tanulmányozása okostelefonos alkalmazások vagy online, szabad felhasználású szoftverek segítségével. Aktuális csillagászati hírek értelmezése közösen vagy csoportosan források alapján. Adatok elemzése, összehasonlítása, értelmezése a nagybolygók és a Plútó legfontosabb adatait tartalmazó táblázatok alapján.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			A Naprendszer bolygótípusainak általános jellemzése, összehasonlítása a Föld egyedi jellemvonásainak kiemelésével.	Jegyzetkészítés a bolygók legfontosabb tulajdonságairól. A nagybolygók bemutatása kiselőadásokon keresztül.
8.	Föld, Hold, űrkutatás	nap- és holdfogyatkozás, holdfázisok (újhold, első negyed, holdtölte/telihold, utolsó negyed), holdtenger, tengely körüli forgás, eltérítő erő (Coriolis-erő), Nap körüli keringés, ekliptika, tengelyferdeség, tavaszi és őszi nap-éj egyenlőség, nyári és téli napforduló, csillagászati évszakok (tavasz, nyár, ősz, tél), forgási ellipszoid, földalak (geoid), zenit, űrállomás, űrszonda, űrtávcső, űrhajó, űrrepülőgép (űrsikló), űrszemét, exobolygó	A Föld mint bolygó jellemzőinek, mozgásainak ismerete, a mozgások következményeinek és összefüggéseinek belátása. A Föld helyének vizsgálata a Naprendszerben, a csillagászati térben való tájékozódás fejlesztése. A Föld mozgásainak részletes ismerete révén az analízis és szintetizáló gondolkodás fejlesztése. A Föld mozgásai és ennek földrajzi következményei értelmezése.	Animációk elemzése a Föld és a Hold mozgásairól. A Hold és a Föld mozgásainak, valamint Kepler törvényeinek testmodellezése. A Nap-Föld körüli keringését és a nevezetes dátumokat bemutató ábra értelmezése. A Föld mozgásainak, a holdfázisoknak, a nap- és holdfogyatkozásnak a modellezése elemlámpa segítségével. A Hold felszínének vizsgálata űrfelvételek segítségével (www.google.com/moon)
9.	Csillagászati földrajzi számítások	helyi idő, zónaidő, időzóna, nap, napszakok, év, napi és évi időszámítás, napév, naptári év, szökőév, valódi napidő, középnapidő, világidő, delelési magasság, dátumválasztó vonal	Egyszerű időszámítással kapcsolatos feladatok megoldásán keresztül a matematikai kompetencia fejlesztése. Az időszámítással kapcsolatos hírek önálló feldolgozása kapcsán az értékelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése. A Föld mozgásainak következményei és az időszámítása összefüggéseinek értelmezése. Az évi és a napi időszámítás megismerése. A napsugarak beesési szögével kapcsolatos számolási feladatok révén a matematikai kompetencia fejlesztése.	A hétköznapi életben hasznosítható időszámítási feladatok megoldása. Helyi idő számolása a földrajzi fókusz segítségével. Időzónatérképek elemzése segítségével időszámítási feladatok megoldása. A napi időszámítás és a Föld forgása közti összefüggés modellezése elemlámpával. Napóra készítése csoportmunkában (https://fo-lyoiratok.oh.gov.hu/mikkamakka/napora-keszítése-arnyekvetovel). A napsugarak beesési szögének, annak változása számolása a tankönyvi feladatok alapján.
10.	Gyakorlás, feladatmegoldás			
11.	Összefoglalás		Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában. Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
12.	Ellenőrzés			
III. A kőzetburok földrajza				
13.	A Föld szerkezete és fizikai-kémiai jellemzői	gömbhéj (geoszféra), óceáni kéreg, kontinentális kéreg, kőzetburok (litoszféra), vízburok (hidroszféra), levegőburok (atmoszféra), bioszféra, talajburok (pedoszféra), geotermikus gradiens, földmágnesség, földkéreg, földköpeny, földmag, külső és belső mag, asztenoszféra	Megismerni a Föld felépítésének törvényszerűségeit. A Föld belső szerkezetének és fizikai tulajdonságainak vizsgálata. A földtani folyamatok mindennapi vonatkozásainak és alkalmazási lehetőségeinek (pl. geotermikus energia hasznosítása) megismerése. A belső gömbhéjak tulajdonságainak számbavétele, a fizikai tulajdonságok (nyomás, sűrűség) összevetése, összefüggések megállapítása. Az óceáni és a szárazföldi kéreg összehasonlítása.	A belső gömbhéjakat és a kőzetburkot bemutató ábrák elemzése. A geotermikus energia felhasználási lehetőségeinek számbavétele csoportmunkában. Számolás a geotermikus gradienssel. A kontinentális és az óceáni kéreg összehasonlító táblázatának elkészítése.
14–15.	A kőzetlemezek és mozgásaik	magma, magmaáramlás, kőzetlemez, hasadékvölgy, óceánközépi hátság, mélytengeri árok, vulkáni szigetív, távolodó, közeledő és elcsúszó lemezmozgás, alábukás, beolvadás, gyarapodó és föllemészódó lemezszegélyek	A nagy kőzetlemezek elhelyezése a térképen. A kőzetlemezek mozgástípusainak bemutatása. Összefüggéseiben bemutatni a kőzetlemezmozgások lokális és az adott helyen túlmutatató globális hatásait. A lemeztektonikai folyamatok, kockázatok és veszélyek ismeretével a problémamegoldó, analízáló és szintetizáló gondolkodás fejlesztése. A lemeztektonika folyamatát bemutató ábrák, modellek és animációk elemzésével az ábraelemző képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése. Ismerni a kőzetburok folyamataihoz kapcsolódó földtani veszélyek okait, következményeit, tér- és időbeli jellemzőit.	Térképes gyakorlat: a nagyobb kőzetlemezek mozgásának leolvasása a térképről. Vázlatos rajz készítése a kőzetlemezekről és mozgásaikról. Folyamatábra készítése a kőzetlemezmozgásokhoz kapcsolódó jelenségek bemutatására. Gondolattérkép készítése a lemezmozgások következményeiről. Megnézni a tengerfenék domborzatát műholdképen (www.earth.google.com) és térképen, beazonosítani a kőzetlemezeket. Modellezni a kőzetlemezmozgásokat pl. takarókkal vagy gyurmával. Animációkat nézni a kőzetlemezek mozgástípusairól, a lemeztektonika földtörténeti eseményeiről (www.ucmp.berkeley.edu/geology/tectonics.html). Hírfigyelés: hazai és nemzetközi hírek keresése és elemzése aktuális lemeztektonikai folyamatok témakörében.
16.	Magmatizmus és vulkanizmus	mélyléségi magmatizmus, felszíni vulkánosság, láva, vulkáni hamu, rétegvulkán, magmakamra, kürtő, kráter, csatornás (kürtős) vulkán,	Összefüggéseiben bemutatni a lemeztektonika és a vulkanizmus kapcsolatát, térbeliségét.	Egyszerű animációk elemzése a vulkanizmussal kapcsolatban. Vulkánkitörés megtekintése és elemzése felvételtől. Vulkánkitörés modellezése (https://www.youtube.com/watch?v=BZLO-cZ41LI).

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		hasadékvulkán, párnaláva, bazalt-fennsík, pajzsvulkán, kaldera, forrópontos vulkán, vulkáni utóműködés, gejzír, fumarola, szolfatára, mofetta, savanyúvíz	Ismerni a vulkanizmus folyamataihoz kapcsolódó veszélyek okait, következményeit, tér- és időbeli jellemzőit, illetve elemezni az alkalmazkodási, kármegelőzési lehetőségeket. A vulkanizmus folyamatát bemutató ábrák, modellek és animációk elemzésével az ábraelemző képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése. Párhuzamot vonni a jelenlegi és múltbeli földrajzi folyamatok között. Megérteni a különböző közettani felépítésű területek eltérő környezeti érzékenysége, terhelhetősége közti összefüggéseket.	A Föld legaktívabb tűzhányóinak megtekintése műholdfelvételeken (www.googleearth.com). A vulkáni utóműködés hazai előfordulásainak összegyűjtése az internet segítségével, majd csoportosítása a tanult szempontok alapján. Hírfigyelés: hazai és nemzetközi hírek keresése és elemzése aktuális vulkanikus folyamatok, kockázatok és veszélyek témakörében. Prezentáció készítése a földtörténet legnagyobb vulkánkitöréseiről.
17.	Földrendések	földrengés, rengésközpont (hipocentrum), utórengés, fészekmélység, földrengéshullámok, szeizmográf, tengerrengés, cunami, Richter-skála, Mercalli-skála	Ismerni a földrengések okait, következményeit, tér- és időbeli jellemzőit, illetve elemezni az alkalmazkodási, kármegelőzési lehetőségeket. Összefüggéseiben bemutatni a lemeztektonika és a földrengések kapcsolatát, térbeliségét, illetve magyarázni a kőzetlemezmozgások lokális és az adott helyen túlmutató globális hatásait. A földrengésekhez kapcsolódó folyamatok, kockázatok és veszélyek ismeretével a problémamegoldó, analízáló és szintetizáló gondolkodás fejlesztése. A földrengések folyamatát bemutató ábrák, modellek és animációk elemzésével az ábraelemző képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése. A földrengések folyamatát (okai, következményei, kármegelőzési lehetőségek) bemutató forrásszövegek feldolgozásával a szövegértési és -elemző képesség, valamint a mérlegelő gondolkodás és véleményalkotás fejlesztése.	Videófelvétel elemzése földrengésekről és annak következményeiről (pl. cunamiról). Hírfigyelés: hazai és nemzetközi hírek keresése és elemzése aktuális földrengések témakörében. A hírek prezentálása pármunkában. A földrengések pusztítását csökkentő stratégiák kidolgozása csoportmunkában. A legerősebb hazai földrengések összegyűjtése (foldrenges.lap.hu). Kiselőadás tartása a 2011-es japán földrengésről és következményeiről.
18.	Hegységképződés, szerkezeti mozgások	a hegységképződés típusai (két kontinentális, két óceáni, illetve egy óceáni és egy kontinentális lemezszegély közeledése), hegységrendszer, szerkezeti mozgások, gyűrődés, redő, álló, ferde és fekvő redő, vetődés, vetősík, törésvonal, rög, sasbérc, árok, lépcsővidék,	Összefüggéseiben bemutatni a lemeztektonika és a hegységképződés kapcsolatát, térbeliségét. A hegységképződés folyamatát bemutató ábrák, modellek és animációk elemzésével az ábraelemző képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése. Párhuzamot vonni a jelenlegi és múltbeli földrajzi folyamatok között.	Gyűrődéses és vetődéses formák modelljeinek elkészítése pl. gyurmából. Animációk elemzése a gyűrődés és a vetődés folyamatáról. A hegységképződés különböző típusaihoz kapcsolódó példák megfigyelése, beazonosítása a térképen és műholdképen (www.googleearth.com) páros munkában.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		tektonikus medence, hegységképződési szakaszok (üledékfelhalmozódás, tektogenezis, orogenezis), redőboltozat, redőteknő, áttolt redő, izosztázia	Megérteni a különböző közettani felépítésű területek eltérő környezeti érzékenysége, terhelhetősége közti összefüggéseket.	Összehasonlító táblázat készítése a négy tanult hegységképződési folyamatról. Animációk elemzése a földtörténet során lezajlott hegységképződésekről (https://ucmp.berkeley.edu/geology/tectonics.html).
19.	Kőzetek és csoportjaik	ásvány, kőzet, érc, magmás kőzet, mélységi magmás kőzet, vulkáni kiömlési kőzet, vulkáni törmelékes kőzet (tufa), üledékes kőzet, törmelékes, vegyi, szerves eredetű üledékes kőzet, átalakult kőzet, kvarc, kalcit, kősó, kálisó, gipsz, mészkő, homok, homokkő, lösz, dolomit, szénfajták (tőzeg, lignit, barnaköszén, feketeköszén, antracit), kőolaj, földgáz, agyag, bauxit, vasérc, gránit, andezit, bazalt, riolit, andezit-, bazalt- és riolit-tufa, márvány, palás kőzetek, bázisos, savanyú és semleges magmás kőzet	Megismerni a kőzetek alapvető csoportjait és a csoportokba tartozó kőzeteket. Értetni a különböző közettani felépítésű területek eltérő környezeti érzékenysége, terhelhetősége közti összefüggéseket.	A kőzetek csoportosítása táblázatos formában. Digitális kőzetgyűjtemény készítése.
20.	Ásványok és kőzetek felismerése – gyakorlati óra		Felismerni az alapvető ásványokat és kőzeteket, példákat említeni azok gazdasági és mindennapi életben való hasznosítására.	Alapvető ásványok és kőzetek felismerése és egyszerű vizsgálata csoportmunkában. A tanult kőzetek tulajdonságainak összesítése táblázatban. A különösen ritka és drága ásványkincsek összegyűjtése.
21–22.	Az ásványkincsek keletkezése és gazdasági hasznosítása	telér, ásványi nyersanyag, magmás érc-képződés, üledékes érc-képződés, nehéz-, színes- és nemfémek ércásványai, laterit- és karsztbauxit, kőzetanyag-körforgás	A bányászott nyersanyagok 21. századi hasznosítási trendjei. Példákat említeni a főbb ásványok és kőzetek gazdasági és mindennapi életben való hasznosítására.	A legfontosabb ásványi nyersanyagok és felhasználási lehetőségeik összegyűjtése csoportmunkában. Folyamatábra készítése a szén és a szénhidrogének keletkezéséről. A legnagyobb mennyiségben bányászott ércek összegyűjtése. A legfontosabb ásványi nyersanyagok főbb lelőhelyeinek térképi azonosítása. Pókábra készítése a kőzetek gazdasági hasznosításáról. Néhány fontos ásványi nyersanyag legfontosabb kitermelőinek kikeresése és térképi ábrázolása.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				A gazdasági fejlettség és az ásványkincsekben való gazdagság összefüggéseinek vizsgálata.
23–24.	A nagyszerkezeti egységek és gazdasági jelentőségük	ősföld (ösmasszívum), fedett és fedetlen ösmasszívum, táblás vidék, rögs szerkezetű hegység, gyűrthegység, süllyedékterület, óceánközépi hátság, mélytengeri árok, mélytengeri síkság, óceáni medence, feltöltött és lepusztult (letarolt) síkság, megfiatalított rögs szerkezetű hegység	Párhuzamot vonni a jelenlegi és múltbeli földrajzi folyamatok között. A földtani folyamatok mindennapi vonatkozásainak és alkalmazási módjainak ismeretével a földrajzi térszemlélet, a rendszerben való gondolkodás és a környezettudatos, fenntarthatóságra törekvő magatartás fejlesztése. Összefüggések keresése a nagyszerkezeti egységek és ásványkincseik között.	A nagyszerkezeti egységek megkeresése a térképen. A Föld nagyszerkezeti egységeit bemutató tematikus térképek elemzése. A nagyszerkezeti egységek és legfontosabb ásványkincseik bemutatása táblázatos formában.
25.	Gyakorlás, feladatmegoldás			
26.	Összefoglalás		Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában. Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.
27.	Ellenőrzés			
IV. A levegőburok földrajza				
28.	A légkör összetétele, szerkezete, gazdasági jelentősége	alsó, középső és felső légkör, troposzféra, sztratoszféra, ozonréteg, mezoszféra, termoszféra, exoszféra, állandó, változó és erősen változó gázok, vendéganyagok, ionoszféra	Ismerni a légkör összetételét és szerkezetét, fizikai és kémiai jellemzőit, magyarázni az ezekben bekövetkező változások mindennapi életre gyakorolt hatását. A légköri folyamatok mint megújuló energiaforrások.	Kördiagram készítése a levegő alkotóelemeiről. A légköri rétegek tulajdonságainak rendezése táblázatban.
29.	Éghajlati diagram szerkesztése, időjárás térképek értelmezése	idő, időjárás, éghajlat (klíma), időjárás térkép, mikroklíma, időjárás-előrejelzés, időjárás és éghajlati elemek, időjárás veszélyhelyzetek, izoterma, izobár	Információkat leolvasni időjárás térképekről. Felismerni a szélsőséges időjárás helyzeteket, és a helyzetnek megfelelően cselekedni. Időjárás térképek és előrejelzések értelmezése, egyszerű prognózisok készítése.	Éghajlati diagram értelmezése. Éghajlati diagram szerkesztése adatok alapján. Időjárás-jelentés és prognózis készítése műholdfelvételek, online adatok (pl. www.met.hu, www.freemeteo.hu) felhasználásával. Az előrejelzés prezentálása páros munkában.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			Az időjárás és az éghajlat közti különbségek és jellemzőik ismeretével a logikai és a rendszerben való gondolkodás fejlesztése.	Prezentáció készítése az időjárás mindennapi életre gyakorolt hatásáról. Izoterma- és izobártérkép elemzése. Népi megfigyelések gyűjtése az időjárással kapcsolatban.
30.	A levegő felmelegedése	besugárzás, visszaverődés, elnyelődés, kisugárzás, üvegházhatás, üvegházgázok, sugárzás-visszaverő képesség (albedó), felmelegedés és lehűlés, a hőmérséklet napi és évi járása, napfénytartam, lejtőkiettség, fordított hőrétegződés (hőmérsékleti inverzió), tennésidőszak, hőösszeg, napállandó	Magyarázni a levegő felmelegedését, és ismerni az azt befolyásoló tényezőket.	Folyamatábra készítése a levegő felmelegedéséről. Egyszerű kísérlet elvégzése az üvegházhatás jelenségének alátámasztására csoportmunkában.
31.	A hőmérséklettel kapcsolatos számítási feladatok	napi, havi és évi középhőmérséklet, napi hőingás, évi közepes hőingás, abszolút hőingás	Egyszerű hőmérséklettel kapcsolatos számítási feladatokon keresztül a matematikai kompetencia fejlesztése.	Hőmérsékleti adatokkal való számolás. Saját hőmérsékleti mérések rögzítése, az adatok ábrázolása és értelmezése, az adatokon alapuló számolási feladatok elvégzése.
32.	Légnyomás, szél, időjárási frontok, ciklonok, anticiklonok	légnyomás, szél, mérsékelt övezeti ciklon és anticiklon, hideg- és melegfront, okklúziós front, trópusi ciklon (hurrikán, tájfun)	Ciklonok, anticiklonok, trópusi ciklonok és időjárási frontok keletkezésének és működésének ismerete. Összefüggéseiben bemutatni a légköri folyamatokat és jelenségeket, illetve összekapcsolni ezeket az időjárás alakulásával. Az időjárás témaköréhez kapcsolódó műholdfelvételek online alkalmazása kapcsán a digitális kompetencia fejlesztése.	Ciklonokhoz, anticiklonokhoz és frontokhoz kapcsolódó ábrák értelmezése. A mérséklet övezeti és a trópusi ciklon összehasonlítása táblázat segítségével önálló jegyzetelés alapján. Időjárás-jelentés és prognózis készítése műholdfelvételek, online adatok felhasználásával páros munkában. A ciklonban kialakuló frontok azonosítása és jellemzése pármunkában. Frontok azonosítása és jellemzése Európa időjárási térképén. Az időjárási frontok élettani hatásának bemutatása prezentáció segítségével. Egy kiválasztott terület időjárásának elemzése interaktív időjárási térképén.
33.	Általános légköri mozgás, futóáramlások	szélrendszer, passzátszelek, nyugatias szelek, sarki szelek, általános	Az általános légköri mozgás működésének megértése a korábban tanult légköri törvényszerűségek alapján.	Az általános légköri mozgás ábrájának értelmezése. A tanultak alapján önálló ábrakészítés, a Coriolis-erő által módosított szélirányok feltüntetésével.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		nos légkörzés (nagy földi légkörzés), hőmérsékleti (termikus) egyenlítő, futóáramlás		
34.	A monszun	forró övezeti (trópusi) monszun-szélrendszer, mérsékelt övezeti monszun-szélrendszer	A monszunszélrendszer működésének megértése a korábban tanult légköri törvényszerűségek alapján. A trópusi és a mérsékelt övezeti monszun jellemzése.	A trópusi és a mérsékelt övezeti monszun ábrájának értelmezése. Önálló jegyzetkészítés a trópusi és a mérsékelt övezeti monszun összehasonlítására. Animációk megtekintése a trópusi és a mérsékelt övezeti monszunról.
35.	Helyi és veszélyes szelek	tornádó, helyi szelek (parti szél, hegy-völgyi szél, városi szél, fön)	Felismerni a szélsőséges időjárási helyzeteket, és a helyzetnek megfelelően cselekedni.	Helyzetgyakorlat: hogyan kell viselkedni tornádó esetén? Helyi szelek tanórai vizsgálata okostelefonos alkalmazás használatával, valós adatokból dolgozó vizualizáció tanulmányozásával.
36.	Páratartalom, hőmérsékletváltozások	tényleges (abszolút) és viszonylagos (relatív) vízgőztartalom, harmatpont, telítettség, túltelítettség	Légköri folyamatok és jelenségek értelmezése.	Telítettségi görbe értelmezése. Hőmérséklet- és páratartalomváltozással kapcsolatos ábrák elemzése, értelmezése.
37.	Páratartalommal kapcsolatos számítási feladatok		A páratartalommal, légköri hőmérsékletváltozásokkal kapcsolatos feladatok megoldása kapcsán a matematikai kompetencia és a logikai gondolkodás fejlesztése.	Számolás abszolút és relatív páratartalommal. A levegőben lévő vízgőz kicsapódásával kapcsolatos egyszerű számításos feladatok megoldása.
38.	A csapadék és gazdasági jelentősége, felhőtípusok	kicsapódási (kondenzációs) mag, kicsapódás, felhő- és csapadékképződés, felhő, köd, hulló csapadékfajták (eső, hó, jégeső, ónos eső, havas eső, zápor), talaj menti (felszíni) csapadékfajták (harmat, dér, zúzmara), aszály, felhőfajták (pehely-, fátyol-, réteg-, gomoly-, zivatarfelhő)	A felhő- és csapadékképződés magyarázata. A csapadékhoz kapcsolódó időjárási szélsőségek (pl. jégeső, aszály) felismerése, okainak ismerése, a megfelelő viselkedés alkalmazása.	A csapadékfajták és tulajdonságaik rendszerezése önálló jegyzetkészítéssel. A hegyvidéki felhő- és csapadékképződést bemutató ábra értelmezése. A helyes viselkedés megbeszélése jégeső vagy felhőszakadás esetén párokban.
39.	Levegőszennyezés, éghajlatváltozás	az üvegházhatás fokozódása, globális felmelegedés, ózonréteg-elvékonyodás (ózonritkulás), éghajlatváltozás (klímaváltozás), légszennyező anyagok, savas csapadék, savas ülepedés, elsavanyodás, füstköd (szmog), radioaktív szennyeződés, emisszió, transzmisszió, immisszió	A fő légszennyező anyagok ismerete. Magnevezni a légkör legfőbb szennyező forrásait és a szennyeződés következményeit, érteni a lokálisan ható légszennyező folyamatok globális következményeit. A légkör globális változásaival foglalkozó források elemzése, érveken alapuló vélemény megfogalmazása a témával összefüggésben. Magyarázni az éghajlatváltozás okait, valamint helyi, regionális, globális következményeit.	Folyamatábra készítése a légszennyező anyagok kibocsátásától a leülepedésükig. Vázlat készítése a legfontosabb légszennyező anyagokról. A légszennyezéssel, a globális felmelegedéssel és az éghajlatváltozással kapcsolatos hagyományos és online források elemzése, szóbeli értékelése, reflektálás, saját vélemény alkotása. „Klímamentő” ötletek gyűjtése és rendszerezése fűrtábrán csoportmunkában.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>Az éghajlatváltozás globális és lokális okainak, következményeinek, mérséklési és alkalmazási stratégiáinak ismeretével a rendszerben való gondolkodás, az egyéni és közösségi felelősségvállalás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint a felelős döntéshozatal fejlesztése.</p> <p>Az éghajlatváltozással (okai, következményei, mérséklési stratégiák) kapcsolatos, hagyományos és online forrásszövegek elemzése és szóbeli értékelése kapcsán a szövegértési, kommunikációs és digitális kompetencia fejlesztése.</p> <p>A légkör globális változásai és problémái (ózonréteg elvékonyodása, savas esők, éghajlatváltozás, szmog): okok és következmények magyarázata.</p> <p>Az éghajlatváltozás következményei Magyarországon, mérséklési és alkalmazkodási stratégiák.</p>	<p>Helyi környezetvédelmi akciók tervezése csoportmunkában.</p> <p>A klímaváltozás lokális okainak felkutatása a lakóhelyen csoportmunkában.</p> <p>Hírfigyelés és beszámoló készítése a légkör globális és lokális változásaival és aktuális problémáival kapcsolatban.</p> <p>Tanórai vita: Már érezzük? – Az éghajlatváltozás következményei Magyarországon címmel.</p> <p>Ötlebörze csoportmunkában: Mit tehetek én a légszennyezés csökkentése érdekében? Hogyan lehetne a légszennyezést globálisan csökkenteni?</p>
40.	Gyakorlás, feladatmegoldás			
41.	Összefoglalás		<p>Az ismeretek ismétlése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása.</p> <p>A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.</p>	<p>A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában.</p> <p>Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.</p>
42.	Ellenőrzés			
V. A vízburok földrajza				
43.	Vízkészlet, vízháztartás, a víz körforgása	vízháztartás (párolgás-párolgottatás, csapadék, lefolyás), a víz körforgása, szárazföldi talapzat (self), kontinentális lejtő	<p>A vízburok témakörével kapcsolatos ismeretek mindennapi életben történő alkalmazásának erősítése, ezáltal az analízis és szintetizálás gondolkodás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint az egyéni és közösségi felelősség fejlesztése.</p> <p>A Föld vízkészletének megoszlása.</p> <p>A Föld vízháztartási egyenlegének értelmezése a szárazföldeken és az óceánokon.</p>	<p>A vízburok témakörével kapcsolatos egyszerű kísérletek elvégzése, az eredmények értelmezése.</p> <p>A víz körforgásának modellezése.</p>
44.	Óceánok és tengerek	világtenger, óceán, tenger, tengerszoros, öböl, beltenger, peremtenger, fajlagos hőkapacitás (fajhő),	A világtenger felosztása, a beltenger és a peremtenger megkülönböztetése.	A tanult óceánok, tengerek térképi beazonosítása, a tengerek csoportosítása.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		sótartalom, hűtő-fűtő hatás, földközi tenger	A tengervíz és a tengeri jég fizikai-kémiai tulajdonságainak számba vétele. A tengervíz sótartalma, a párolgás mértéke, a csapadék térbeli eloszlása és a jég olvadása közötti összefüggés bemutatása.	A tengervíz sótartalmát bemutató tematikus térképek elemzése. A víz sótartalmának és fagyáspontjának összefüggését bemutató egyszerű kísérletek elvégzése.
45.	A tengervíz mozgásai	hullámzás, hideg és meleg tengeráramlás, tengerjárás, apály, dagály, pozitív és negatív hőmérsékleti anomália, óceáni vízkörzés, szökőár, vakár, vihardagály	A tengervíz mozgásainak (hullámzás, tengeráramlás, tengerjárás) megismerése.	A tengeráramlásokat ábrázoló és a tengerjárást magyarázó ábrák értelmezése. Animációkat elemezni a tengeráramlások és a tengerjárás működéséről. Tengerjárás (magas- és mélyvíz) időpontjának és mértékének tanulmányozása különböző folyótorkolatokban. Az árapályt keltő erők időbeni változásainak elemzése interaktív szimulációkkal. A tengeráramlások kialakulásának egyszerű modellezése.
46.	Tavak	állóvíz, tó, fertő, mocsár, láp, ki-mélyített és elgátolt tómedence, jégvájta tó, morotvató, szélvájta tó, moréna által elgátolt tó, tektonikus eredetű tó, krátertó, maradványtó, mesterséges tó, feltöltődés, lecsapolódás, kiszáradás, tengerszem, poljetó, kalderató, időszakos tó, eutrofizáció	A felszíni vizek főbb típusainak és azok jellemzőinek megismerése. A tavak főbb típusainak, azok jellemzőinek ismerete és rendszerezése.	Műholdfelvételeken és térképen beazonosítani a legnagyobb tavakat. A tanult tavak csoportosítása keletkezésük szerint. Folyamatábra készítése a tavak pusztulásáról. A tavak főbb típusainak és azok jellemzőinek összefoglalása gondolatterkép elkészítésével. Tavak keresése, genetikai típusba sorolása önálló munkában Google Föld szoftver segítségével. Az Aral-tó problémáinak vizsgálata (videóelemzés). A videó alapján folyamatábrák, gondolatterképek készítése csoportmunkában a tófelület csökkenési okairól, környezeti, társadalmi következményeiről. Műholdfelvételek segítségével a felszíni vizek és vízkészletek időbeli változásának összehasonlító vizsgálata (például: Aral-tó), a változás okainak feltárása.
47.	Folyók, vízhozamszámítási feladatok	vízgyűjtő terület, vízválasztó, fő- és mellékfolyó, lefolyásos és belső lefolyású terület, időszakos vízfolyás, vízállás, vízhozam, vízjárás, árvíz	A felszíni vizek főbb típusainak és azok jellemzőinek ismerete és rendszerezése. A folyóvizek jellemzői. Vízhozamszámítási feladatokon keresztül a matematikai kompetencia fejlesztése.	A folyókkal kapcsolatos hagyományos és online média híreinek értelmezése, reflektálás, saját vélemény megfogalmazása, pl. aktuális vízállásjelentés elemzése. Műholdfelvételeken és térképen beazonosítani a legnagyobb folyókat.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				A felszíni vizek főbb típusainak és azok jellemzőinek összefoglalása gondolattérkép elkészítésével. A folyó vízhozamának kiszámítása.
48.	Felszín alatti vizek	felszín alatti víz, vízfogó és víztartó kőzetréteg, talajnedvesség, talajvíz, belvíz, artézi víz, hévíz, ásványvíz, gyógyvíz, résvíz, karsztvíz, forrás, artézi kút	Ismerni a felszín alatti vizek főbb típusait, azok jellemzőit, a mennyiségi és minőségi viszonyait befolyásoló tényezőket, a víztípusok közötti összefüggéseket. Igazolni a felszín alatti vizek egyre fontosabbá váló erőforrásszerépét és gazdasági vonatkozásait.	A felszín alatti vizek főbb típusainak és azok jellemzőinek összefoglalása gondolattérkép elkészítésével. Adatok gyűjtése a hazai gyógy- és ásványvizekről. Hazánk ásványvítérképének elkészítése. A felszín alatti vizek elhelyezkedését, felszín alatti útját, a hévizek keletkezését bemutató ábrák elemzése. A vízburok témakörével kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.
49.	A vizek gazdasági jelentősége, környezeti problémák	vízgazdálkodás, ár- és belvízvédelem, árvízvédelmi gát, ártér, hullámtér, ármentesített terület (mentesített ártér), véstározó, víztározó, ivóvíz, öntözővíz, ipari víz, szennyvíztisztítás, vízszennyező források, belvízi és tengerhajózás, halászat, villámáradás, folyószabályozás, közműolló, nitrátosodás, vízforgatás, ásott kút, fűrt kút, csápos kút, mechanikai, biológiai és kémiai szennyvíztisztítás, polder, túlhalászás	A vízgazdálkodás szerteágazó feladatainak megismerése. Felismerni a személyes szerepvállalások értékét a globális vízgazdálkodás és éghajlatváltozás rendszerében. Az ivóvízzel kapcsolatos egyszerű kísérletek elvégzése, adott szempontok szerinti megfigyelése és értelmezése. A víz mint erőforrás: a gazdasági és társadalmi folyamatokat befolyásoló szerepének (ivóvízkészlet, vízenergia, ipartelepítő tényező, mezőgazdaság, migráció) ismerete. Igazolni a felszíni és felszín alatti vizek védelmének szükségességét. A vízburok témakörével kapcsolatos ismeretek mindennapi életben történő alkalmazásának erősítése, ezáltal az analízis és szintetizáló gondolkodás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint az egyéni és közösségi felelősség fejlesztése. A vízburok témakörével kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése. A vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme fontosságának tudatosítása.	Pókábra készítése a vízgazdálkodás feladatairól és a víz mindennapokban betöltött szerepéről. Empátiagyakorlat: mi lehet tenni árvíz esetén? Vízmintha (ivóvíz, öntözővíz, csapadékvíz) gyűjtése és egyszerű vizsgálata, adatgyűjtés a vonatkozó egészségügyi és környezetvédelmi határértékekről. Pókábrán rendszerezni a folyók és a tavak gazdasági hasznosításának lehetőségeit csoportmunkában. Javaslatlista készítése a vízfogyasztás csökkentésére csoportmunkában. Az ivóvíz védelmére buzdító plakát készítése csoportmunkában. Projektfeladat: a víz világnapja alkalmából iskolai rendezvény programjának összeállítása, a program lebonyolítása. Műholdfelvételek segítségével a felszíni vizek és vízkészletek időbeli változásának összehasonlító vizsgálata (például: Aral-tó, gleccserek), a változás okainak feltárása. Animáció megtekintése az óceán megtisztításának egyik módjáról (https://www.youtube.com/watch?v=O1EAeNdTFHU).

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			A vízburokkal kapcsolatos környezeti veszélyek (pl. árvíz) felismerése, a vízkészlet mennyiségi és minőségi védelmének értelmezése. Ismerni a felszín alatti vizekkel kapcsolatos környezeti veszélyek okait, és reálisan számolni a várható következményekkel.	Javaslatok összegyűjtése a felszíni és a felszín alatti vizek megtisztítására csoportmunkában. Kiselőadás készítése a 2000-es tiszai ciánszennyezésről és a 2010-ben a Mexikói-öbölben történt olajszennyezésről.
50.	Gyakorlás, feladatmegoldás			
51.	Összefoglalás		Az ismeretek ismételése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában. Gondolattérkép készítése a fejezet legfontosabb témáihoz.
52.	Ellenőrzés			
VI. A geoszférák kölcsönhatásai és a földrajzi övezetesség				
53–54.	A belső és a külső erők, felszínformák	külső és belső erők, mélyföld, alföld, fennsík, dombság, közép- és magashegység, hátság, völgy, medence, tanúhegy, háthegység, lánchegység, hágó, szoros, rekultiváció	Bemutatni a felszínformálás többtényezős összefüggéseit. Értetni az ember környezetátalakító szerepét, ember és környezete kapcsolatrendszerét.	Kiselőadás készítése a bányászat környezetkárosító tevékenységéről. Példákat gyűjteni az emberi tevékenység hatására kialakult felszíni képződményekre. Digitális fotóalbum készítése ezekről a formákról.
55–56.	A külső erők felszínformáló tevékenysége	aprózódás, mállás, lepusztulás, szállítás, felhalmozás, tömegmozgások (csuszamlás, suvadás, omlás, folyás), homokfodor, homokbucka (dűne), hullámmorajlás, hullámtörés, épülő part, turzás, lagúna, parti dűne, pusztuló part, tagolt és tagolatlan part, deltatorokolat, tölcserők, a folyók munkavégző képessége, sodorvonal, bevágódó, oldalazó és feltöltő szakaszjelleg, hordalék, holtág, hordalékkúp, zátony, sziget, V alakú völgy, hóhatár, csonthó	Bemutatni a víz felszínformálásának többtényezős összefüggéseit, ismerni és felismerni a víz felszínformáló folyamataihoz kapcsolódóan kialakuló felszíni és felszín alatti formakincset. A tengervíz és a folyóvíz felszínformáló tevékenységének megismerése. Bemutatni a szél felszínformálásának többtényezős összefüggéseit. A szél pusztító és felhalmozó munkájának összehasonlítása, a szél által kialakított felszíni formák felismerése. A gleccserek és a síkvidéki jégtakarók felszínformáló munkájának összevetése, a jég által kialakított felszíni formák felismerése.	Folyamatábra készítése a külső erők felszínformálásának szakaszairól. Az aprózódás és a mállás összehasonlítása táblázatban önálló jegyzeteléssel. Tanulói kísérletek megtervezése és kivitelezése a külső erők felszínformáló munkájának megfigyelésére. Példákat keresni a tengervíz és a folyóvíz felszínformáló tevékenysége nyomán kialakuló formákra a térképen és a műholdképeken (www.google-earth.com). A tengervíz és a folyóvíz munkáját magyarázó ábrák értelmezése. Rajzos folyamatábra készítése a pusztuló és az épülő tengerpartok formálódásáról.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		<p>(firn), gleccserjég, gleccser, jégta- karó, moréna, lavina, U alakú völgy (teknővölgy), fenék- és végmoréna, morénasánc, glecs- cserpatak, tóhátság, fjord, „örök fagy” (permafroszt), víznyelő, do- lina (töbör), karrmező, cseppkő, karsztbarlang, barlangi patak, karsztforrás, szélkifúvás (deflá- ció), szélmarás, barkán, parabola- bucka, deflációs tanúhegy, gom- baszikla (kőgomba), szélbarázda, maradékgerinc, felszíni leöblítés, vonalas erózió, abrúzió, hullám- marás, abrúziós fülke, abrúziós te- rasz, abrúziós torony, abrúziós kapu, folyóterasz, szurdok, ka- nyon, kárfülke, vásott szikla, ol- dal- és közép moréna, morénasík- ság, ősfolyamvölgy, vándorkő, polje, zomboly, forrásmész- kő (édesvízi mészkő)</p>	<p>Egyes kőzettípusokhoz kapcsolódó felszíninformáló fo- lyamatok értelmezése. Karsztosodás, a karszterületek környezeti és turisztikai jelentőségének bemutatása.</p>	<p>Saját tapasztalatok megvitatása a magas és a lapos tengerpartok mellett tapasztalható felszíni folyama- tokról. Térkép alapján megállapítani a Duna szakaszjelle- gét a folyó magyarországi szakaszán. Képekkel illusztrált prezentáció készítése az épülő, illetve a pusztuló tengerpart formakincsének bemu- tatására. Fényképes prezentáció készítése a szél és a jég ál- tal kialakított felszíni formákról. Térképen és műholdelvételen (www.googleearth.com) beazonosítani a szél és a jég által kialakított formákat.</p>
57–58.	A talaj	<p>kémiai és biológiai mállás, talaj, anyakőzet (alapkőzet), humusz, talajszemcse, talajlevegő, termő- képesség, zonális és azonális talaj, laterittalaj, vörös- és sárgaföldek, sivatagi talaj, mezőségi talaj, barna erdőtalaj, szürke erdőtalaj (podzol), tundratalaj, szikesedés, szikes talajok, talajpusztulás (ta- lajerózió), talajszennyezés, talaj- szintek (A-, B-, C-szint), kilúgo- zási szint, felhalmozódási szint, terra rossa, láptalaj, öntéstalaj, rendzina, váz talajok, indikátorsze- rep</p>	<p>A talajképződéshez kapcsolódóan a geoszférák egy- mással kölcsönösen összefüggő folyamatainak kom- plex elemzésével a rendszerben történő gondolkodás, az analizáló, szintetizáló és logikai gondolkodás fejlesz- tése. Egyszerű talajtani kísérletek elvégzésével, értelmezé- sével a logikus és rendszerben történő gondolkodás fej- lesztése. A talajképződés vizsgálata az éghajlati, hidrológiai, földtani és domborzati tényezők kölcsönhatásának tük- rében. A talajok gazdasági jelentőségének feltárása. A talaj sérülékenységének belátása által a környezettu- datos és fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése. A talajhoz kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reá- lis értékelésének kialakítása. A talajvédelem feladatainak és eszközeinek ismerete, fontosságának belátása.</p>	<p>Folyamatábra készítése a talajképződésről önálló jegyzetelés alapján. A talajképződés folyamatát bemutató ábra alapján megnevezni a talajképződésben részt vevő geoszfé- rákat. Talajkímélő mezőgazdasági technikák összegyűj- tése csoportmunkában. Különböző talajtípusok összehasonlítása táblázat- ban önálló jegyzetelés alapján. Talajszelvény vizsgálata (pl. építkezéseknél, útbe- vágásoknál, vízmosásokban), az egyes talajszintek elkülönítése, tulajdonságaik megállapítása. Különböző talajminták összevetése egyszerű vizs- gálatok (pl. szemcseméret, szín, homogenitás, tö- mődöttség, növények és állatok jelenléte) alapján. Elhelyezni a térképen a jellegzetes zonális talajo- kat.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			Az alapvető talajtípusok főbb jellemzőinek ismerete, a talajtípusok és az éghajlati tényezők összefüggéseinek belátása.	Konkrét példákat gyűjteni a hazánkban található zonális és azonális talajokra a földrajzi hely megnevezésével. Pókábra készítése a talajpusztulás lehetséges módjairól.
59.	A geoszférák kölcsönhatásai, környezeti problémái		A geoszférák egymással kölcsönösen összefüggő folyamatainak komplex elemzésével a rendszerben történő gondolkodás, az analízis, szintetizáló és logikai gondolkodás fejlesztése. A természeti és társadalmi tényezők kölcsönhatásának ismerete által a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése. Az egyes geoszférák folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.	Az elsivatagosodás problémaalapú megbeszélése, a kiváltó tényezők összegyűjtése, javaslatok keresése a folyamat visszaszorítására csoportmunkában.
60.	Éghajlati és földrajzi övezetesség	éghajlati övezetesség, szoláris és valódi éghajlati övezetek, földrajzi övezetesség, vízszintes földrajzi övezetesség, függőleges földrajzi övezetesség	Összefüggéseiben, kölcsönhatásaiban bemutatni a földrajzi övezetesség rendszerének egyes elemeit, a természeti jellemzők társadalmi-gazdasági vonatkozásait. A szoláris éghajlati övezetek kialakulásának, elhelyezkedésének és főbb tulajdonságainak ismerete.	Kísérlettel igazolni, hogy alacsonyabb beesési szög esetén nagyobb felületen oszlik el ugyanaz a sugárzásmennyiség. A szoláris és a valódi éghajlati övezetek összehasonlítása önálló jegyzetkészítéssel. A sarki 24 órás nappal és éjszaka modellezése földgömbön. A földrajzi övezetességet kialakító tényezők összefüggéseinek ábrázolása rajzos formában páros munkában.
61.	A forró övezet	övezet, öv, vidék, terület, forró övezet, egyenlítői öv, egyenlítői éghajlat, átmeneti öv, szavannaéghajlat, nedves és száraz szavanna, térítői öv, forró övezeti (trópusi) sivatagi éghajlat, monszunvidék, forró övezeti (trópusi) monszunéghajlat, trópusi esőerdő, szavanna, monszunerdő, (dzsungel), oázis, jövevényfolyó, ültetvényes gazdálkodás, égetéses-talajváltó gazdálkodás, oázisgazdálkodás, monszungazdálkodás, nomád	Ismerni a forró övezet elhelyezkedését, jellemző tulajdonságait, felosztását. Jellemezni az egyenlítői és az átmeneti öv éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket. Az egyenlítői és a szavannaéghajlattal összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása. Az egyenlítői és az átmeneti öv folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása. Jellemezni a térítői öv és a monszunvidék éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket.	A földrajzi övezetesség rendszerének ábrázolása jelmagyarázat és színkód segítségével egy képzeletbeli földrészen. Folyamatára készítése az elsivatagosodás és az esőerdő pusztulásának jelenségéről. Az egyenlítői és az átmeneti övvel kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		pásztorokodás (vándorló állattenyésztés), erdőirtás, felégetés, túllegeltetés, elsivatagosodás, galériaerdő, erdős, cserjés és füves szavanna	<p>A térítői öv és a monszunvidék éghajlatával összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása.</p> <p>A térítői öv és a monszunvidék folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.</p>	
62.	A mérsékelt övezet	<p>mérsékelt övezet, meleg mérsékelt öv, monszunterület, mérsékelt övezeti monszunéghajlat, mediterrán terület, mediterrán éghajlat, keménylombú erdő, babérlombú erdő, mediterrán gazdálkodás, valódi mérsékelt öv, óceáni terület, óceáni éghajlat, mérsékelt szárazföldi terület, nedves kontinentális éghajlat, szárazföldi terület, száraz kontinentális éghajlat, szélsőségesen szárazföldi terület, mérsékelt övezeti sivatagi éghajlat, lombhullató erdő, erdős puszta, füves puszta (füves mezőség), vegyes gazdálkodás, füves területek feltörése, hideg mérsékelt öv, tajgaéghajlat, tajga, macchia, pampa, préri, sztyepp, tőzegmohaláp</p>	<p>Ismerni a mérsékelt övezet és a meleg mérsékelt öv elhelyezkedését, jellemző tulajdonságait, felosztását.</p> <p>Jellemezni a mediterrán és a mérsékelt övezeti monszunterület éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket.</p> <p>A mediterrán és a mérsékelt övezeti monszunterület éghajlatával összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása.</p> <p>A mediterrán és a mérsékelt övezeti monszunterület folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.</p> <p>Ismerni a valódi mérsékelt öv elhelyezkedését, jellemző tulajdonságait, felosztását.</p> <p>Jellemezni az óceáni, a mérsékelt szárazföldi és a szárazföldi terület éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket.</p> <p>Az óceáni, a mérsékelt szárazföldi és a szárazföldi terület éghajlatával összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása.</p> <p>Az óceáni, a mérsékelt szárazföldi és a szárazföldi terület folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.</p> <p>Ismerni a valódi és a hideg mérsékelt öv elhelyezkedését, jellemző tulajdonságait, felosztását.</p> <p>Jellemezni a szélsőségesen szárazföldi terület és a hideg mérsékelt öv éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket.</p> <p>A szélsőségesen szárazföldi terület és a hideg mérsékelt öv éghajlatával összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása.</p> <p>A szélsőségesen szárazföldi terület és a hideg mérsékelt öv folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek reális értékelésének kialakítása.</p>	<p>A mediterrán területtel és a mérsékelt övezeti monszunterülettel kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.</p> <p>Összehasonlítani Észak-Amerika és Eurázsia valódi mérsékelt övének éghajlati tagolódását. Vázlatos rajz készítése.</p> <p>Az óceáni, a mérsékelt szárazföldi és a szárazföldi területtel kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.</p> <p>A szélsőségesen szárazföldi terület és a hideg mérsékelt övvel kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
63.	A hideg övezet és az övezetek területi elhelyezkedése	hideg övezet, sarkköri öv, tundra-éghajlat, tundra, sarkvidéki öv, állandóan fagyos éghajlat	Ismerni a hideg övezet elhelyezkedését, jellemző tulajdonságait, felosztását. Jellemezni a sarkköri és a sarkvidéki öv éghajlatát, felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket. A hideg övezettel összefüggő természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek bemutatása.	A hideg övezettel kapcsolatos hagyományos formájú és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése. Az éghajlati övekhez tartozó konkrét földrajzi helyek keresése térképen.
64.	Éghajlati diagramok felismerése		Éghajlati diagramok értelmezése. Az éghajlatokról tanultak ismétlése, gyakorlása. Éghajlati diagramokkal kapcsolatos feladatok megoldása.	Éghajlati diagramok elemzése, azok összehasonlítása a lakóhely éghajlati adataival, értékeivel. Éghajlati diagram szerkesztése és értelmezése. Konkrét tájak, országok jellemző éghajlatának megállapítása térkép alapján párosítással. Éghajlatok felismerése leírások alapján. Éghajlati diagramok felismerése. Konkrét éghajlat részletes jellemzése párosítással. Éghajlati diagramok és éghajlatra jellemző képek párosítása. Összefoglaló táblázat készítése az éghajlatok jellemzőiről önálló jegyzetelés alapján.
65.	Változások és okaik a vízszintes földrajzi övezetességben		Felismerni az éghajlati tényezők közötti összefüggéseket a forró és a mérsékelt övezetben.	Éghajlati tényezők elemzése a forró és a mérsékelt övezetben ábrák, diagramok, táblázatok alapján.
66.	A függőleges földrajzi övezetesség	erdőhatár, fahatár, hóhatár, havasi legelő, sziklahavas, havasi pástorkodás, éghajlatváltató hegyesség	A függőleges övezetesség természeti jellemzői társadalmi-gazdasági vonatkozásainak megértése, az összefüggések, kölcsönhatások bemutatása példákkal.	A Föld különböző hegységeiben lévő magassági növényövek összehasonlítása, a hegységek éghajlatváltató szerepének elemzése metszetábrák alapján. Az éghajlatváltozás következményeinek bemutatása képek segítségével. A magashegyi túrázás veszélyei, klímaváltozás hatásai magashegységekben (internetes sajtóhírek, videók feldolgozása csoportmunkában, folyamatábrák, gondolatábrák készítése).
67.	Földtörténeti korbeosztás, kormeghatározás	a földtörténet időegységei (idő, időszak, kor), ős-, elő-, ó-, középső- és újidő, harmad- és negyedidőszak, jégkor (pleisztocén), jelenkor (holocén), kambrium, ordóvícium, szilur, devon, karbon, perm, triász, jura, kréta, paleocén, eocén, oligocén, miocén, pliocén,	Felismerni a történelmi és a földtörténeti idő eltérő nagyságrendjét, ismerni a geoszféra fejlődésének időbeli szakaszait.	Kiselőadás készítése a különböző kormeghatározási módszerekről. Látványos idővonal vagy földtörténeti óra készítése a geoszféra fejlődéséről grafikus elemekkel vagy online interaktív tervezővel.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		jégkorszak (glaciális), jégkorszak-köz (interglaciális), viszonylagos (relatív) és tényleges (abszolút) kormeghatározás		
68.	A földtörténet eseményei	őslégkör (elsődleges légkör), ősóceán, ősföld (ősmasszívum), kaledóniai, variszkuszi, eurázsiai és pacifikus hegységképződés, ősmaradvány, vezérkövület, paleomágnesség	A geoszférák közötti kölcsönhatások kiemelésével a geoszférák fejlődésének időbeli szakaszaihoz kötődő, meghatározó jelentőségű földtörténeti események bemutatása.	Földtörténeti eseménysorok elemzése pl. logikai láncok alkotásával. Az egyes geoszférák fejlődésének jellemzése kollaboratív módszerrel.
69.	A légkör, a vízburok fejlődése, az őskontinensek mozgásai, jégkorszakok	másodlagos légkör, mai légkör, őskontinens	A geoszférák közötti kölcsönhatások kiemelésével a meghatározó jelentőségű földtörténeti események bemutatása a jégkorszakok példáján keresztül.	Kiselőadás készítése a jégkorszakokról.
70.	Gyakorlás, feladatmegoldás			
71.	Összefoglalás		Az ismeretek ismételése, rendszerezése, alkalmazása, gyakorlása, az összefüggések feltárása. A rendszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok, ábrák, szemelvények értelmezésével, elemzésével.	A témakörhöz kapcsolódó képek elemzése, az összefoglalásban szereplő kérdések megválaszolása csoportmunkában.
72.	Ellenőrzés			

Gyűjtemény a földrajz emelt szintű
oktatásához 11-12.
OH-FOL1112E
Tanmenetjavaslat (2. rész)

Bevezetés

A tanmenet a Kormány 5/2020 (I. 31.) Korm. rendelete a *Nemzeti alaptanterv* kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról megnevezésű jogszabály alapján készült *Kerettanterv a gimnáziumi nevelés-oktatás 9–10. évfolyama számára* megnevezésű kerettanterv *Földrajz tantárgy* előírásainak megfelelően készült.

A földrajz tantárgy oktatását a *Kerettanterv* a 9–10. évfolyam számára írja elő. A földrajz érettségire készülők azonban a 11–12. évfolyamon is tanulhatják a földrajzot választott tantárgy formájában. A tantárgy emelt szintű oktatása így elsősorban az érettségire készülők és az érdeklődő tanulók felkészítését szolgálja. A tantárgy a 12. évfolyamon átismétli a 10. évfolyamon tanultakat, összefoglalja, rendszerezi, néhol kiegészíti a tanulók ismereteit.

A *Gyűjtemény a földrajz emelt szintű oktatásához* 12. tanmenet heti 2 órás időkeretre készült, összesen 64 órával tervezve a tanévre. 6 érettségi témakört tartalmaz.

Témakörönként tartalmazza a tankönyvi leckék címét, a leckékben megjelenő szakkifejezéseket és topográfiai fogalmakat, az adott leckéhez kapcsolódóan a kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatokat, ismereteket, tanulási eredményeket, valamint javasolt tevékenységeket és munkaformákat. A tanmenet minden témakör végére betervezett egy összefoglaló és egy ellenőrzésre fordítható órát.

A 12. évfolyam feladata a nemzetgazdaság és a globális világgazdaság mechanizmusának, Magyarország, Európa és az Európán kívüli kontinensek gazdaságának bemutatása, továbbá a globális kihívások rövid összefoglalása. A tananyag-feldolgozás középpontjába a társadalomföldrajzi folyamatok összefüggéseinek és hatásmechanizmusainak bemutatása, az ismeretek rendszerezése, illetve a természeti és a társadalmi-gazdasági folyamatok közti kapcsolatok feltárása kerül.

Óraszámok felosztása

Témák	Új tananyag feldolgozása (óraszám)	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés (óraszám)	Teljes óraszám	Kerettantervi órakeret
VII. Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században	5	3	8	
VIII. A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig	6	2	8	
IX. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában	10	2	12	
X. Európa földrajza	9	3	12	
XI. Az Európán kívüli kontinensek földrajza	11	3	14	
XII. Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái	8	2	10	
Összesen	49	15	64	

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
VII. Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században				
1–2.	A népesség földrajzi jellemzői	népességrobbanás, természetes szaporodás és fogyás, népesedési átmenet (demográfiai átmenet), korfa, korszerkezet, születéskor várható átlagos élettartam, népességmozgás (migráció), ingázás, népsűrűség, népességtömörülés (népességkoncentráció), menekült, vendégmunkás, agyelszívás (brain drain)	<p>A népességszám-változás időbeli és területi különbségeinek bemutatása, okok és következmények.</p> <p>A népesség térbeli eloszlását befolyásoló tényezők bemutatása, példák ritkán és sűrűn lakott területekre. A Föld legnagyobb népességtömörüléseinek megnevezése, kialakulásuk okainak ismertetése.</p> <p>A népesedési (demográfiai) átmenet szakaszainak jellemzése. A korfa adatainak értelmezése, a népesedési szakaszok és a korfa alakja közti összefüggések bemutatása.</p> <p>A népességmozgások okainak, társadalmi-gazdasági vonatkozásainak magyarázata.</p>	<p>Korfák összehasonlítása és elemzése, korfák összekapcsolása a demográfiai átmenet egyes szakaszaival.</p> <p>Táblázat készítése a fiatalodó és az öregedő társadalmak jellemző folyamatainak összehasonlítására.</p> <p>Vándorlással kapcsolatos szövegrészletek, térképek, fotók, infografikák értelmezése.</p>
3.	Nagyraszok, világnyelvek, világvallások, kultúrkörök, államformák	állam, nemzet, nemzetállam, államforma, köztársaság, monarchia, többnemzetiségű állam, nemzetiség, etnikum, hivatalos nyelv, világnyelv, világvallások, nagyraszok, nyelvcsalád, kevéreknépek, természeti vallás, kulturális régió	<p>A nagyraszok és a világvallások földrajzi elterjedésének bemutatása, valamint a vallás társadalmi-gazdasági folyamatokban betöltött szerepének ismertetése. A világvallások legfőbb jellemzőinek és központjainak megismerése.</p> <p>Az állam, nemzet, nemzetállam, többnemzetiségű állam, nemzetiség fogalma közötti különbségek értelmezése.</p>	<p>Nagyraszok, nyelvek és vallások elterjedésének bemutatása az atlasz térképeinek segítségével.</p> <p>Nyelvhasználattal kapcsolatos adatsorok elemzése.</p> <p>Államformák jellemzése, példák felsorolása.</p>
4–5.	Településtípusok és urbanizáció	ideiglenes és állandó település, infrastruktúra, szórványtelepülés, csoportos település, tanya, farm, falu, szabálytalan alaprajzú falu (halmazfalu), útifalu, szabályos alaprajzú falu, város, óriásváros (megapolisz), településhalmaz (agglomeráció), technopolisz, városszerkezet, világváros, városodás, városiasodás, városfejlődés (urbanizáció), központi szerepkör (központi funkció), nyomorne-	<p>Az egyes településtípusok csoportosítása és jellemzése különböző szempontok alapján; szerepkörük és szerkezetük változásainak bemutatása.</p> <p>A tanya és a farm összehasonlítása.</p> <p>A városfejlődés folyamatának magyarázata. A fejlett és a fejlődő világ urbanizációs folyamatainak összehasonlítása. A városodás és a városiasodás közötti különbségek magyarázata.</p> <p>A nagyváros és az agglomeráció kapcsolatának feltárása példákon keresztül.</p>	<p>A világ legnépesebb települései – adatgyűjtés és prezentáció.</p> <p>Településtípusok összehasonlítása különböző szempontok alapján.</p> <p>Vita a tanyavilág jövőjéről és fejlesztési lehetőségeiről.</p> <p>A nagyvárosi élet előnyeinek és hátrányainak rendszerező bemutatása.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		gyed (slum), elővárosodás (szuburbanizáció), ellenvárosodás (dezurbanizáció), reurbanizáció, városklíma, BosWash, Randstad, Tokaido	A nagyvárosi élettel járó környezeti és társadalmi problémák bemutatása, megoldási lehetőségek megnevezése.	
6–8.	Gyakorlás, feladatmegoldás, rendszerezés			Közép- és emelt szintű érettségi típusfeladatok gyakorlása.
VIII. A nemzetgazdaságtól a globális világgazdasáig				
9–10.	A piacgazdaság és a gazdaság szerkezete	piac, piacgazdaság, termelés, fogyasztás, termelékenység, természeti és társadalmi (humán) erőforrás, telepítő tényező, gazdasági ág és ágazat, gazdasági szektor, gazdasági szerkezet, információs gazdaság, kutatás-fejlesztés (K+F), innováció, húzóágazat, válságágazat, aktív kereső, eltartott, munkanélküli, foglalkozási szerkezet, gazdasági szerkezetváltás, foglalkozási átrétegződés	<p>A piacgazdaság működési elveinek bemutatása, az állam piacgazdaságban betöltött szerepének ismertetése.</p> <p>A gazdaság ágazati és szektorok szerinti felépítésének bemutatása, a gazdasági ágak és szektorok jellemzése. Az egyes ágak, szektorok változó szerepének okai.</p> <p>A népesség gazdasági aktivitás szerinti jellemzőinek bemutatása, a népesség foglalkoztatási szerkezetének, annak átalakulásának ismertetése.</p>	<p>A gazdasági szektorokhoz és a foglalkozási szerkezethez kapcsolódó ábrák, grafikonok elemzése, különböző országok összehasonlítása.</p> <p>A KSH hazánkra vonatkozó adatsorainak elemzése, az adatok időbeli változásának magyarázata.</p>
11.	Napjaink világgazdasága	gazdasági fejlettség, GDP, GNI, világgazdasági pólus, félperiféria, periféria, világgazdaság, világpiac, nemzetgazdaság, gazdasági rendszerváltoztatás, privatizáció, haszon (profit), piaci verseny, versenyképesség, adó, ipari (indusztriális) társadalom, ipar utáni (posztindusztriális) társadalom, duális gazdasági szerkezet, külkereskedelmi mérleg, nemzetközi munkamegosztás, szakosodás (specializáció), emberi fejlettség indexe (HDI), jóléti állam, áru- és szolgáltatáskereskedelem, exporttámogatás (szubvenció), árudömping, embargó, cserearányromlás	<p>A centrum, a félperiféria- és a perifériatársaságok jellemzése, világgazdasági szerepük összehasonlítása.</p> <p>Az európai, ázsiai és amerikai erőterek gazdaságilag meghatározó jelentőségű országainak, országcsoportjainak bemutatása, világgazdasági szerepük ismertetése. A világgazdasági pólusok kialakulását és területi átrendeződését alakító folyamatok értelmezése.</p> <p>A perifériatársaság társadalmi-gazdasági fejlődését jellemző vonások összegyűjtése, a felzárkózás lehetőségei.</p> <p>A nemzetgazdaságok hagyományos és a globális világgazdaságban betöltött szerepének értelmezése.</p>	<p>Szemléltető ábra készítése a centrum- és periféria-országok kapcsolatrendszerének bemutatására.</p> <p>A centrumtársaságok és az egyedi szerepkörű országok kapcsolatrendszerének bemutatása ábra segítségével.</p> <p>Az ipari és a posztindusztriális társadalom összehasonlítása.</p> <p>Néhány szabadon választott ország gazdasági fejlettségének összehasonlítására alkalmas mutatók értelmezése internetes kutatás keretében.</p> <p>Gazdasági kifejezések gyakorlása játékos formában.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
12.	A globalizáció	kőolajár-robbanás, túltermelési válság, tömegáru-termelés, tudományos-technikai forradalom, globalizáció, világgazdasági korszakváltás, globális világgazdaság, transznacionális vállalat (TNC), anyavállalat, leányvállalat, világtermék, multinacionális vállalat	<p>A globalizáció fogalmának meghatározása, a globális világ kialakulásának, működésének, jellemző vonásainak értelmezése.</p> <p>A globalizáció társadalmi-gazdasági és környezeti következményeinek, mindennapi életünkre gyakorolt hatásának bemutatása példák segítségével. A globalizáció nyújtotta előnyök kihasználása és a társadalmi-gazdasági fejlettség közötti kapcsolat megértése.</p> <p>A transznacionális vállalatok működésének bemutatása, világgazdaságban meghatározó szerepet játszó TNC-k megnevezése.</p>	<p>Gondolattérkép a globalizáció előnyeinek bemutatására.</p> <p>TNC-kkel kapcsolatos adatsorok, infografikák értelmezése.</p> <p>Jelentős világcégekkel kapcsolatos cikkrészlet feldolgozása rövid feladatsor alapján.</p>
13.	A monetáris világ	pénz, bankszámlapénz, folyószámla, valuta, deviza, konvertibilitás, valutaárfolyam, értékpapírok (állampapír, kötvény, részvény), rövid és hosszú lejáratú hitel, rögzített (fix) és változó kamatozású hitel, kamat, hozam, hitelképesség, infláció, érték- és árutözsde, pénztőke, működőtőke, nemzetközi tőkeáramlás, államháztartás, költségvetés, költségvetési egyensúly, barnamezős és zöldmezős beruházás, adósság, adósságcsapda, adósságválság, lekötöttség (likviditás), THM, EBKM, monetáris világgazdaság, adóparadicsom, offshore cég, BUX-index, Dow Jones-index	<p>A pénzhez kapcsolódó alapvető fogalmak megismerése. A mindennapok pénzügyi folyamatainak, a pénzügyi szolgáltatások működésének bemutatása gyakorlati példákkal.</p> <p>A monetáris világ alapvető fogalmainak, folyamatainak és azok összefüggéseinek értelmezése.</p> <p>A működőtőke- és a pénztőkeáramlás sajátos vonásainak bemutatása, eltérésük okainak magyarázata.</p> <p>Az államháztartás fogalmának meghatározása, a költségvetés fő összetevőinek felsorolása. A költségvetési hiányt gerjesztő folyamatok megismerése példákon keresztül.</p> <p>Az infláció kialakulásának és következményeinek bemutatása. Az egyéni hitelfelvétel lehetőségeinek és kockázatainak mérlegelése. Az eladósodás és az adósságválság kialakulása közötti összefüggés bemutatása.</p>	<p>Aktuális banki adatok, tájékoztatók segítségével pénzügyi döntéshelyzetek szimulálása (pl. folyószámlanyitás, személyi kölcsön vagy lakáshitel felvétele, lakáscélú megtakarítás vállalása).</p> <p>Konkrét, az életkori sajátosságnak megfelelő tevékenységekhez költségvetés készítése, a kiadások mérlegelése.</p> <p>Valutaátváltási számítási feladatok, a valutaárfolyam változásával járó következmények összegyűjtése.</p> <p>Folyamatábra készítése az adósságcsapda kialakulásáról.</p> <p>A tőzsde- és értékpapírok típusainak összehasonlítása.</p>
14.	Nemzetközi szervezetek, integrációk	az integráció szintjei, regionális együttműködés, Triád, BRICS-or-	A gazdasági integrációk és a regionális együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezők összegyűjtése és értelmezése.	A BRICS-országok társadalmi-gazdasági fejlettségének összehasonlítása, elemzése adatsorok, tematikus térképek vagy infografika segítségével.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		<p>szágok, újonnan iparosodott országok, ENSZ, UNESCO, WHO, NATO, OPEC, USMCA, APEC, ASEAN, MERCOSUR, OECD, G8, WTO, Nemzetközi Valuta-alap (IMF), Világbank</p>	<p>A világgazdaság és a világgazdaság működését befolyásoló nemzetközi szervezetek, együttműködések legfontosabb jellemzőinek, szerepének és feladatainak megismerése.</p>	<p>Nemzetközi szervezetekhez kapcsolódó információk párosítása (név, embléma, szerepkör, központ).</p> <p>Az ENSZ és a NATO összehasonlítása táblázatos formában.</p>
15–16.	Gyakorlás, feladatmegoldás, rendszerezés			Közép- és emelt szintű érettségi típusfeladatok gyakorlása.
IX. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában				
17–18.	A Kárpát-medence és Magyarország földrajzi helyzete, természet-földrajzi adottságai		<p>Hazánk elhelyezése a térképen, a földgömbön, Európában és a Kárpát-medencében. A földrajzilag nyitott határ következményeinek elemzése.</p> <p>A Kárpát-medence földtörténeti fejlődésének ismertetése, a lemeztektonikai folyamatok bemutatása. A Kárpát-medence geológiai fejlődését meghatározó események; a főbb képződmények összekapcsolása a földtörténeti időszakokkal.</p> <p>A hazánkat jellemző felszínalkotó kőzetek területi előfordulásának bemutatása, felhasználásuk lehetőségeinek ismertetése.</p> <p>Hazánk legjelentősebb folyóinak és tavainak jellemzése. Felszíni és felszín alatti vizeink gazdasági jelentőségének értékelése. Vizeink környezeti problémáinak bemutatása, a vízvédelem hazai lehetőségeinek és megoldásainak ismertetése példákon keresztül.</p> <p>A hazánk földrajzi helyzetéből fakadó éghajlati következmények, az időjárást alakító tényezők bemutatása. Hazánk éghajlatának jellemzése adatsorok segítségével. Az éghajlat, a természetes növénytakaró és a talaj összefüggéseinek elemzése hazánk területén. Az egyes időjárási-éghajlati elemekkel kapcsolatos jellegzetességek értelmezése tematikus térképek segítségével.</p>	<p>Tematikus térkép készítése hazánk természeti erőforrásainak feltüntetésével csoportmunkában.</p> <p>A Kárpát-medence természeti és kultúrtörténeti értékeivel való ismerkedés filmrészletek felhasználásával.</p> <p>A medencejelleg következményeit bemutató rajz készítése az éghajlat, a vízrajz, a vízkészlet és a környezeti állapot vonatkozásában.</p> <p>Képgaléria készítése a hazánkban előforduló gyakoribb kőzetekről, ásványkincsekről és felhasználási lehetőségeikről.</p> <p>Hazánk felszín alatti vizeinek gazdasági jelentőségét bemutató ábra készítése.</p> <p>Infografika készítése a Duna jelentőségének illusztrálására.</p> <p>Hazánkkal kapcsolatos időjárási diagramok, tematikus térképek és adatsorok elemzése, számítási feladatok (középhőmérséklet, hóingás, csapadékösszeg) gyakorlása.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
19–20.	Hazánk főbb tájegységei		<p>Hazánk fő tájegységeinek és részterületeinek bemutatása.</p> <p>A fő tájegységek felszínének, éghajlatának, vízrajzá- nak, fő talajtípusainak, ásványkincseinek jellemzése, a természeti adottságok gazdasági életre gyakorolt hatá- sainak ismertetése. A fő tájegységeket, részterületeket jel- lemző kőzetanyag és ásványkincsek földtörténeti hátte- rének bemutatása. A külső erők tájformálásban betöl- tött szerepének bemutatása.</p> <p>A fő tájegységek fontosabb településeinek megneve- zése, gazdasági jelentőségük bemutatása.</p> <p>A tájegységek természeti és kulturális értékeinek, ide- genforgalmi lehetőségeinek és központjainak ismerte- tése. A tájegységeket érintő környezeti problémák azo- nosítása, ezek mérséklésének lehetőségei.</p>	<p>Geológiai kirándulások célpontjainak összegyűjtése képgaléria vagy prezentáció formájában.</p> <p>Az alföldi, dombsági és középhegységi tájak termé- szeti és társadalmi jellemzőinek összehasonlítása táblázatos formában.</p> <p>Körutazás megtervezése az adott tájegységen belül, térkép és útvonalterv készítése.</p>
21–22.	Hazánk népessége és települései		<p>Hazánk 20. századi és jelenkori népesedési folyamatai- nak ismertetése, azok társadalmi-gazdasági követke- zményeinek elemzése adatsorok és tematikus térképek segítségével.</p> <p>Magas és alacsony népsűrűségű területek azonosítása térképen, a különbségek indoklása.</p> <p>A hazai foglalkoztatási szerkezet bemutatása, az átala- kulás folyamatának és okainak értelmezése. A népes- ségmozgások és a gazdasági-politikai tényezők össze- függéseinek értelmezése.</p> <p>Hazánk legfontosabb településföldrajzi jellemzőinek (településfajták, településhálózat) és azok területi kü- lönbségeinek bemutatása. A falusias térségek válság- helyzetét kiváltó okok elemzése, felzárkózásuk lehető- ségeinek ismertetése.</p>	<p>Magyarország népesedési folyamatainak elemzése és értékelése diagramok, korfák és a KSH interaktív térképeinek vizsgálatával.</p> <p>Egyedi szerepkörű települések és jelentőségük ösz- szegyűjtése gondolat-térkép formájában.</p> <p>Képgaléria és fejlesztési terv készítése egy szaba- don választott kistépeléssel kapcsolatban.</p> <p>Saját lakókörnyezetet és az életmódbeli jellemzőket alakító tényezők (nagyvárosi, városi, falusi telepü- lések; természeti és épített környezet; gazdasági, szociális eltérések) bemutatása egyszerű szemlél- tető ábra formájában.</p>
23.	Hazánk közigazgatása és Budapest		<p>Hazánk régióinak megnevezése, kialakításuk elveinek felsorolása.</p>	<p>Fényképes bemutató készítése Budapest városzer- kezeti öveiről, és az egyes övek előnyeinek és hátrá- nyainak összevetése kooperációs munkaformában.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>Az egyes régiók jellemző erőforrásainak, meghatározó földrajzi adottságainak összehasonlítása. Az egyes régiók jellemzése hazánk gazdaságában betöltött szerepük, gazdasági tevékenységeik alapján. Fejlődési, felzárkózási utak megfogalmazása a régiók számára.</p> <p>Budapest az ország társadalmi-gazdasági életében betöltött központi szerepének bemutatása. A főváros településszerkezetnek jellemzése, a változások bemutatása források segítségével. Budapest és az agglomeráció települései között lévő sokoldalú gazdasági kapcsolat ismertetése példákkal.</p>	<p>Érvek és ellenérvek gyűjtése a nagyvárosi élet és az agglomerációba való kiköltözés előnyeivel szemben.</p> <p>Prezentáció készítése a fővárosi látványosságokról, tudományos és kulturális eseményekről.</p> <p>Egy szabadon választott régió gazdasági jelentőségének bemutatása vagy két régió összehasonlítása.</p>
24–25.	A hazai nemzetgazdaság főbb jellemzői		<p>Hazánk természeti erőforrásainak és azok nemzetgazdasági szerepének bemutatása.</p> <p>A magyar nemzetgazdaság jellemző vonásainak, területi és szerkezeti átrendeződésének ismertetése. A gazdasági rendszerváltoztatás következményeinek bemutatása. A piac és a tulajdonformák változó gazdasági szerepének elemzése.</p> <p>A magyar gazdaság európai és világ gazdaságban elfoglalt helyének bemutatása különböző mutatók felhasználásával.</p> <p>Tények, folyamatok, összefüggések megállapítása az egyes gazdasági ágazatok, ágak és szektorok helyzetéről, nemzetgazdaságban betöltött szerepéről adatsorok, ábrák segítségével.</p> <p>Az élelmiszer gazdaság nemzetgazdasági jelentőségének ismertetése, éghajlati és talajadottságaink és főbb terményeink termőterületének elhelyezkedése közötti összefüggések bemutatása.</p> <p>A külföldi tőke szerepének bemutatása a rendszerváltoztatást követő gazdasági fejlődésben. A munkanélküliség kialakulását meghatározó okok ismertetése, csökkentésének lehetőségei.</p>	<p>Hazai nagyvállalatok tevékenységének megismerése egyéni kutatás, adatgyűjtés segítségével.</p> <p>Külföldi működőtőke-beruházások bemutatása prezentációs formában.</p> <p>A GDP regionális adatainak értelmezése és magyarázata tematikus térképek felhasználásával.</p> <p>Térkép vázlat készítése az alföldi mezőgazdaságról és az Alföldön megtermelt és előállított mezőgazdasági termékekről.</p> <p>A területi fejlettségi különbségek okainak és következményeinek, illetve a felzárkózás lehetőségeinek bemutatása kooperatív módszerek alkalmazásával.</p> <p>Az ipari parkok, infoparkok, a zöld- és barnamezős beruházások szerepének bemutatása hazánk gazdasági életében, jellemző példák alapján.</p> <p>A KSH külkereskedelmi adatsorainak értelmezése, rövid összefoglaló készítése, hazánk legfontosabb külkereskedelmi partnereinek összegyűjtése.</p> <p>Szemléltető ábra készítése a paksi atomerőmű szerepének bemutatására.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			A magyar energiagazdaság adottságainak, lehetőségeinek, nemzetközi kapcsolatainak elemzése. Az ipar területi és szerkezeti átalakulásának, a húzóágazatok szerepének bemutatása. A hazai tudásipar jellemzése.	Hazánk legfontosabb ipari létesítményeinek összegyűjtése montázs vagy infografika formájában.
26.	Hazánk közlekedése, idegenforgalma, természeti-környezeti állapota		Hazánk közlekedésföldrajzi helyzetének bemutatása, az átmenő forgalom jellemzése. Az idegenforgalom nemzetgazdasági szerepének bemutatása, a fontosabb idegenforgalmi körzetek, kiemelt értékek elhelyezése kontúrterképen. A turizmus környezetre és a szolgáltatás egyéb ágazataira gyakorolt hatásainak elemzése. Történelmi borvidékek, magyarsághoz kötődő hungarikumok, hagyományos élelmiszerek és ételek felsorolása. Hazánk környezeti állapotának értékelése tematikus térképek, összehasonlító adatsorok, fotók segítségével. Magyarország feladatainak bemutatása a fenntarthatóság, a vízgazdálkodás, a mezőgazdaság és a turizmus kapcsolatában.	Rövid prezentációk készítése egy-egy szabadon választott hungarikumról vagy nemzeti értékről, azok földrajzi alapjairól, kultúrtörténeti háttéréről. Gondolattérkép készítése Magyarország idegenforgalmáról, turisztikai attrakcióiról. A medence- és a tranzitjelleg környezetszennyezésben betöltött szerepének bemutatása tematikus térképek segítségével. Hazánk környezeti problémáival kapcsolatos fotók gyűjtése, hírfigyelés. A vörösiszap-szennyezés és a tiszai ciánszennyezés okainak és következményeinek összehasonlítása táblázatos formában.
27–28.	Gyakorlás, feladatmegoldás, rendszerezés			Közép- és emelt szintű érettségi típusfeladatok gyakorlása.
X. Európa földrajza				
29.	Európa általános természetföldrajzi képe		A nagytájak felszínformái, a földtörténeti múlt és a geológiai szerkezet közötti összefüggések ismertetése. A kontinens kialakulási folyamatának bemutatása. Az Európa éghajlatát alakító és módosító tényezők szerepének bemutatása. A kontinens legfontosabb felszíni vizeinek megnevezése, jelentőségük ismertetése.	Képgyűjtemény készítése a kontinensen található ásványkincsek és erőforrások bemutatására. A kontinens jellegzetes éghajlatainak jellemzése diagramok és képek segítségével. Az éghajlat, a vízrajz, a növényzet és a talajtípus közötti összefüggések bemutatása az atlasz tematikus térképeinek felhasználásával.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				Európa főbb folyóinak összehasonlítása különböző szempontok alapján.
30.	Európa általános társadalom- és gazdaság-földrajzi képe		<p>Európa sűrűn lakott területeinek, nagy agglomerációinak azonosítása térképen.</p> <p>A résztémakörökben nevesített országcsoportok, országok, fővárosok, legfontosabb gazdasági központok ismertetése.</p> <p>Az Európa társadalmát jellemző folyamatok azonosítása.</p> <p>Az európai erőter átalakuló világgazdasági szerepének bemutatása.</p>	<p>Európa nagyobb agglomerációinak és iparvidékeinek (és főbb jellemzőiknek) ismertetése térképek és képek segítségével.</p> <p>Európa gazdasági-politikai jelentőségével kapcsolatos adatsorok, cikkrészletek, videók értelmezése.</p> <p>A kapcsolódó topográfia gyakorlása.</p>
31–32.	Az Európai Unió	Európai Unió, Európai Parlament, Európai Unió Tanácsa, Európai Bizottság, Európai Tanács, Európai Központi Bank, Európai Unió Bírósága, Európa Tanács	<p>Az Európai Unió tagállamainak megnevezése.</p> <p>Az európai integráció történetének bemutatása, a fejlődését meghatározó tényezők ismertetése. Az európai együttműködés kialakulásának és a tagállamok társadalmi-gazdasági életére gyakorolt hatásának értelmezése.</p> <p>Az Európai Unió intézményrendszerének jellemzése.</p> <p>Az unión belüli területi fejlettségi különbségek bemutatása példákon keresztül, a regionális politika fő vonásainak ismertetése.</p> <p>Az integráció bővítési lehetőségeinek és problémáinak bemutatása.</p>	<p>Az amerikai, az európai és az ázsiai erőter gazdaságilag meghatározó jelentőségű országainak, országcsoportjainak szerepét alátámasztó adatsorok összehasonlító elemzése csoportmunkában.</p> <p>Az Európai Unióval kapcsolatos statisztikai adatok elemzése és értelmezése. Az EU-n belüli regionális gazdasági fejlettségi különbségek összehasonlítása tematikus térképek segítségével.</p> <p>A lakóhelyen és környékén néhány uniós támogatással készülő beruházás bemutatása többféle forrás felhasználásával.</p> <p>Vita az euró bevezetésének előnyeiről és hátrányairól.</p>
33.	Nyugat-Európa: a kontinens magterülete		Az Egyesült Királyság földrajzi fekvésének jellemzése, ásványkincsei gazdasági fejlődésében betöltött szerepének bemutatása. Az ország Európai Unióhoz való viszonyának értelmezése.	<p>Nyugat-Európa országainak összehasonlítása megadott szempontok szerint (pl. mezőgazdaság, iparágak).</p> <p>Ábra készítése a gyarmatosítás szerepének, gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásának bemutatására az</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>Franciaország szerepének bemutatása az Európai Unió élelmiszertermelésében. Az idegenforgalom gazdasági jelentőségének alátámasztása példák segítségével.</p> <p>A Benelux-országok társadalmi-gazdasági jellemzőinek ismertetése, az együttműködés kialakulásához vezető okok feltárása.</p> <p>Németország mint Európa vezető gazdaságának bemutatása. A keleti és nyugati országrész eltérő társadalmi-gazdasági fejlődésének és az ebből fakadó problémáknak, kihívásoknak az értelmezése. A hagyományos iparvidékek gazdasági és környezeti átalakulásának bemutatása a Ruhr-vidék példáján.</p>	<p>Egyesült Királyság, Franciaország és a Benelux államok kapcsán.</p> <p>Térkép vázlat vagy térképi annotációk készítése a Németországra jellemző területi különbségek bemutatására.</p> <p>Egy-egy német nagyvállalat tevékenységének bemutatása, hazánk és a volt szocialista országok gazdasági fejlődésében betöltött szerepének értelmezése.</p> <p>A térséghez kapcsolódó topográfia gyakorlása.</p>
34.	Észak-Európa és az Alpok országai		<p>Az alpesi országok jellemző vonásainak bemutatása. Az országok semlegességéből adódó nemzetközi szerepvállalásának bemutatása példákkal. Hazánk és Ausztria sokoldalú társadalmi-gazdasági kapcsolatának, a kapcsolat történelmi gyökereinek feltárása.</p> <p>Az észak-európai országok gazdasági életében szerepet játszó természeti és társadalmi tényezők ismertetése.</p>	<p>Szemléltető ábra készítése az alpesi országok gazdasági-társadalmi vonásainak bemutatására.</p> <p>Az észak-európai országok összehasonlítása természeti környezetük és erőforrásaik szempontjából.</p> <p>A két országcsoport turisztikai vonzerejének bemutatása képgaléria segítségével.</p>
35.	Dél-Európa		<p>A mediterrán országok földrajzi jellemzőinek, valamint a tenger, a kultúrtörténelmi örökség és az idegenforgalom gazdasági életben betöltött szerepének bemutatása. A dél-európai országok gazdasági fejlődését segítő és nehezítő tényezők értelmezése.</p>	<p>Észak- és Dél-Olaszország természeti és társadalmi adottságainak, fejlettségének összehasonlítása tematikus térképek segítségével pármunkában.</p> <p>Dél-Európára vonatkozó idegenforgalmi adatsorok elemzése, hasonlóságok és különbségek azonosítása.</p>
36.	A visegrádi együttműködés (V4) országai		<p>Az országcsoport társadalmi-gazdasági fejlődésének, a folyamat történelmi vonatkozásainak, az együttműködés céljainak ismertetése. A magas- és középhegységi tájak, a medencék, a tengerpart és a síkságok természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinek bemutatása.</p>	<p>A V4-országok társadalmi-gazdasági fejlettségének összehasonlítása adatsorok, tematikus térképek segítségével, csoportmunkában.</p> <p>A térséghez kapcsolódó topográfia gyakorlása.</p>
37.	Kelet- és Délkelet-Európa országai		<p>Az egykori Jugoszlávia utódállamainak felsorolása, azok legfontosabb természeti és gazdasági adottságainak, valamint az Európai Unióhoz fűződő kapcsolatrendszerüknek a jellemzése.</p>	<p>Az egykori jugoszláv utódállamok utóbbi 30-40 évének fejlődését bemutató folyamatábra készítése.</p> <p>Magyar vonatkozású kulturális központok bemutatása képgaléria segítségével.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>Az egykori Jugoszláviát megosztó társadalmi és kulturális különbségek, a térség nemzetiségeinek, területi elhelyezkedésének bemutatása tematikus térképek segítségével.</p> <p>Románia és Ukrajna természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinek ismertetése.</p> <p>Oroszország világgazdasági szerepének, az ország társadalmi-gazdasági fejlődésének bemutatása. Az orosz energiagazdaság jellemzése, az energiatermelés környezeti következményeinek megismerése.</p>	<p>Oroszország nagyhatalmi szerepének bemutatása gondolattérkép formájában.</p> <p>Oroszország európai és ázsiai részének összehasonlítása természetföldrajzi és társadalomföldrajzi szempontok szerint.</p> <p>A térséghez kapcsolódó topográfia gyakorlása.</p>
38–40.	Gyakorlás, feladatmegoldás, rendszerezés			Közép- és emelt szintű érettségi típusfeladatok gyakorlása.
XI. Az Európán kívüli kontinensek földrajza				
41.	Amerika földrajza		<p>Amerika nagytájainak, vizeinek, jellegzetes térségeinek jellemzése, főbb országainak, gazdasági központjainak bemutatása. A kontinens tipikus tájait meghatározó geológiai, domborzati és éghajlati viszonyok ismertetése, a földrajzi övezetesség bemutatása példákkal.</p> <p>Észak-, Közép- és Dél-Amerika természeti adottságainak, erőforrásainak összehasonlítása. Az észak-déli nyitottság és a kelet-nyugati zártság éghajlati következményeinek, veszélyhelyzeteinek bemutatása Észak-Amerikában, példákön keresztül. A geológiai szerkezet és az ásványkincsek összefüggéseinek értelmezése.</p> <p>A népességkoncentrációk kialakulásának, jellemzőinek ismertetése, a népesség egyenlőtlen elhelyezkedésének okai és következményei.</p> <p>A kontinens világgazdasági szerepének és e szerep változásainak bemutatása. A kontinens országcsoportjainak eltérő ütemű gazdasági fejlődése, a területi fejlettségi különbségek mögött meghúzódó okok és folyamatok elemzése.</p>	<p>Amerika természetföldrajzi jellemzése az atlasz térképeinek és diagramjainak segítségével.</p> <p>Az észak-amerikai és a latin-amerikai nagyvárosok szerkezetének és a városba áramlás okainak különbségeit feltáró táblázat készítése.</p> <p>Egyéni kutatómunka az amerikai országok mezőgazdasági termékek előállításában és ásványkincsek kitermelésében betöltött szerepéről.</p> <p>Az ültetvényes gazdálkodás és a farmokon folyó termelés összehasonlítása képek segítségével.</p> <p>A kapcsolódó topográfia gyakorlása.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
42.	Az Amerikai Egyesült Államok		<p>Az USA világgazdasági vezető szerepének elemzése, a nagyhatalommá válás folyamatát meghatározó tényezők ismertetése.</p> <p>Az ország gazdaságának, a gazdaság térbeli elrendeződésének és szerkezetének jellemzése. Az amerikai TNC-k világgazdasági szerepének bemutatása példánkon keresztül. A kvaterner szektor szerepének bemutatása a modern amerikai gazdaság fejlődésében.</p> <p>A népesség összetételét érintő változások ismertetése, a bevándorlás szerepének bemutatása az USA társadalmi-gazdasági fejlődésében.</p>	<p>Az USA világgazdasági szerepének bemutatása gondolattérkép segítségével.</p> <p>Térkép vázlat készítése az USA legnagyobb városairól.</p> <p>Az országhoz kapcsolódó fogalmak, események, jellemzők régiókhöz társítása játékos formában.</p> <p>Infografika készítése a Szilícium-völgy globális jelentőségének szemléltetésére.</p>
43.	Latin-Amerika országai		<p>A Latin-Amerika gazdasági fejlődését befolyásoló tényezők ismertetése.</p> <p>Az USA és Mexikó határán kialakult gazdasági övezet jellemzése, az ország USMCA-ban betöltött szerepének bemutatása.</p> <p>Brazília feltörekvő nagy gazdasággá válásának bemutatása.</p> <p>A „banánköztársaságok” és „adóparadicsomok” világgazdasági szerepének ismertetése, példákkal.</p>	<p>Fogalomháló készítése a Latin-Amerikával kapcsolatos fogalmak, nevek felhasználásával.</p> <p>Rövid galéria készítése Mexikó és Brazília gazdasági jelentőségének bemutatására.</p> <p>Egyedi szerepkörű országokkal kapcsolatos személyen feldolgozása.</p>
44.	Ázsia földrajza		<p>Ázsia nagytájainak, vizeinek, jellegzetes térségeinek jellemzése, főbb országainak, gazdasági központjainak bemutatása. A kontinens tipikus tájait meghatározó geológiai, domborzati és éghajlati viszonyok ismertetése, a földrajzi övezetesség bemutatása példákkal.</p> <p>A kontinens természeti jellemzőiből adódó veszélyhelyzetek ismertetése, a védekezés lehetőségei.</p> <p>Az ázsiai népességrobbanás bemutatása statisztikai adatok segítségével, a következmények és az azok megoldására tett lépések ismertetése példákkal.</p>	<p>Ázsia természetföldrajzi jellemzése az atlasz térképeinek és diagramjainak segítségével.</p> <p>Ábra készítése az ázsiai nagy sivatagok kialakulásának okairól és a monszun gazdasági életben betöltött szerepéről.</p> <p>Ázsia népességével kapcsolatos adatsorok, személyen értelmezése.</p> <p>Ázsia „legjeinek” elhelyezése kontúrtérképen.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			Az ősi kultúrák, a világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetet befolyásoló szerepének bemutatása példák segítségével.	A kapcsolódó topográfia gyakorlása.
45-46.	Kína		<p>Kína népességszám-növekedésének, a folyamat időbeli változásainak bemutatása. Kína népességgpolitikájának értékelése források felhasználásával.</p> <p>Az ország társadalmi-gazdasági fejlődését befolyásoló sajátos történelmi vonások meghatározása. Kína világszinten is meghatározó gazdasággá válásának folyamatát meghatározó tényezők bemutatása, elemzése. A gazdasági fejlődés és a környezetátalakítás kapcsolatának jellemzése, az ebből adódó környezeti veszélyek bemutatása.</p> <p>Kelet- és Nyugat-Kína mezőgazdaságának összehasonlítása. A tengerparti és a belső területek fejlettségkülönbségét meghatározó természeti alapok és azok következményeinek feltárása.</p>	<p>A kínai egykepolitika változásainak, következményeinek értelmezése diagramok, képek segítségével.</p> <p>A kínai mezőgazdaság területi sajátosságainak, eltéréseinek bemutatása adatok, éghajlati diagramok, tematikus térképek alapján.</p> <p>Jelentősebb kínai cégek bemutatása digitális névjegykártyák keretében.</p> <p>Kínai nagyvárosok környezeti problémáival kapcsolatos szemelvény feldolgozása.</p>
47-48.	Japán és Délkelet-Ázsia országai		<p>A szigethelyzet és a természeti erőforrások szűkössége közötti összefüggések bemutatása Japán gazdasági fejlődésében. Japán szerepének bemutatása Ázsia gazdasági fejlődésében, adatsorok segítségével.</p> <p>A Japán társadalmi-gazdasági fejlődését meghatározó sajátos történelmi vonások jellemzése. A világpiac igényeihez való alkalmazkodás szerepének bizonyítása a gazdaság fejlődésében.</p> <p>A délkelet-ázsiai térséghez tartozó országok megnevezése, sajátos társadalmi-gazdasági fejlődésük, természeti és társadalmi hátterük, valamint világ gazdasági jelentőségük ismertetése.</p>	<p>Folyamatábra készítése az újonnan iparosodó délkelet-ázsiai országok gazdasági fejlődésének legfontosabb lépéseiről.</p> <p>Térkép vázlat készítése a térség legfontosabb városairól, a kapcsolódó topográfia gyakorlása.</p> <p>Japán gazdasági-társadalmi sajátosságaihoz kapcsolódó szemelvény feldolgozása.</p> <p>A japán és koreai kultúra elterjedésének bemutatása prezentációk formájában.</p>
49.	India és Délnyugat-Ázsia országai		India népesedési folyamatainak és élelmiszerrel való összefüggéseik értelmezése. A természeti adottságokhoz igazodó indiai mezőgazdaság jellemzése, a fő termények megnevezésével.	<p>India természeti, társadalmi és gazdasági jellemzőit bemutató fogalomháló készítése pármunkában.</p> <p>Délnyugat-Ázsia legjelentősebb városainak bemutatása prezentáció segítségével.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			<p>Az India társadalmi-gazdasági fejlődésére jellemző sajátos történelmi vonások ismertetése. A társadalmi, vallási hagyományok szerepének bemutatása India gazdasági életében.</p> <p>Délnyugat-Ázsia világgazdasági jelentőségének jellemzése. A kőolaj szerepének meghatározása a térség országainak társadalmi-gazdasági életében. A térség idegenforgalmi adottságainak értékelése.</p> <p>A vallás meghatározó szerepének bemutatása a térség társadalmi-gazdasági életében. A török és az izraeli gazdaság jellemző vonásainak és termékeinek megnevezése, a két ország társadalmi-gazdasági fejlődésének összehasonlítása.</p>	<p>A térség országaival kapcsolatos ismeretek rendezése halmazábra segítségével.</p> <p>Európa és Ázsia között – Törökország és Izrael különleges helyzetét, hídszerepét bemutató ábra készítése.</p> <p>A kapcsolódó topográfia gyakorlása.</p>
50.	Afrika földrajza		<p>Afrika természetföldrajzi adottságainak bemutatása. A kontinens nagytájainak, vizeinek, jellegzetes térségeinek jellemzése, főbb országainak, gazdasági központjainak bemutatása. A kontinens tipikus tájait meghatározó geológiai, domborzati és éghajlati viszonyok ismertetése, a földrajzi övezetesség bemutatása példákkal.</p> <p>Az afrikai népességszaporodás okainak és következményeinek ismertetése. A gazdasági fejlődést nehezítő tényezők elemzése, a felzárkózás lehetőségeinek felvázolása.</p> <p>A trópusi mezőgazdaság jellemző formáinak bemutatása, az azokhoz kötődő életmódbeli különbségek.</p> <p>Az ősi kultúra és a globalizáció sajátos kapcsolódásának bemutatása Egyiptom példáján. A Dél-afrikai Köztársaság meghatározó gazdasági szerepének igazolása példákkal.</p>	<p>Észak-Afrika és Trópusi-Afrika (szubszaharai Afrika) földrajzi adottságainak összehasonlítása táblázat segítségével.</p> <p>Folyamatábra készítése a Száhel-öv környezeti problémáinak bemutatására (okok és következmények).</p> <p>Afrikához kapcsolódó szemelvények feldolgozása kérdéssor segítségével.</p> <p>Az idegenforgalom lehetőségeinek bemutatása Afrika példáján.</p>
51.	Ausztrália és Óceánia földrajza		Ausztrália sajátos természeti adottságainak, erőforrásainak jellemzése, társadalmi-gazdasági életre gyakorolt	Fogalomháló készítése a térséghez kapcsolódó fogalmak, földrajzi nevek áttekintésére.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			hatásaik bemutatása példákkal. Óceánia fő földrajzi sajátosságainak, természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinek ismertetése.	
52.	A sarkvidékek földrajza		A két sarkvidék földrajzi adottságainak összehasonlítása. Az éghajlatváltozás térségre gyakorolt következményeinek bemutatása. Az Antarktikán működő kutatóállomások jelentőségének ismertetése.	A sarkvidéki kutatások jelentőségének bemutatása prezentáció segítségével.
53–54.	Gyakorlás, feladatmegoldás, rendszerezés			Közép- és emelt szintű érettségi típusfeladatok gyakorlása.
XII. Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái				
55–56.	A globálissá váló környezetszennyezés és következményei	helyi, regionális és globális probléma, környezeti katasztrófa, környezeti válság, természetes és mesterséges életközösség, veszélyeztetett élőhely, a biológiai sokféleség (biodiverzitás) csökkenése, eltartóképesség, Túlfogyasztás Napja, Kiotói Jegyzőkönyv, párizsi egyezmény, riói egyezmény	<p>A lokális szennyeződés globális következményeinek bemutatása példákon keresztül. A környezetkárosítás és a környezeti katasztrófák társadalmi következményeinek, életkörülményekre gyakorolt hatásának ismertetése példák alapján.</p> <p>A változásokra történő felkészülés ismertetése, a változások mérséklésének, megállításának lehetőségei. A megoldásokra irányuló nemzetközi törekvések bemutatása, az összefogás szükségességének igazolása.</p> <p>Az emberi tevékenység szerepének bemutatása a természetes életközösségek, élőhelyek számának csökkenésében. A folyamat következményeinek ismertetése.</p>	<p>Vita a fejlett és a fejlődő országok CO₂-kibocsátásának csökkentéséről az országcsoportok átlagos életszínvonalának tükrében.</p> <p>A geoszférákat ért környezetkárosító hatások rendszerezése gondolattérképen.</p> <p>Hírfigyelés, vélemény megfogalmazása és ütköztetése a témához kötődő hírekkel kapcsolatban.</p>
57–58.	Demográfiai és urbanizációs problémák	túlnépesedés, születésszabályozás	<p>A népességszám-változás társadalmi-gazdasági következményeinek, összefüggéseinek értelmezése. A népességrobbanást kiváltó okok bemutatása, a folyamat következményeinek, területi jellemzőinek ismertetése.</p> <p>A terjeszkedő nagyvárosok környezetre gyakorolt hatásainak bemutatása példákon keresztül. A városi életforma és a környezet fokozott terhelése közötti összefüggés értelmezése. Az urbanizációs folyamatok eltérő területi jellemzőinek megismerése példákkal, azok összefüggései a környezet állapotával.</p>	<p>Gondolattérkép készítése a népességrobbanás és a felfokozott ipari termelés összefüggéseinek ábrázolásához.</p> <p>Tematikus térképek és diagramok értelmezése a fejlődő országok túlnépesedésével kapcsolatban.</p> <p>Urbanizációs problémákról szóló cikkrészletek értelmezése.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
59–60.	Élelmezés és egészség	élelmiszer-túltermelés, mennyiségi és minőségi éhezés, biogazdálkodás, GMO, éhínség, egyoldalú táplálkozás, éhségövezet, alultápláltság, világjárvány, vízlábnyom, élelmezési válság, FAO	<p>Az élelmiszer termelésének és fogyasztásának területi ellentmondásaiban mutatkozó eltérések értelmezése. A társadalmi-gazdasági fejlettség és a lakosság általános egészségi állapota közötti összefüggések felismerése, a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségből fakadó következmények értelmezése.</p> <p>A fokozódó mezőgazdasági termelés környezeti hatásainak igazolása példákkal. A bioszféra és a talaj sérülékenysége, valamint az élelmiszerellátás közötti összefüggések feltárása. A biogazdálkodás jellemzése. A genetikailag módosított termékek előállításának okaival kapcsolatos források elemzése.</p> <p>A földrajzi elhelyezkedés, a természet- és társadalomföldrajzi jellemzők és a különböző térségek vízigénye közötti kapcsolat bemutatása. A vízigény kielégítésének korlátai, a vízhiány következményeinek ismertetése.</p>	<p>Akcióterv készítése csoportmunkában az élelmiszer-pazarlás csökkentésére családi, települési vagy országos szinten.</p> <p>Az élelmezési válság kialakulásához vezető társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok összefüggéseinek bemutatása gondolattérkép segítségével.</p> <p>Adatsorok és tematikus térképek elemzésével a vízhiányos területek és az elégtelen vízellátású országok lokalizálása, a problémák gyökerének feltárása és megoldások keresése.</p> <p>Vízlábnyom számítása internetes kalkulátorok segítségével.</p> <p>A koronavírus-járvány társadalmi és gazdasági hatásainak feltérképezése vizuális formában.</p>
61–62.	A mind nagyobb méretű fogyasztás és gazdasági növekedés következményei	nyersanyag- és energiaválság, energiahatékonyság, fogyasztóvédelem, túlfogyasztás, hulladék-gazdálkodás, szelektív hulladékgyűjtés, fogyasztói társadalom, tudatos fogyasztói közösség, fenntarthatóság, ökológiai lábnyom, megújuló és nem megújuló energiaforrások	<p>A hulladékgazdálkodás jelentőségének ismertetése, különböző megoldási lehetőségeken és példákon keresztül. A hulladékok újrahasznosítási lehetőségeinek bemutatása példák alapján.</p> <p>A fogyasztói társadalom és a tudatos fogyasztói közösségek jellemzése. A környezeti szempontok érvényesítési lehetőségeinek mérlegelése a termelésben és a fogyasztásban.</p> <p>A megújuló és a nem megújuló energiahordozók fő jellemzőinek, felhasználásuk lehetőségeinek, korlátainak és környezeti következményeinek bemutatása.</p> <p>A nyersanyag- és energiaválság kialakulási folyamatának ismertetése. Az energia- és nyersanyag-hatékony gazdálkodás lényegének értelmezése, az alternatív energiaforrások hasznosítási lehetőségeinek feltárása.</p>	<p>Vita a fenntartható gazdaságról és az egyén szerepéről, felelősségéről a fenntartható gazdaság kialakításában.</p> <p>Az ökológiai lábnyom kiszámítása pármunkában, internetes kalkulátorokkal.</p> <p>A hagyományos és elektronikus vásárlás összehasonlítása fogyasztóvédelmi szempontból táblázatos formában.</p> <p>Diagramok és adatsorok alapján a globális energiafelhasználás és a különböző energiahordozók szerepe változásának értékelése.</p>

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
63.	A környezet- és természetvédelem feladatai	környezet- és természetvédelem, nemzeti park, világörökség, tájvédelmi körzet, környezetgazdálkodás, természetvédelmi terület, bioszféra-rezervátum, natúrpark, Natura 2000, WWF	<p>A globális környezeti problémákkal foglalkozó legfontosabb nemzetközi szervezetek fő tevékenységeinek ismertetése. A környezet védelmében született fő nemzetközi egyezmények, irányelvek, célkitűzések bemutatása források segítségével, a megvalósítás eredményeinek és nehézségeinek értékelése.</p> <p>A természeti-táji értékek és az emberiség kultúrkincsének védelmében tett lépések fontosságának igazolása példákon keresztül. Az egyén társadalmi szerepvállalásában megjelenő lehetőségek bemutatása, a tevékeny közreműködés példái a környezet védelmében.</p> <p>A fenntarthatóság fogalmának értelmezése, a fenntarthatóság elérésének lehetőségei. A helyi szerveződések, illetve a regionális és nemzetközi összefogás környezetvédelem és a fenntarthatóság elérése érdekében tett lépéseinek bemutatása.</p>	<p>A környezetvédelemmel foglalkozó hazai és nemzetközi szervezetek névjegykártyájának elkészítése, fő tevékenységük összegyűjtése.</p> <p>Egy-egy nemzeti park vagy természeti érték rövid bemutatása.</p>
64.	A globális béke fenntartása	Nemzetközi Vöröskereszt, Máltai Szeretetszolgálat	<p>A háborúk, fegyveres konfliktusok földrajzi sajátosságokra visszavezethető okainak és következményeinek bemutatása.</p> <p>A legfontosabb nemzetközi humanitárius szervezetek fő tevékenységeinek ismertetése.</p>	Egy-egy jelentősebb geopolitikai konfliktus ismertetése rövid prezentáció keretében.